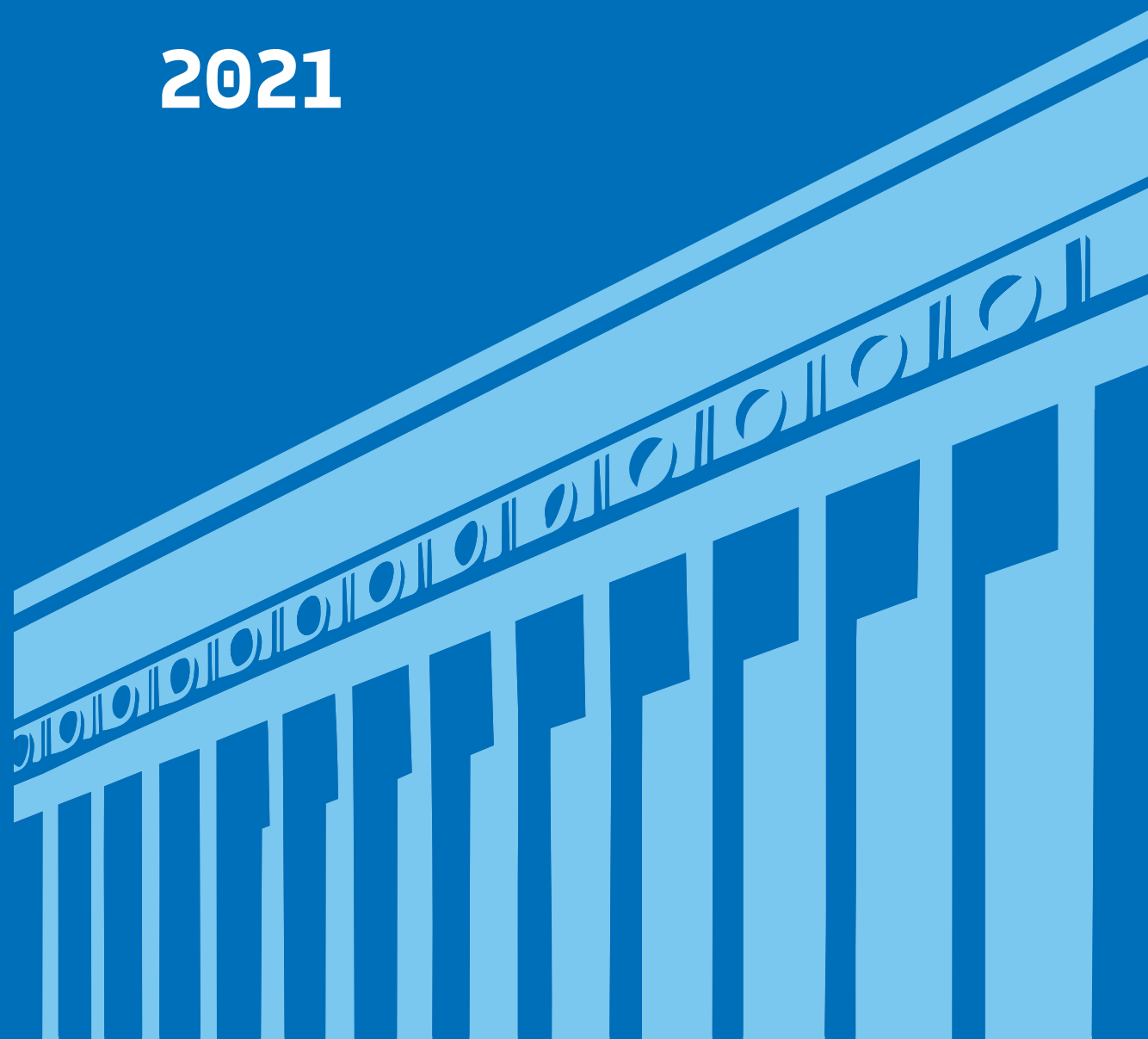

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

NORDISKA RÅDET
FINLANDS DELEGATION
VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2021

B 11/2022 rd

NORDISKA RÅDET
FINLANDS DELEGATION
VERKSAMHETSBERÄTTELSE
2021

HELSINGFORS 2022

ISSN 1237-0584

NORDISKA RÅDET
Finlands delegation

Till riksdagen

Finlands delegation i Nordiska rådet överlämnar härmed sin berättelse över rådets verksamhet 2021. Berättelsen redogör för rådets sessioner och möten och innehåller en översikt över delegationens verksamhet under verksamhetsåret.

Helsingfors 1.4.2022

För Finlands delegation i Nordiska rådet

Erkki Tuomioja
ordförande

Mari Herranen
sekreterare

Innehåll

1. Sammanfattning	7
2. Finlands delegation 2021	8
2.1 Förberedelse inför ordförandeskapet 2022	8
2.2 Utfrågningar av ministrar och sakkunniga	8
2.3 Delegationen värd för möte om fredsmedling	10
2.4 Delegationens medlemsförslag	10
2.4.1 Program för studerandeutbyte för belarusiska studerande	10
2.4.2 Ett samnordiskt elektroniskt identifieringssystem	11
2.4.3 Debatt i riksdagens plenum om nordiska gränshinder	11
2.5 Dialog med ministerrådet	12
2.5.1 Rekommendationer och politiska dialoger	12
2.5.2 Skriftliga och muntliga frågor	12
3. Hybridhot som temasessionens huvudtema	14
3.1 Samhällssäkerhet	14
3.2 Arbetslivets framtid	15
3.3 Diskussion med samarbetsministrarna	15
4. Nordiska rådets 73:e session i Köpenhamn	16
4.1 Utrikes- och säkerhetspolitik	17
4.1.1 Utrikesministrarnas redogörelse	17
4.1.2 Natos generalsekreterare Jens Stoltenbergs anförande om utrikes- och säkerhetspolitiken	17
4.1.3 Den arktiska dimensionen och Kina står i fokus i de utrikespolitiska betänkandena	18
4.1.4 Försvarsministrarnas redogörelse	19
4.1.5 Anföranden av internationella gäster	19
4.2 Toppmöte och diskussioner med ministrar	20
4.2.1 Det nordiska samarbetet i coronakrisen	20
4.2.2 Dialog med ministrar	21
4.3 Övriga sessionsärenden	22
4.3.1 Gränshinderredogörelse	22
4.3.2 Godkännande av ministerrådets budget för 2022	23
4.3.3 Samhällssäkerhet	23

4.3.4	Finlands ordförandeskapsprogram 2022 och valen till uppdrag	23
5.	Nordiska rådets presidium och utskott	24
5.1	Presidiet	24
5.1.1	Presidiets diskussioner om visioner	24
5.1.2	Den nordiska försvarspolitiska konferensen	24
5.1.3	Rådets EU-samarbete	25
5.1.4	Genomförandet av den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin	26
5.2	Kunskap och kultur i Norden	26
5.2.1	Nordiska kulturnedskärningar	26
5.2.2	Digitala lösningar på utbildningsområdet och nordiskt samarbete i skolorna	27
5.3	Ett hållbart Norden	28
5.3.1	Framtidens energilösningar	29
5.3.2	Minskning av koldioxidutsläppen från nya byggnader	30
5.3.3	Ungdomsfond för klimat och biodiversitet	30
5.4	Tillväxt och utveckling i Norden	31
5.4.1	Digitalisering	31
5.4.2	Halvering av koldioxidutsläppen och banktjänster i realtid	32
5.4.3	Hållbar turism och godstrafik, en nordisk digital plattform för betalningar	32
5.4.4	Initiativ på arbetsmarknadsområdet	33
5.5	Välfärd i Norden	33
5.5.1	Digitala hälsotjänster och nordisk vaccinproduktion	33
5.5.2	Antibiotikaresistens	34
5.5.3	Asylpolitik, abort och olämpligt innehåll på internet	34
5.5.4	Ambulans- och sjuktransporter mellan länderna	35
5.5.5	Hållbar demokrati ur de självstyrande områdenas synvinkel	35
6.	Gränshinder och rörlighet i Norden	35
7.	Regionalt samarbete	37
7.1	Samarbete med Baltiska församlingen och Beneluxparlamentet	37
7.2	Arktiskt samarbete	38
7.3	Östersjön	39
8.	Budgeten för nordiskt samarbete	39
8.1	Nordiska rådets och ministerrådets budgetprocess	40

8.2 Nordiska rådets budget	40
9. Teman i det nordiska samarbetet 2022	40
9.1 Norge som ordförandeland i ministerrådet	40
9.2 Finlands ordförandeskapsprogram.....	41
BILAGA 1 Finlands delegation 1.1. – 31.12.2021.....	42
BILAGA 2 Nordiska rådets rekommendationer och interna beslut 2021	45
BILAGA 3 Nordiska rådets priser 2021	59
BILAGA 4 Ordförandeskapsprogrammet.....	60
BILAGA 5 Nordisk civil krisberedskap (Jan-Erik Enestam)	62

Partibeteckningar:

cent	Centern i Finland
saml	Samlingspartiet
saf	Sannfinländarna
sv	Svenska folkpartiet
sd	Finlands Socialdemokratiska Parti
vänst	Vänsterförbundet
gröna	Gröna förbundet
HI	hållbart Initiativ
MSÅ	Moderat Samling på Åland
ÅF	Ålands framtid
ÅSD	Ålands socialdemokrater

1. Sammanfattning

Berättelseåret 2021 präglades redan för andra året i följd av coronapandemin och dess direkta och indirekta konsekvenser för det nordiska samarbetet. Året inrymde över hundra parlamentariska möten och tjänstemannamöten. Efter att pandemin lugnat sig något kunde session hållas på plats i Köpenhamn i början av november. Det var en välbehövligt lyft för det nordiska samarbetet efter att mötena legat nere så länge. En annan fråga som präglade berättelseåret var budgettvisten mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Bakgrunden till den var ministerrådets vision, där man ville flytta tyngdpunkten i det nordiska arbetet till klimatåtgärder, medan man på den parlamentariska sidan inte ville glömma det nordiska kulturarbetet. Enligt rådet är kulturarbetet en sammanbindande faktor och ett mervärde för det nordiska samarbetet, vilket bör synas i de gemensamma satsningarna. Den tredje centrala frågan i fjol var förberedelserna inför Finlands ordförandeskap 2022.

Delegationen ordnade i januari ett fredsmedlingsseminarium vars centrala tema var kvinnornas ställning i fredsmedlingen. Många nordiska parlamentariker deltog i seminariet och huvudtalare var Astrid Thors. Det centrala budskapet från seminariet var att det finns efterfrågan på den nordiska fredsmodellen. De globala problemen är komplicerade och det finns inga enkla lösningar på dem. Det nordiska sättet att samarbeta är dock känt ute i världen, och det skulle ha mycket att ge i fredsmedlingsarbetet.

Ett centralt tema under berättelseåret var diskussionen om ordnandet av en nordisk vaccinproduktion. Även konsekvenserna av coronapandemin för barn och ungdomar har varit en särskilt angelägen fråga, eftersom människornas allmänna välfärd har lidit till följd av långa och omfattande nedstängnings- och isoleringsåtgärder.

Vid temasessionen den 28–30 juni fördes en aktualitetsdebatt om hybridhot, cybersäkerhet och hanteringen av pandemin. Cyberattacker är ett konkret inslag i nutiden och utgör allvarliga hot såväl i de nordiska länderna som i världen. Gemensamma nordiska insatser och samordning av åtgärderna behövs för att nya hot ska kunna föregripas bättre.

Inom området hållbar utveckling och klimat diskuterades och beslutades bland annat om inrättande av en nordisk ungdomsfond för klimat och biodiversitet. Beslutet godkändes vid höstens session. Det globala miljömötets deltagare (COP 26) sammanträdde i Glasgow i november, och Nordiska rådets delegation deltog på distans från Helsingfors. Delegationen lämnade dessutom ett utlåtande till riksdagens framtidsutskott om det nordiska samarbetets betydelse i hållbarhetsomställningen.

Den försämrade situationen i Belarus har väckt oro i Nordiska rådet. Finlands delegation lade under våren fram ett medlemsförslag till ett utbytesprogram för belarusiska studerande. Studieprogrammet är ett konkret stöd för unga belarusier och för civilsamhället och en stark signal om att människorna i Belarus inte är bortglömda.

Eftersom coronapandemin ännu var inne i en intensiv fas och de nordiska regeringarna beslutade om olika stängningar av gränser, har gränshinderarbetets betydelse accentuerats ytterligare. Nordiska gränshinder och rörlighet diskuterades också i riksdagens session på hösten. Ministerrådet bad utredare Jan-Erik Enestam om en strategisk utredning om hur gränshindren påverkar det nordiska samarbetet. Utredningen lades fram i plenum i Köpenhamn och blev föremål för en livlig debatt.

Internationell gäst i plenum var Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg. Det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet har accentuerats mellan de nordiska länderna. Ordförandelandet Danmark ordnade i september ett seminarium om den nordiska försvarspolitiken. Också den arktiska politiken och det därtill hörande nordiska EU-samarbetet har varit centrala teman i Nordiska rådet under berättelseåret.

Inom välfärdssektorn diskuterades bland annat digitala läkartjänster, antibiotikaresistens och Färöarnas abortlagstiftning.

2. Finlands delegation 2021

2.1 Förberedelse inför ordförandeskapet 2022

Finlands delegation förberedde ordförandeskapet 2022 under hela berättelseåret. En särskild roll hade arbetsutskottet, som sammanträdde nio gånger under året. I arbetsutskottet bereddes det egentliga programmet för ordförandeskapet. Det centrala temat för programmet är välfärdsstaten och dess framtid i ett hållbart Norden. Det nordiska samarbetet har nått viktiga milstolpar, såsom det att Nordiska rådet har varit verksamt i 70 år. I programmet för ordförandeskapet vill delegationen fästa särskild uppmärksamhet vid det nordiska samarbetets framtid. Ett nordiskt framtidskonvent har aldrig tidigare ordnats, men nu överväger man att ordna ett sådant. Inför globala hot och möjligheter är ett enhetligt Norden en starkare aktör än var och en av de nordiska länderna för sig. Eftersom det internationella samarbetet har ökat betydligt under de senaste årtiondena och problemen har blivit mer mångfacetterade, är det viktigt att dryfta temana, målen och syftet med närområdessamarbetet. Det program som delegationen utarbetat presenterades vid Nordiska rådets session i Köpenhamn.

2.2 Utfrågningar av ministrar och sakkunniga

Under berättelseåret höll Finlands delegation nio möten, bland dem ett konstituerande möte. Ordförande för delegationen var Erkki Tuomioja (sd) och vice ordförande Lulu Ranne (saf). Flera ministrar besökte delegationens möten. Under dessa besök diskuterades temana för Nordiska rådets kommande möten.

Vid delegationens möte i januari hördes kommunikationsminister Timo Harakka. Delegationen efterlyste en diskussion om ett intensifierat nordiskt trafiksamarbete, nordiska elektroniska identifieringssystem och Nordiska rådets samhällssäkerhetstema. Minister Harakka betonade ett aktivt och smidigt samarbete inom trafiksektorn. Minister Harakka tog upp att det är viktigt att med gemensamma nordiska insatser främja de viktigaste trafikpolitiska målen på EU-nivå, liksom också att gå in för spårbunden trafik och att digitalisera tjänsterna och göra dem mer kundorienterade. Inom logistiken bör man utnyttja nya effektivare transportkorridorer och optimering av frakten (elektroniska fraktsedlar) bland annat för att uppnå klimatomålen. Efter hörandet diskuterade delegationen till exempel EU:s trafiksamarbete och ett ministerråd för transport. Att skapa ett sådant ministerråd är en viktig prioritering för Nordiska rådet.

I mars träffade delegationen inrikesminister Maria Ohisalo. De frågor som delegationen sände på förhand gällde till exempel det nordiska samarbetet under coronapandemin, samhällssäkerheten, det så kallade Hagasamarbetet och nordiska gränshinder. Minister Ohisalo rapporterade att samarbetet med de övriga nordiska länderna vid den tidpunkten var centralt, eftersom Finland under det gångna året var ordförande för flera nordiska samarbetsforum och Nordiska ministerrådet. Finland var också ordförande för Hagasamarbetet 2021. Syftet med det nordiska Hagasamarbetet är att stärka den nordiska samhällssäkerheten och beredskapen inför kriser, olyckor och katastrofer. Nordiska rådet har gett de nordiska regeringarna rekommendationer som gäller samhällssäkerheten. I den diskussion som följde efter föredragningen av ministern lyftes det fram en möjlighet att utvidga Hanaholmen-initiativet till att förutom Sverige gälla även de övriga nordiska länderna.

I april besöktes delegationen av utvecklings- och utrikeshandelsminister Ville Skinnari. De frågor som sändes till honom på förhand gällde samhällssäkerheten, den nordiska modellen som exportprodukt samt möjligheter och utmaningar för det nordiska samarbetet. Minister Skinnari talade allmänt om handelspolitikens situation ur ett nordiskt perspektiv. Han betonade att de bilaterala relationerna ger möjlighet till konkret samarbete, vilket är mycket välkommet. Enligt ministern har de nordiska länderna större tyngd tillsammans, men samtidigt närmar de sig vissa handelspolitiska frågor ur något olika synvinklar. Som en konkret aktuell fråga meddelade ministern att den nordiska banken Nordic Development Fund:s nya strategi för 2021–2025 nyligen hade godkänts och att man hade kommit överens om en tilläggsfinansiering på 350 miljoner euro fram till 2030. Stävandet av klimatförändringen och i synnerhet det afrikanska området söder om Sahara står i centrum för verksamheten. Efter ministerns presentation diskuterades bland annat

de nordiska ländernas inställning till att permanenta EU:s återhämtningsinstrument, de nordiska ländernas synpunkter på Kina samt den nordiska välfärdsmodellens särdrag och framgång.

Vid mötet i maj var Nordiska rådets nya direktör Kristina Háfoss från Färöarna för första gången gäst hos Finlands delegation. Vid mötet diskuterades utvecklingen av rådets verksamhet, samarbetet mellan de nationella parlamenten och rådet, ökningen av antalet finländska tjänstemän vid rådets sekretariat samt det pågående arbetet med att uppdatera rådets bestämmelser. De nordiska länderna har ett starkt gemensamt intresse av att intensifiera samarbetet till exempel i arktiska frågor och utrikespolitik.

Direktören för Europeiska kompetenscentret för motverkande av hybridhot Teija Tiilikainen talade vid delegationens möte i juni om hybridhot och bekämpningen av dem. Hybridhot är en relativt ny företeelse, även om man redan har talat om dem i cirka tio år. De förstärks ständigt och ändrar skepnad, och de behandlas i den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen. Enligt Tiilikainen är hybridhot förenade med en viss förvirring och oförutsägbarhet, och den som ligger bakom hotet undgår ofta upptäckt. Den som hotar strävar efter att hitta metoder för att uppnå sitt mål trots olika slags förberedelser. Hybridhot riktar sig ofta mot hela samhället, inte enbart den politiska ledningen eller förvaltningen. De är ett nytt sätt att påverka och bryter gränssnittet mellan det inre och det yttre. På nordisk nivå är en gemensam lägesbild ett viktigt sätt att utöva inflytande med varierande tidsperspektiv. De olika länderna kan öka sin egen kris-tålighet genom att utbyta information med varandra exempelvis om lagstiftningsprojekt. Tiilikainen föreslog att man skulle kunna utveckla system för tidig varning mellan de nordiska länderna. Efter Tiilikainens presentation fördes en kort diskussion med särskilt fokus på att utveckla det nordiska samarbetet mot hybridhot och som en del av den övergripande säkerheten. En utmaning är bristen på gemensamma handlingsmönster. Att skapa en gemensam lägesbild är därför en möjlighet och ett centralt mål.

Vid delegationens möte i september hördes den nordiska ministern för samarbete och jämställdhet Thomas Blomqvist. Han redogjorde för Finlands ordförandeskap i ministerrådet och beredningen av budgeten, där ministerrådets nedskärningar i kultur har lett till en tvist med rådet. Både delegationens ordförande Tuomioja och minister Blomqvist betonade vikten av att hitta samförstånd om budgetprocessen och en snabb lösning av den akuta institutionella oenigheten om budgeten.

I slutet av september hölls ett extra möte där delegationens representanter i Nordiska investeringsbankens (NIB) kontrollkommitté godkändes. Enligt artikel 65 i Nordiska rådets arbetsordning nominerar delegationerna ledamöter i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté och styrelsen för Nordisk kulturfond.

Före rådets session besökte utrikesminister Pekka Haavisto delegationens möte i oktober. Haavisto nämnde att Finland är ordförande för de nordiska utrikesministrarnas N5-samarbete och att de nordiska länderna hade ordnat ett klimatseminarium på ministernivå med temat ledarskap i klimatpolitiken. Dessutom tar Storbritannien, Irland och Beneluxländerna fram en ny inriktning för sitt samarbete i enlighet med den nordiska samarbetsmodellen. Minister Haavisto berättade att Björn Bjarnasons rapport om den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin från 2020 (*Nordic Foreign and Security Policy 2020: Climate Change, Hybrid & Cyber Threats and Challenges to the Multilateral, Rules-Based World Order*) lyfter fram klimatet, hybridhoten och cybersäkerheten. Finland ansvarar särskilt för rapportens hybridrekommendationer. Inrättandet av Centret för Fredsmedling vid utrikesministeriet och riksdagens fredsmedlingsnätverk har fått uppmärksamhet bland de nordiska länderna. Också kvinnliga fredsmedlare stöds aktivt. Ett av deras målområden är till exempel Afghanistan. Dessutom har de nordiska ländernas stöd för inrättandet av Europeiska fredsinstitutet (EIP) varit betydande. Som avslutning på redogörelsen diskuterade delegationen tillsammans med ministern bland annat om gränssituationen och det nordiska samarbetet, särskilt under den första vågen av coronaviruspandemin, samt en ytterligare intensifiering av det nordiska fredsmedlings-samarbetet.

2.3 Delegationen värd för möte om fredsmedling

Finlands delegation ordnade ett möte om fredsmedling för rådets medlemmar den 25 januari. Mötet ordnades virtuellt och i mötet deltog sammanlagt 83 parlamentariker och tjänstemän. Huvudtalare var Astrid Thors från Nordiska medlingsnätverket för kvinnor (Nordic Women Mediators, NWM). För kommentarsinlägget svarade Nordiska rådets president Bertel Haarder från Danmark. Slutligen sammanfattade Tiina Kukkamaa-Bah från CMI-nätverket (CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundation) diskussionen och gav fortsatta rekommendationer för samarbetet.

I sitt anförande berättade Astrid Thors om Nordiska medlingsnätverket för kvinnor. Nätverket bildades 2015. Dess budskap är tydligt: man vill ha fler kvinnor i fredsmedlingsprocesserna. Kvinnor är underrepresenterade i alla fredsprocesser, även om det tydligt har visats att kvinnors delaktighet har en positiv inverkan på processen. På det allmänna planet konstaterade Thors att det inte råder någon brist på institutioner vid förebyggande av konflikter. Däremot saknas diplomati. Det förekommer också konkurrens mellan de nordiska länderna, och dessa frågor bör beaktas när man överväger fortsatta åtgärder. När konflikter förebyggs är det viktigt att också beakta klimatförändringens konsekvenser. Som viktiga observationer nämndes också den ökande mängden desinformation i världen samt korruption.

Ett viktigt element i fredsmedlingen är systemet för tidig varning. FN:s flyktingorganisation UNHCR ger varningar i frågor som gäller mänskliga rättigheter. Enligt Thors borde de nordiska länderna vara mer lyhörda för budskapen och föra dem vidare. Det är också nödvändigt att överväga hur resurserna hos befintliga nordiska forskningsinstitut och nätverk kan stödjas bättre och hur de kan ge större synergieffekter.

I sitt kommentarsinlägg höll rådets president Bertel Haarder med Thors om att kvinnor har spelat en nyckelroll i framgångsrika fredsförhandlingar. Också förebyggande diplomati har spelat en viktig roll. De nordiska länderna utför ett pragmatiskt och praxisnära arbete som framför allt baserar sig på det inofficiella. När det gäller aktuella internationella kriser och hot nämnde Haarder hybridhot och situationen i Belarus. I diskussionen uttrycktes stöd för att miljöaspekterna, det nära förhållandet mellan mänskliga rättigheter och demokrati, korruptionen och de internationella handelsavtalens ställning i fredsarbetet ska beaktas bättre.

Tiina Kukkamaa-Bah från CMI sammanfattade slutligen diskussionen vid mötet. Det finns en nordisk fredsmodell, och nu är det uppenbart att det är dags att utnyttja den. De globala problemen är komplicerade, men den nordiska modellen har något att ge i denna situation. Forskningsinstituten bör engageras i fredsmedlingsarbetet på permanent basis. Kukkamaa-Bah föreslog att de praktiska aktörernas delaktighet ska förbättras. Kvinnors deltagande i fredsmedling är i det nordiska sammanhanget det naturligaste samarbetsområdet, och det arbete som har avancerat längst. Dessutom nämnde Kukkamaa-Bah ny fredsteknik (eng. *peacetechnology*) och lösningar för klimathantering samt unga. Som en konkret rekommendation föreslog hon att Nordiska rådet ska ha en tyngre roll i frågor som gäller rättsstatsutvecklingen. Likaså bör den förebyggande diplomatins roll dryftas närmare.

2.4 Delegationens medlemsförslag

Finlands delegation har framställt två medlemsförslag åren 2020–2021. Initiativet från 2020 hänför sig till de gemensamma nordiska elektroniska identifieringssystemen och initiativet under berättelseåret till ett utbytesprogram för belarusiska studerande.

2.4.1 Program för studerandeutbyte för belarusiska studerande

Vid delegationens möte i mars behandlades ett medlemsförslag att inleda studerandeutbyte för belarusiska studerande. Den svaga människorättssituationen och den ofullständiga demokratiutvecklingen i Belarus har redan länge varit orosämnen inom Nordiska rådet. I synnerhet situationen kring presidentvalet hösten 2020 har lett till många gripanden. Inledandet av ett nytt studieprogram är ett konkret stöd för de studerande och det civila samhället.

Finlands delegation konstaterade i sitt förslag att Nordiska rådet under flera års tid har fäst särskild uppmärksamhet vid problemen med den politiska utvecklingen i Belarus och att även studerande direkt lider av situationen. Studerande som kritiserar den politiska situationen kan förlora sin studierätt och sin studieplats i studenthemmet. Finlands delegation vill erbjuda det civila samhället och i synnerhet de studerande konkret hjälp. Syftet med utbildningen är att utbilda framtidens demokratiexperter.

2.4.2 Ett samnordiskt elektroniskt identifieringssystem

Finlands delegation lade fram ett medlemsförslag om elektronisk identifiering år 2020. Förslaget antogs som ett betänkande vid sessionen i Köpenhamn under berättelseåret 2021. I sitt medlemsförslag föreslog Finlands delegation att de nationella elektroniska identifieringssystemen i Norden integreras bättre sinsemellan. På nationell nivå har de nordiska länderna bra elektroniska identifieringssystem, men det har uppstått problem vid gränsöverskridande situationer. En samnordisk elektronisk identifiering är nyckeln till gränsöverskridande banktjänster, studier, arbete och handel. Delegationen betonade i sitt förslag att koordinerad samverkan kunde undanröja onödiga gränshinder, sprida bästa praxis och möjligen också sänka kostnaderna för att införa systemen. Den rekommendation som godkändes vid sessionen sändes till de nordiska regeringarna för genomförande. Regeringarna ska integrera sina nationella elektroniska identifieringssystem (e-ID) så att de är kompatibla på ett informationssäkert och kostnadseffektivt sätt. Det främjar medborgarnas fria rörlighet och bidrar till att undanröja gränshinder i enlighet med statsministrarnas handlingsplan Vision 2030.

2.4.3 Debatt i riksdagens plenum om nordiska gränshinder

På initiativ av Finlands delegation fördes vid riksdagens plenum en aktuell debatt om gränshinder mellan de nordiska länderna den 28 oktober. Närvarande var också den nordiska ministern för samarbete och jämställdhet Thomas Blomqvist. Den årliga nordiska diskussionen om gränshinder har redan blivit en tradition. Delegationen önskade att denna diskussion ska hållas i riksdagen också 2022.

Enligt initiativet möter nordiska medborgare fortfarande gränshinder som försvårar vardagen, arbetet eller studierna i synnerhet när de bor i ett annat nordiskt land. Fri rörlighet i Norden, en gemensam arbetsmarknad samt möjligheten att studera och bo i alla nordiska länder är fördelar som har uppnåtts som ett resultat av långsiktigt arbete, och det måste försvaras även i framtiden. Gränshinder försvårar den fria rörligheten. Gränshindren mellan de nordiska länderna hänför sig oftast till beskattning, sociala förmåner, social- och hälsovårdstjänster och till arbetslivet i form av till exempel ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer.

Ledamot Erkki Tuomioja, som är delegationens ordförande, presenterade initiativet och konstaterade i sitt anförande att Helsingforsavtalet förpliktar de nordiska länderna att harmonisera sin nationella lagstiftning inom vissa områden. Rapporterna om problematiken kring gränshinder är fyllda av goda förslag på hur man kan förbättra rörligheten och undanröja gränshinder i de nordiska länderna. I diskussionen lyftes det fram att särskilt krissituationen till följd av coronaviruspandemin har inneburit ett stort bakslag för den fria rörligheten i Norden, särskilt för invånarna i gränsområdena. Nordiska rådet har behandlat störningarna under pandemin på bred front och kräver att man kollektivt ska lära sig av krisen: beredskapen för krissamarbete och samordningen av samarbetet under exceptionella tider måste förbättras.

Undanröjandet av gränshinder är också ett gemensamt mål för Nordiska rådets utskott. Målet är å ena sidan att undanröja befintliga gränshinder och å andra sidan att förhindra uppkomsten av nya gränshinder som beror på ländernas nationella lagstiftning. Alla nordiska länder har samtidigt också en stark koppling till EU. Därför bör man säkerställa att EU-direktiven genomförs på samma sätt i de nordiska länderna så att skillnaderna inte ger upphov till gränshinder. Till exempel vid beredningen av lagförslagen är det viktigt att på förhand utreda hur förslaget påverkar gränshindren.

De nordiska länderna har länge haft en gemensam arbetsmarknad. Ländernas näringsliv har blivit allt mer integrerat, vilket har gjort det lättare för länderna att anpassa sig till konjunkturväxlingar och att utvecklas bättre. Särskild uppmärksamhet bör dock fästas vid arbetskraftens rörlighet, i synnerhet i de nordiska

gränsområdena. Näringslivet ska såvitt möjligt kunna fungera utan hinder överallt i Norden. Därför bör man identifiera och undanröja näringslivets gränshinder samt stödja och uppmuntra sådana nordiska företag som vill utvidga sin verksamhet till andra nordiska länder. Sådana företag anger fortfarande att ett av de största enskilda gränshindren är att det är svårt att få aktuell och exakt information om exempelvis regelverken i ett annat nordiskt land. Utöver detta har också ärenden som gäller skatterätten upplevts som ett problem.

2.5 Dialog med ministerrådet

Nordiska rådet styr Nordiska ministerrådets och de nordiska regeringarnas nordiska samarbete och politik. De främsta arbetsredskapen för medlemmarna i Nordiska rådet är rekommendationer och skriftliga och muntliga frågor till ministerrådet eller till de nordiska ländernas regeringar. Nordiska rådet har budgetbefogenheter, det vill säga rådet godkänner ministerrådets årliga budget. Under berättelseåret förde Nordiska rådet en aktiv dialog med Nordiska ministerrådet i synnerhet om coronaepidemin och därmed sammanhängande restriktioner, den nordiska budgeten, den övergripande säkerheten och samarbete inom civil beredskap.

2.5.1 Rekommendationer och politiska dialoger

Nordiska rådet godkänner rekommendationer och framställningar som är uppmaningar till ministerråden inom olika områden eller till en eller flera av de nordiska regeringarna att vidta åtgärder. Nordiska rådet godkänner årligen omkring 35 rekommendationer, men antalet håller på att öka kraftigt. Årets rekommendationer och framställningar finns i bilaga 2.

Sedan 2016 har det varit möjligt att föra en politisk dialog mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Det handlar om en dialog mellan de ansvariga ministrarna och medlemmarna i rådet, ifall det råder oenighet om rekommendationerna och ifall ministerrådets eller regeringarnas svar på rekommendationen enligt rådet inte har varit tillfredsställande. En rekommendation anses vara slutbehandlad efter en politisk dialog. Om man vill hålla en fråga aktuell måste det utarbetas en ny rekommendation om den. Rekommendationen kan utarbetas tidigast under följande budgetår. Beroende på rekommendationens karaktär kan den politiska dialogen föras vid ett ministermöte, en session, ett utskottsmöte, ett externt möte eller ett gemensamt möte. Syftet med att föra en politisk dialog är att garantera att de rekommendationer som behandlas är aktuella.

Under året ordnades en politisk dialog i utskottet för ett hållbart Norden om en strategi för återanvändning. I diskussionen företrädde Nordiska ministerrådet av minister Krista Mikkola. Avsikten var att politiska dialoger under året skulle ordnas också med familje- och omsorgsminister Krista Kiuru och näringsminister Mika Lintilä, men dessa diskussioner uppsköts till 2022. I utskottet för tillväxt och utveckling i Norden hölls en emotsedd politisk dialog om hållbarheten för den arktiska turismen och i utskottet för välfärd i Norden om elektroniska recept.

2.5.2 Skriftliga och muntliga frågor

Medlemmarna i Nordiska rådet har rätt att ställa frågor till de nordiska regeringarna eller Nordiska ministerrådet. Medlemmarna i rådet kan också ställa frågor tillsammans med andra medlemmar i rådets utskott eller partigrupper. Frågorna kan gälla nordiskt samarbete i allmänhet eller någon specifik rapport eller något meddelande som frågeställaren vill ha mer information om. Frågor kan inte ställas i ärenden som hänför sig enbart till ett nordiskt lands inrikespolitik. Frågeställaren ska kortfattat motivera varför frågan behöver ställas. En skriftlig fråga ska besvaras inom sex veckor från det frågan ställdes, och ministern ska underteckna den. På frågestunden under sessionen kan medlemmarna i rådet ställa muntliga frågor direkt till den behöriga ministern i vilket som helst land eller självstyrande område.

De finländska medlemmarna undertecknade sammanlagt nio skriftliga frågor. Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden ställde en skriftlig fråga till de nordiska regeringarna om de nordiska reglerna om statligt stöd (E 5/2021). De nordiska regeringarna ombads ange antalet sådana fall av statligt stöd där antingen

tillsynsmyndigheten (europeiska tillsynsmyndigheter i EU) eller en nordisk domstol har väckt talan mot ett nordiskt land med stöd av EU:s regler om statligt stöd 2000–2020. Dessutom begärdes en kort beskrivning av dessa fall och en redogörelse för hur ovannämnda omständigheter eventuellt har påverkat tillämpningen av reglerna om statligt stöd i de nordiska länderna. Bland medlemmarna i Finlands delegation under tecknades frågan av ledamöterna Eveliina Heinäluoma, Joakim Strand, Juhana Vartiainen, Lulu Ranne och ledamoten av Ålands lagting Anders Eriksson.

Den socialdemokratiska gruppen ställde en skriftlig fråga till de nordiska regeringarna om en gemensam verksamhetsmodell för testkapaciteten (E 12/2021). Gruppen frågade om de nordiska regeringarna har för avsikt att ta initiativ till en enhetlig och kostnadsfri testmodell för gränsarbetare och om de nordiska regeringarna har för avsikt att undersöka möjligheten att utarbeta gemensamma regler för att förebygga spridning av smittor över gränserna. I Finland under tecknades frågan av ledamoten Erkki Tuomioja.

Mittengruppen frågade de nordiska regeringarna om gemensamma nordiska reseregler efter vaccinerings (E 2/2021): Avser de nordiska regeringarna att ha samnordiska regler för resande inom de nordiska länderna efter att vaccineringsarna har påbörjats, och när kan i så fall sådana gemensamma regler förväntas? Mittengruppen frågade också de nordiska regeringarna om de nordiska ländernas inställning i fråga om skapandet av ett gemensamt europeiskt pantsystem för dryckesemballage och om de nordiska länderna kan framskrida snabbare i frågan och påskynda införandet av pantsystemet (E 10/2021). Mittengruppen ställde en skriftlig fråga till de nordiska regeringarna om en gemensam nordisk risk- och hotbildsanalys (E 11/2021). Mittengruppen begärde en utredning om huruvida de nordiska regeringarna anser att en gemensam lägesbild är viktig med tanke på gemensamt nordiskt agerande i krissituationer och om det finns planer på att samarbeta i de nordiska länderna för att utarbeta nordiska lägesbilder, till exempel i form av gemensamma risk- och hotbildsanalyser. Mittengruppen frågade dessutom de nordiska regeringarna vad regeringarna har gjort för att incentivera till klimatinvesteringar inom den privata sektorn (E 17/2021). Frågorna under tecknades av ledamöterna Outi Alanko-Kahiluoto, Heli Järvinen, Jouni Ovaska, Mikko Kinnunen, Mikko Kärnä, Joakim Strand samt ledamöterna i Ålands lagting Anders Eriksson och Simon Holmström.

Ålands delegation ställde en fråga till de nordiska regeringarna om en hållbar sjöfartsnäring och dess återhämtning (E 15/2021). De begärde svar på frågan på vilket sätt länderna arbetar för att öka det nordiska samarbetet för en hållbar sjöfartsnäring samt näringens återhämtning efter pandemin. Frågan under tecknades av ledamöterna i Ålands lagting Anders Eriksson, Camilla Gunell, Simon Holmström och Wille Valve.

Delegationsmedlemmen, riksdagsledamoten Mikko Kinnunen ställde en skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om arbetslivets ändring och kontinuerlig utbildning (E 16/2021). Han begärde en utredning om vilka konkreta åtgärder Nordiska ministerrådet tänker ta, med hänsyn till rapporten *The Future of work in the Nordic countries* och dess rekommendationer. Han frågade också hur Nordiska ministerrådet ser på nyanländas möjligheter att integrera sig i de nordiska samhällena genom vidareutbildning från låglöneyrken till kvalificerade yrkesroller. Slutligen bad Kinnunen om en utredning om vilken roll folkbildning och exempelvis folkhögskolorna spelar i denna helhet, som syftar till att alla ska kunna fördjupa sina professionella kunskaper, omskola sig och adaptera till det förnyade arbetslivet.

Delegationsmedlemmen, ledamoten Veronika Honkasalo, ställde en skriftlig fråga till de nordiska regeringarna om de nordiska ländernas politik gentemot Israel (E 20/2021). Hon frågade hur de olika nordiska länderna har reagerat på rapporter från människorättsorganisationer om Israels systematiska etniska diskriminering av palestinier under den pågående konflikten. Hon bad också om en redogörelse för de konkreta steg som har tagits för att ta itu med frågan. Dessutom frågade Honkasalo bland annat hur de nordiska länderna samarbetar för att se till att deras förbindelser med Israel följer ländernas människorättsbaserade utrikes- och säkerhetspolitik och principen om att inte idka vapenhandel med länder som bryter mot mänskliga rättigheter.

3. Hybridhot som temasessionens huvudtema

Nordiska rådets temasession hölls som distansmöte den 28–30 juni. De centrala temana under sessionen var cybersäkerhet, hybridhot, hanteringen av pandemin i de nordiska länderna samt framtidens arbetsmarknad. Utöver temasessionen höll också presidiet och rådets fyra utskott ett möte. I aktualitetsdebatten deltog förutom rådets medlemmar även de nordiska ministrarna med ansvar för beredskapsfrågor, underrättelsetjänster och cybersäkerhet. Från Finland deltog kommunikationsminister Timo Harakka.

Vid ett möte som ordnades av Nordiska rådets norska delegation diskuterades det framtida arbetslivet efter pandemin. Under mötet behandlades utmaningarna och möjligheterna på den nordiska arbetsmarknaden under de kommande årtiondena. Dessutom fokuserade frågestunden för de ministrar som ansvarar för det nordiska samarbetet på hanteringen av coronapandemin. Finlands minister för nordiskt samarbete och jämställdhet Thomas Blomqvist deltog i frågestunden.

Under temasessionen fördes en aktualitetsdebatt som gällde hybridhot och cybersäkerhet. Regeringarnas anföranden hölls av de nordiska ministrarna med ansvar för beredskapsfrågor, underrättelsetjänster och cybersäkerhet och ministrarna med ansvar för det nordiska samarbetet. I mötet deltog utöver medlemmarna i Nordiska rådet och företrädarna för de nordiska regeringarna också medlemmar i Baltiska parlamentariska församlingen och Västnordiska rådet. I diskussionen deltog också Islands tidigare justitieminister Björn Bjarnason, som har utarbetat en nordisk utrikes- och säkerhetspolitisk strategi (*Nordic Foreign and Security Policy 2020: Climate Change, Hybrid & Cyber Threats and Challenges to the Multilateral, Rules-Based World Order*).

Bjarnason redogjorde för cyberhoten och samarbetets betydelse för cyberförsvaret. Han anser att det är bra att de nordiska länderna står enade bakom denna viktiga fråga. Vi måste vara solidariska när det gäller cyberhot. Det rådde enighet om att nätverken har fått allt större betydelse i världen och att de är förknippade med en stor mängd viktig infrastruktur. Många talare lyfte fram termen *krig* i samband med cyberattacker. Bjarnason fortsatte diskussionen genom att fråga om man i samband med cyberattacker kan tala om cyberkrigföring. Talarna efterlyste också en gemensam plan för de nordiska regeringarna om hur dessa hot ska bemötas. Enligt dem bör ny teknik inte användas mot demokratin. Också samarbetet med EU och Nato fick understöd. Ledamot Jouni Ovaska höll ett anförande där han lyfte fram de nordiska ländernas eventuella roll som cyberfredsmedlare. Som avslutning på diskussionen betonade Nordiska rådets president Bertel Haarder att Nordiska rådet kommer att följa noga hur ministrarna behandlar och genomför rekommendationerna i den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin.

3.1 Samhällssäkerhet

Samhällssäkerheten har behandlats i flera års tid. Vid temasessionen presenterade Wille Rydman presidiets betänkande om en gemensam nordisk linje kopplat till säkerheten i femte generationens mobilnät (A 1819/presidiet). Rydman betonade att de nordiska länderna saknar en gemensam linje om hur de förhåller sig till säkerhetsriskerna i 5G-nätet och särskilt till de risker som är förenade med leverantörer av 5G-nätet. Enligt den rekommendation som godkändes vid sessionen den 30 juni rekommenderar Nordiska rådet de nordiska regeringarna att de nordiska länderna utvecklar en gemensam linje i synen på säkerhetsriskerna kopplat till leverantörer av 5G-nätet och att de nordiska länderna koordinerar sitt agerande och sina ställningstagande vid internationella förhandlingar om säkerhetsaspekter kopplade till 5G-nätets utbyggnad. Dessutom bör det skapas förutsättningar för att även kunna väga in säkerhetspolitiska faktorer vid upphandlingen eller utauktioneringen av kritisk infrastruktur.

Presidiet har utarbetat ett betänkande om vilka åtgärder som kan vidtas för att bekämpa högerextremismen i de nordiska länderna (A 1822/presidiet). Där rekommenderas de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet att fördjupa sitt samarbete för att bekämpa högerextremismen och andra former för extremism som hotar våra demokratier. Dessutom bör det utredas vilka insatser över landsgränser som kunde förstärka arbetet mot högerextremism och andra former för extremism.

Vid sessionen antogs ett betänkande om en gemensam nordisk sammanställning av hanteringen av coronakrisen (A 1854/presidiet). I presidiets betänkande konstateras att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta fram en gemensam nordisk sammanställning av hanteringen av coronakrisen i ett nordiskt perspektiv. Vid sessionen den 30 juni antogs de tre ovannämnda rekommendationerna efter diskussion.

3.2 Arbetslivets framtid

Den norska delegationen ordnade i samband med temasessionen den 30 juni en videokonferens om förändringarna i arbetslivet efter pandemin. Nya utmaningar och möjligheter i arbetslivet uppstår bland annat till följd av den gröna omställningen och den digitala utvecklingen. Ordföranden för Norges delegation Martin Kollberg konstaterade i sitt öppningsanförande att sysselsättningen och utvecklingen av arbetslivet står i nyckelposition med tanke på den nordiska välfärdsmodellens kontinuitet. Forskaren Kristine Alsos presenterade i sitt öppningsanförande de senaste årens megatrender och listade särskilt följande utmaningar: skillnaderna mellan regionerna inom länderna, effekterna av de ekonomiska kriserna på arbetsmarknaden, den ökade kunskapsklyftan, nya typer av arbetstillfällen, den delade arbetsmarknaden och ökningen av löneskillnaderna jämte konsekvenser.

I sitt anförande betonade Nordiska ministerrådets ordförande Thomas Blomqvist ökningen av humankapitalet som en avgörande faktor för framgång. Arbetsmarknaden har alltid förändrats, men nu är förändringstakten snabbare än någonsin tidigare. Blomqvist betonade vikten av problemlösningsfärdigheter. Dessutom är det viktigt att använda artificiell intelligens, men den kan aldrig ersätta människan. Därför behövs det i framtiden en stark satsning på utbildning, kompetens och livslångt lärande. Koncerndirektör Jimmy Bengtsson från företaget Veidekke ASA talade vid mötet om företagets behov. Enligt honom är rörligheten och säkerställandet av den livsviktiga med tanke på arbetskraftens rörlighet i Norden. Också invandring behövs för att säkerställa tillräcklig tillgång på arbetskraft.

I diskussionen efter inledningsanförandena upprepades följande teman: bekämpning av grå ekonomi och brist på arbetskraft inom vissa yrkesbranscher, behövliga arbetslivsfärdigheter i framtiden och livslångt lärande. En flexibel arbetsmarknad är också en framgångsfaktor för den nordiska välfärdsstatens framtid.

3.3 Diskussion med samarbetsministrarna

Finlands minister med ansvar för nordiskt samarbete Thomas Blomqvist höll ett inledande anförande om en utredning om coronapandemin och åtgärder för att förebygga den. Åtgärderna har väckt diskussion om läget för det nordiska samarbetet. Enligt ministern har situationen varit exceptionell. Svåra beslut har varit nödvändiga och man måste ta lärdom av situationen. Länderna har hela tiden fört en dialog med varandra och sökt samnordiska lösningar ända från början. Nordiska rådet har inte lämnats utanför dessa diskussioner. Det har tagits flera initiativ som hjälper de nordiska länderna att kartlägga vägen framåt efter pandemin. Minister Blomqvist lyfte särskilt fram utredare Jan-Erik Enestams strategiska genomlysning av de nordiska ländernas civila krisberedskap.

Grönlands samarbetsminister bedömde att det västnordiska samarbetet och det gemensamma tillsynsarbete i de arktiska områdena fungerade väl också under pandemin. Tack vare inreseförbud, stränga hygienåtgärder, övervakning och testning har man lyckats hålla viruset borta från glest befolkade områden. Island å sin sida hade hävt begränsningarna och nått normal status. Av landets vuxna befolkning hade 87 procent fått det första covidvaccinet. Norge strävar också efter att skydda invånarnas hälsa och arbete genom omfattande åtgärder. Bland annat i Oslo och andra områden har det vidtagits nedstängningsåtgärder. Många barn och unga har varit hemma och föräldrarna har arbetat på distans. Människornas liv har begränsats, men de stränga åtgärderna har enligt ministern varit nödvändiga. Med beaktande av läget går det bra för Norge inom ekonomi och hälso- och sjukvård.

Sveriges samarbetsminister Anna Hallberg lyfte fram den nordiska visionen: den behöver skyddas, eftersom Sverige har drabbats hårdare av pandemin än de övriga nordiska länderna. Sveriges minister ansåg

det vara viktigt att jämföra pandemiåtgärdernas effektivitet och hoppades på tålamod vid bedömningen av utredningar och analyser. I diskussionen lyfte Veronika Honkasalo fram den svåra situationen för många konstnärer, eftersom de förlorat sina inkomster på grund av restriktionerna. Situationen är särskilt svår för frilansare, vars inkomster även annars är oregelbundna. Enligt Honkasalo är nedskärningar i kulturbudgeten inte rätt åtgärd i det rådande läget.

Minister Blomqvist konstaterade att en gemensam identitetshandling skulle underlätta de nordiska medborgarnas liv. Ministrarna är oroad över att våldet i nära relationer har ökat under coronatiden. Enligt Blomqvist får jämställdhetsaspekten inte glömmas bort när det gäller krisåtgärder. Riksdagsledamot Mikko Kinnunen förhörde sig om skolornas och studerandenas situation under pandemin. I olika länder har man förfarit på olika sätt när det gäller att stänga skolor. För en del skolelever har distansundervisning fungerat, för en del inte.

NordForsk

I samband med rådets temasession gjorde utskottet för välfärd i Norden och utskottet för kunskap och kultur i Norden ett virtuellt studiebesök. Besöket ordnades den 1 juli och gällde den samnordiska forskningsfinansieringsorganisationen NordForsk. Institutets direktör Arne Flåøyen presenterade institutets verksamhet. Han nämnde att detta institut i Oslo inrättades 2005 och att dess verksamhet finansieras av Nordiska ministerrådet. Institutet bedriver inte forskningsarbete, utan finansierar projekt som skapar nordiskt mervärde för spetsforskningen. Nya forskningsområden är till exempel samhällssäkerhet, framtidens arbetsliv, covid-19, hållbart jordbruk, barn och unga efter pandemin och antibiotikaresistens. I fortsättningen kommer ministerrådet att utvärdera institutets verksamhet och då kommer man bland annat att överväga om institutet i framtiden bör koncentrera sig på innehållsmässig forskning. Uppenbart är att institutets anslag skärs ned.

Marianne Aastebøl Minge berättade om institutets operativa verksamhet. För alla forskningsprojekt bedöms alltid både det nordiska mervärdet och det vetenskapliga syftet. Om projekten uppfyller vissa kriterier kan de beviljas finansiering. I fråga om finansieringsbasen uppgav Minge att Sverige är den största av de nationella finansiärerna, följt av Finland, Danmark, Norge och Island. Dessutom redogjorde några företrädare för NordForsk mer ingående för de olika forskningsprojekt som de håller på att genomföra. Under diskussionen togs bland annat upp frågor om hur politikerna snabbare ska få resultaten av forskningsrapporterna och hur balansen mellan naturvetenskap och humaniora ska upprätthållas i de finansierade projekten. Parlamentarikerna betonade att de stöder NordForsks verksamhet och att beslutsfattandet grundar sig på vetenskap och kunskap. Från Finlands delegation deltog Mikko Kinnunen i diskussionen.

4. Nordiska rådets 73:e session i Köpenhamn

Nordiska rådets session ordnades 31.10–4.11.2021 i Köpenhamn. De nordiska statsministrarna deltog i rådets toppmöte, vars tema var pandemin, krisberedskapen och vad de nordiska länderna kan lära sig av coronakrisen och hur det framtida samarbetet kan stärkas. Gästtalare under sessionen var Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg. Presidiet hade separata möten med de nordiska statsministrarna, utrikesministrarna och de ministrar som ansvarar för det nordiska samarbetet. Temat för dessa möten var det aktuella nordiska samarbetet. Dessutom hade utskottet för ett hållbart Norden ett möte med ländernas miljöministrar. Talmännen för de nordiska parlamenten hade ett eget möte den 3 november.

I sitt öppningsanförande konstaterade Danmarks talman Henrik Dam Kristensen att Nordiska rådet under de senaste åren har uppnått en mer internationell profil. De nordiska länderna bildar en stark värdegemenskap och intressegemenskap. När de nordiska länderna uppträder tillsammans på den internationella estraden, ljuder deras röst starkare. Talmannen nämnde särskilt Stoltenberg rapporten från 2009. Rapporten är

fortfarande aktuell och innehåller många förslag för att stärka samarbetet inom den nordiska försvars- och säkerhetspolitiken.

Dam Kristensen hänvisade också till Danmarks före detta premiärminister Hans Hedtoft, som försökte hitta lösningar på de nordiska säkerhetsutmaningarna. Hedtoft föreslog på sin tid att en nordisk försvarsunion skulle inrättas. Detta förslag genomfördes dock inte, eftersom Danmark, Norge och Island beslutade att ansluta sig till Nato, medan Sverige och Finland stannade utanför. Talmannen konstaterade slutligen sammanfattningsvis att försvars- och säkerhetspolitiken har varit en prioriterad fråga i rådets arbete under det danska ordförandeskapet. De nordiska länderna står inför stora gemensamma utmaningar i närområdena och i den arktiska regionen.

4.1 Utrikes- och säkerhetspolitik

4.1.1 Utrikesministrarnas redogörelse

Finlands utrikesminister Pekka Haavisto berättade vid sessionen om det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. De nordiska länderna har haft ett nära samarbete till exempel när det gäller att ordna evakueringsflyg till Afghanistan. Ett annat konkret exempel är covid-19-pandemin. Utrikesministrarna har behandlat klimattemat i utrikespolitiken och temat behandlades också vid mötet med Storbritannien och det gemensamma NB8-mötet mellan de nordiska och baltiska länderna. Finland är ordförande inte bara för de nordiska utrikesministrarnas N5-samarbete utan också för NB8-samarbetet. Haavisto konstaterade att de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen är viktiga teman för de nordiska länderna. De nordiska länderna samarbetar också bra i internationella organisationer. Ett gott exempel på detta är de övriga nordiska ländernas stöd för Finlands kandidatur till medlemskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Haavisto berättade att N5-samarbetet gäller frågor som står högst upp på den internationella agendan, såsom Afrika, västra Balkan och Afghanistan, säkerheten i närområdena samt fredsmedling. De nordiska länderna måste bära ansvaret för att upprätthålla stabilitet och regelbaserat internationellt samarbete. Andra aktuella teman var multilateralt samarbete, hybridhot och cybersäkerhet, som togs upp i den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin upprättad av Björn Bjarnason. Genomförandet av strategin har fortsatt under Finlands ordförandeskap. Finland leder genomförandet av hybridrekommendationen.

Sveriges utrikesminister Ann Linde konstaterade att Sverige som ordförande för OSSE försvarar de grundläggande principerna och det breda säkerhetsbegreppet. Hon lyfte också fram hållbar säkerhet och jämställdhetsaspekten, där agendan för kvinnor, fred och säkerhet fortfarande står i centrum. Norges nya utrikesminister Anniken Huitfeldt berättade att Norges nytilträdde regering satsar på nordiskt samarbete. Hon betonade också vikten av mänskliga rättigheter och hoppades att de nordiska länderna i fortsättningen ska satsa ännu mer på kvinnors rättigheter. Danmarks utrikesminister Jeppe Kofod betonade det intensiva nordiska samarbetet kring att ställa upp kandidater till medlemskap i internationella organisationer. Som exempel nämnde han Danmarks kandidatur till FN:s säkerhetsråd 2025–2026. Under diskussionen tog medlemmarna upp bland annat följande teman: Läget i Belarus, Kina, vaccinationssolidaritet, cybersamarbete och hybridpåverkan, gemensamma nordiska värderingar inom utrikes- och säkerhetspolitiken och ökade utgifter för utvecklingssamarbete.

4.1.2 Natos generalsekreterare Jens Stoltenbergs anförande om utrikes- och säkerhetspolitiken

Norden är ett viktigt område för Nato, konstaterade militäralliansens generalsekreterare Jens Stoltenberg, som talade vid Nordiska rådets session. President Bertel Haarder kallade besöket historiskt, eftersom det var första gången någonsin som Natos högsta ledare talade till de nordiska parlamentarikerna.

Generalsekreterare Jens Stoltenberg konstaterade att säkerhetspolitiken påverkar Nordiska rådets arbete i bakgrunden, även om frågan inte tidigare har kunnat diskuteras lika öppet som i dag. De nordiska länderna är – även tack vare rådets insats – en högborg för fred och stabilitet. Fred är dock ingen självklarhet. I århundraden har Europa fått lida av krig och konflikter, det ena blodigare än det andra. Alla nordiska länder är inte medlemmar i EU eller Nato, men trots det åtnjuter alla den stabilitet som dessa organisationer för

med sig och samarbetar i olika partnerskapsprogram. Stoltenberg berättade att Natos roll har förändrats betydligt sedan Ryssland ockuperade Krim 2014. Tyngdpunkten i verksamheten ligger nu på att stödja de baltiska länderna och höja beredskapsnivån och försvarsutgifterna. Rysslands militära makt och självsäkerhet har ökat, och Moskva skyr inte att vid behov använda militära maktmedel mot sina grannländer (t.ex. Ukraina och Georgien). Landet har också dragit sig ur avtalet om medeldistansrobotar och ökat sina militära utgifter betydligt. Dessutom analyserade Jens Stoltenberg de nya säkerhetshoten från Kina och Afghanistan. Utmaningarna är olika till sin natur, men enligt Stoltenberg har de en gemensam nämnare: när Europa och Förenta staterna står sida vid sida också med partnerländer som Finland och Sverige är det möjligt att klara sig ur dem. Förenta staterna har ökat sin militära närvaro i Europa. Det är ett konkret bevis på att samarbetet är mer än bara ord. Stoltenberg efterlyste också närmare förbindelser mellan EU och Nato.

Efter Stoltenbergs öppningsanförande fördes en diskussion om bland annat utvecklingen och intensifieringen av relationerna mellan Norden och Nato, det allt mer instabila politiska läget i världen, de arktiska ländernas ställning, de ökade försvarsövningarna i Nordatlanten och Arktis samt pandemins konsekvenser för säkerhetsläget. I inläggen betonades att också Nato på samma sätt som EU vill främja de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen samt försvara demokratin.

4.1.3 Den arktiska dimensionen och Kina står i fokus i de utrikespolitiska betänkandena

Vid rådets session behandlades fyra presidiebetänkanden om utrikespolitiken. Samtliga antogs enhälligt vid omröstningen. Presidiets första betänkande gällde ett medlemsförslag om att de nordiska länderna ska samarbeta vid utarbetandet av EU:s arktiska strategi. Arktiska frågor är viktiga, och de geopolitiska orsakerna och klimatförändringen har ökat behovet av att ta itu med de utmaningar som befolkningen och ekosystemen i regionen står inför. Efter debatten och omröstningen beslutade rådet rekommendera Nordiska ministerrådet att före genomförandet av EU:s nya arktiska strategi föra en rundabordsdiskussion med företrädare för Nordiska rådet, Arktiska parlamentarikerkonferensen, Västnordiska rådet, EU-utskotten och regeringarna. I diskussionen ska dock Arktiska rådets befogenheter respekteras. Presidiet konstaterade i sitt betänkande att man borde få en bättre uppfattning om de nordiska ländernas gemensamma syn på de många utmaningarna i Arktis. I Nordiska rådets internationella strategi 2018–2022 koncentreras fokus på både EU och Arktis.

Presidiets andra betänkande gällde ministerrådets förslag till arktiskt samarbetsprogram för 2022–2024. Nordiska ministerrådet har sedan 1996 genomfört flera arktiska samarbetsprogram. Huvudansvaret för genomförandet av samarbetsprogrammet ligger hos de ministrar som svarar för det nordiska samarbetet, men en separat nordisk rådgivningskommitté för Arktis hjälper till att genomföra programmet. Presidiet betonade att det arktiska samarbetsprogrammet inte får bli ett finansieringsinstrument för Arktiska rådet. Dessutom ska ministerrådet alltid säkerställa att Arktiska rådets projekt som finansieras genom samarbetsprogrammet ger de nordiska länderna nytta och är förenliga med de nordiska prioriteringarna.

Det tredje betänkandet gällde ett medlemsförslag om att de nordiska länderna ska samordna sina relationer med Folkrepubliken Kina. Sessionen beslutade att Nordiska rådet skulle ordna en rundabordsdiskussion om de nordiska ländernas gemensamma standpunkt gentemot Kina, erfarenheter av påtryckningar samt förhållningssätt och strategier. Centrala internationella aktörer bjuds också in till evenemanget. Under diskussionen betonade ledamot Erkki Tuomioja att Kina erbjuder möjligheter, men också stora utmaningar. Kinas politiska utveckling och åtgärder har väckt frågor om kränkningar av de mänskliga rättigheterna och internationell rätt. Kina har starka globala intressen, vilket har lett till ökade motsättningar med Förenta staterna. Även de nordiska säkerhetstjänsterna har uttryckt oro över industrispionage och undermåttseverksamhet. Andra frågor som togs upp under debatten var bland annat vikten av att respektera de mänskliga rättigheterna och skydda kritisk infrastruktur.

Det fjärde betänkandet gällde utbyte av information om evenemang i auktoritära och icke-demokratiska stater och ett samnordiskt perspektiv på dessa. Presidiet föreslog att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att inleda informationsutbyte om stora internationella evenemang i auktoritära och

icke-demokratiska stater och andra länder som kränker de mänskliga rättigheterna. Regeringarna bör också ha som ambition att utforma en samnordisk syn på frågan. Wille Rydman höll presidiets anförande och nämnde att VM i ishockey skulle ordnas i Belarus och vinter-OS i Kina. De är båda länder där de mänskliga rättigheterna inte respekteras och där det rapporteras om utnyttjande och förföljelse. Enligt Nordiska rådets internationella strategi bör de nordiska länderna höja sin röst för demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter. Under denna punkt på agendan fördes en intensiv debatt om ekonomisk och politisk makt och utnyttjandet av idrottstävlingar för politiska ändamål.

4.1.4 Försvarsministrarnas redogörelse

Danmarks försvarsminister Trine Bramsen presenterade försvarsministrarnas redogörelse. Hon lyfte fram betydelsen av de nordiska ländernas gemensamma historia, kultur och värdegrund för vårt försvar. Enligt Bramsen förutsätter utvecklingen av det säkerhetspolitiska läget ett intensivare försvars- och beredskapssamarbete mellan de nordiska länderna. I Nordefco arbetar de nordiska länderna för att stärka det nordiska freds-, kris- och konfliktsamarbetet, vilket också gäller stärkande av samarbetet kring materiellt och operativt stöd.

Finland har som ordförande för Nordefco särskilt drivit på två frågor. Den första gäller militär rörlighet i Norden. För det andra har Finland arbetat med en samnordisk stabsövning som gällde ett så kallat hybrid-scenario. Ett konkret exempel på gott samarbete var inledandet av Nordefcos krishanteringsmekanism i samband med evakueringarna från Afghanistan. Krishanteringsmekanismen aktiverades tre gånger i följd på grund av Irak och covid-19-pandemin. Finland har också koncentrerat sig på att stärka samarbetet och dialogen kring det övergripande försvaret mellan det samnordiska beredskapssamarbetet Haga och Nordefco. Ett av prioriteringsområdena i Nordefcos Vision 2025 är att stärka det nordiska samarbetet inom leveranssäkerhet. Erfarenheterna, särskilt av pandemin, visar hur viktigt det är med leveranssäkerhet. Också det samnordiska materielsamarbetet har stärkts. Dessutom har ett omfattande samarbete bedrivits med Europeiska försvarsfonden EDF. Under de senaste åren har det skett framsteg i fråga om utbyte av information och erfarenheter inom utrustningssektorn och samarbetet har utvidgats så att också de baltiska länderna kan delta.

Ledamot Wille Rydman höll presidiets anförande under debatten. Där betonade han att de nordiska länderna måste göra allt de kan för att säkerställa att de är tillräckligt stabila, trovärdiga och utvecklade för att avvärja alla tänkbara hot. Han fäste också uppmärksamhet vid en opinionsundersökning som nyligen genomfördes av Nordiska rådet och ministerrådet och enligt vilken invånarna i Norden vill att länderna ska öka samarbetet i försvars- och säkerhetsfrågor. Under kalla kriget var dessa frågor tabu, men nu är de en av de viktigaste prioriteringarna. Under diskussionen aktualiserades bland annat Rysslands låga tröskel för att tillgripa militära maktmedel och landets attacker mot Ukraina och Georgien, de nordiska ländernas beredskap för cyberattacker samt en eventuell höjning av EU:s försvarsberedskap.

4.1.5 Anföranden av internationella gäster

Till rådets session bjuds traditionellt in internationella gäster som har yttranderätt vid sessionerna. Ledamot Erkki Tuomioja, som var ordförande för sessionen, konstaterade att det internationella samarbetet mellan de nordiska länderna går ut på att försvara de demokratiska värderingarna.

Tomasz Grodzki, talman för det polska parlamentets överhus (senaten), berättade om planerna på att intensifiera samarbetet mellan de nordiska länderna och Polen. Han hoppades att den parlamentariska diplomatin stärks. Grodzki menade att säkerhetsläget i Östersjön nu är sämst på flera årtionden. Polen vill enligt Grodzki nyttja sitt ordförandeskap i OSSE som ett stabiliserande element. Han betonade att Polen är en långvarig samarbetspartner för de nordiska länderna.

Vice talman Eleanor Laing i det brittiska parlamentets underhus påminde om den historia som förenar Norden och Storbritannien: en del av England lydde en gång under danska kronan. Storbritannien vill vara socialt rättvist, jämlikt och grönt, precis som de nordiska länderna. Enligt Laing är parlamentariker från

Storbritannien och Norden skyldiga att säkerställa att länderna i framtiden är bättre förberedda på internationella krissituationer. Detta kommer dock inte att lyckas utan internationellt samarbete, dialog och samordnade åtgärder.

Ordföranden för Baltiska församlingen Jānis Vucāns lyfte i sitt anförande fram säkerheten. Han uttryckte också sin oro över pandemiläget som förvärrades under hösten – coronavirusläget i de baltiska länderna är det sämsta i Europa och länderna har varit tvungna att be om internationellt bistånd. Peter Ester, som företrädde Beneluxländernas parlamentariska församling, betonade att interparlamentariskt samarbete är kärnan i den europeiska integrationen. Parlamenten spelar en viktig roll i utbytet av bästa praxis, särskilt när det gäller klimatförändringen och kampen mot falska nyheter.

Aaja Chemnitz Larsen, som representerade Arktiska parlamentarikerkonferensen, betonade att de nordiska länderna har en central roll i Arktis. Hon betonade urfolkens rättigheter och vikten av att de involveras i arktiska frågor. Hon efterlyste också respekt för FN:s och ILO:s deklarationer och konventioner om urfolkens rättigheter. Parlamentariska Östersjökonferensens vice president Johannes Schrapls från Tysklands förbundsdag konstaterade att det parlamentariska samarbetet kring Östersjön har pågått i 30 år och att dess agenda under den tiden har varit exceptionellt omfattande. Den har bland annat inkluderat hållbar turism, invandring, integration och många andra teman. Under Schrapls anförande fokuserade Östersjöparlamentarikernas arbetsgrupp på klimatförändringen och den biologiska mångfalden, som sträcker sig långt utanför Östersjöområdet och berör alla människor.

Mads Fuglede, som företrädde Natos parlamentariska församling, ansåg att det är viktigt att avvärja försök från despoterna i Moskva att få andra att underkasta sig nya normer. Natos strategiska koncept går ut på att försvara de demokratiska värdena, men också på att omdefiniera, vilket innebär en radikal skillnad mellan Nato och andra militära allianser. Fuglede betonade att partnerskapet med Sverige, Finland och andra länder bör utvidgas och intensifieras.

4.2 Toppmöte och diskussioner med ministrar

4.2.1 *Det nordiska samarbetet i coronakrisen*

Toppmötet med statsministrarna handlade om vad de nordiska länderna kan lära sig av coronakrisen och hur vi ska stärka det framtida samarbetet. Det nordiska samarbetet är av stor betydelse för alla nordbor, och coronatiden har gjort det allt viktigare att stärka samarbetet inför framtida kriser. Nordiska rådet skickade ett brev till statsministrarna med en förhoppning om att de nordiska länderna ska ta lärdom av coronakrisen och stärka det nordiska samarbetet och känslan av samhörighet i Norden. Om vi vill hålla fast vid visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030, behövs det konkreta åtgärder och samarbete mellan de nordiska länderna. Coronapandemin är bara ett tecken på att det nordiska beredskapssamarbetet bör stärkas. Andra exempel under de senaste åren är naturkatastrofer, klimatförändringen, cyberhot och flyktingsituationen. Rådet hoppas att de nordiska länderna bygger upp och befäster förtroendet och sammanhållningen. De nordiska länderna måste förbinda sig att förvarna varandra om inreserestriktioner i god tid innan restriktionerna träder i kraft. Restriktionerna ska i mån av möjlighet förhandlas fram med grannländerna och motiveras. Rådet konstaterar i sitt brev att samordning och ömsesidig information inte kränker ländernas nationella suveränitet.

Nordiska rådets president Bertel Haarder öppnade toppmötet med statsministrarna. Det första anförandet hölls av Finlands statsminister Sanna Marin. Hon sade att pandemin ännu inte är över och att inreserestriktionerna var smärtsamma för det nordiska samarbetet, men nödvändiga. Det gick inte att skapa någon samordnad strategi, men länderna har utbytt information om bland annat epidemiläget, vaccinationer och bästa praxis. Försörjningstrygghet och beredskap har varit de främsta målen under Finlands ordförandeskap i ministerrådet. Hagasamarbetet mellan de ansvariga ministerierna är ett exempel på nordiskt samarbete kring civil beredskap. I år har dess centrala teman varit givande och mottagande av gränsöverskridande bistånd inom civil beredskap.

Islands statsminister Katrín Jakobsdóttir betonade i sitt anförande att det nordiska samarbetet har haft sina starka och svaga sidor under coronapandemin. Ländernas primära skyldighet är att skydda sina egna medborgare, och stängningen av gränserna har medfört svårigheter för dem som är vana vid fri gränspassage. Slutligen påminde hon om upprätthållandet av samhörigheten, vikten av att lära ut de nordiska språken och kommande problem, såsom klimatförändringen. Norges statsminister Jonas Gahr Støre beskrev i sitt anförande att stängningen av gränserna inverkade ännu kraftigare än vanligt på ett så sammanhållet område som de nordiska länderna är. Under pandemin har det också funnits exempel på bra åtgärder, såsom fördelningen av vacciner mellan de nordiska länderna. Støre betonade nordisk beredskap och nordiskt samarbete bland annat inom läkemedels- och vaccinframställningen.

Danmarks statsminister Mette Fredriksen konstaterade att den säkerhets- och försvarspolitiska miljön blir allt mer komplex och utmanande i framtiden. Hon menade att det var välkommet att de nordiska statsministrarna tillsammans med de nordiska pensionsfonderna vid klimatkonferensen i Glasgow hade sänt ett starkt budskap också på global nivå för att säkerställa klimatfinansieringen. Bárður Nielsen från Färöarna betonade i sitt anförande fortsatt förtroende mellan de nordiska länderna. Múte Bourup Egede från Grönland berättade i sitt anförande att vaccineringen av befolkningen hade varit förenad med utmaningar som bland annat berodde på långa avstånd och begränsad fryskapacitet. Det åländska lantrådet Veronica Thörnroos berättade för sin del att stängningen av gränserna hade slagit hårt mot Ålands ekonomi, eftersom Åland är beroende av goda trafikförbindelser. Till följd av detta sjönk BNP under året med 19 procent och arbetslösheten steg från mindre än fyra procent till 13 procent.

Ämnen som diskuterades var bättre informationsflöde, vaccination av invånare i utvecklingsländer, konsekvenser av gränsstängningar för medborgarna, återställande av förtroendet mellan de nordiska länderna, livslångt lärande, behovet av ett starkare nordiskt samarbete i krissituationer och i framtiden, de ekonomiska konsekvenserna av pandemin, användningen av covidintyg, kärnvapennedrustning och gränskontroller.

Utredningsman Jan-Erik Enestam berättade om sin strategiska utredning om stärkt nordiskt samarbete i beredskapen inför civila kriser. Utredningen innehåller konkreta förslag på hur samarbetet kan förbättras i fortsättningen. Samtalsämnen var Sveriges coronastrategi och skillnaderna jämfört med de övriga nordiska länderna, ibruktage av covidintyget samt migrationspolitiken.

4.2.2 Dialog med ministrar

De ministrar som ansvarar för det nordiska samarbetet lämnade en muntlig redogörelse vid sessionen den 2 november. Finlands samarbetsminister Thomas Blomqvist berättade om ministerrådets år och huvudpunkter. Året 2021 präglades fortfarande starkt av coronapandemin. Det var också det första året då de fyraåriga handlingsplaner som baserar sig på ministerrådets vision började tillämpas. Även om kultursektorn har drabbats särskilt hårt av pandemin kvarstår andra problem som klimatförändringen och relaterade frågor. Ministerrådet vill satsa på klimatneutralitet inom transport-, bygg-, livsmedels- och energisektorerna. Bevarandet av den biologiska mångfalden, en hållbar användning av havsområdena och en hållbar konsumtion står också i centrum för åtgärderna.

Ministerrådet har beställt en halvtidsrapport om hur de handlingsplaner som baserar sig på visionen har genomförts. Resultaten av rapporten kommer in hösten 2022. Minister Blomqvist betonade att det civila samhället intar en nyckelposition när visionen förverkligas och att dialogen med det civila samhället följaktligen intensifieras. Coronapandemin har visat hur viktigt det nordiska samarbetet är, särskilt i kristider. De som bor i gränsområdena har drabbats hårt av stängningen av gränserna när arbetet i grannlandet tillfälligt eller helt har upphört. Minister Blomqvist berättade också att ett nytt mandat håller på att utarbetas för Gränshinderrådet, som lyder under ministerrådet.

Nordiska rådets president Bertel Haarder som talade för presidiet tackade för att man funnit en lösning på budgettvisten. Haarder betonade vikten av en långsiktig och varaktig budgetlösning som tillfredsställer alla

parter. Haarder föreslog också att det i varje medlemsland ska inrättas en särskild kommitté med uppgift att på ett mer samordnat och systematiskt sätt ta upp nordiska frågor till behandling inom regeringarna. Dessutom konstaterade han att Nobid-projektet mellan de nordiska och baltiska länderna är ett viktigt verktyg för att skapa ett nordiskt elektroniskt personnummer (eID).

Ledamot Mikko Kinnunen efterlyste gränsöverskridande erkännande av yrkeskvalifikationer, vilket skulle främja en mer samordnad arbetsmarknad. Ledamot Lulu Ranne önskade att en smidig vardag för medborgarna skulle beaktas bättre och att man efter coronakrisen försöker återställa medborgarnas förtroende genom konkreta åtgärder. Under debatten konstaterades det att pandemin inte har hanterats på bästa möjliga sätt och att nuläget inte motsvarar ministerrådets vision om världens mest integrerade region.

Den danska ministern Flemming Møller Mortensen presenterade ministerrådets redogörelse om barn och ungdomar. Barn och unga är ett viktigt tema i det nordiska samarbetet, och man vill att de unga ska bli hörda när ministerrådets vision förverkligas. I de anföranden som följde efter ministrarnas presentation betonades vikten av att höra de ungas egen röst och förbättra deras möjligheter att påverka. Man vill också undersöka coronatidens konsekvenser för barns och ungas välbefinnande, och ministerrådet kommer att inleda ett forskningsprojekt om detta.

Minister Thomas Blomqvist presenterade jämställdhetsredogörelsen. Jämställdhetsfrågor har varit en prioritet för ministerrådet i 40 år och framsteg har gjorts inom många sektorer. Det finns dock fortfarande mycket att göra, till exempel inom småbarnspedagogiken. Under den diskussion som följde på presentationen aktualiserades den förbättrade situationen för sexuella minoriteter. Också transpersoners jämlika möjligheter att delta i samhället väckte diskussion. Dessutom lyftes behandlingen av personer med funktionsnedsättning fram, liksom också det att jämställdhetsarbetet i Norden måste utföras effektivt, eftersom resten av världen tar intryck av oss. Slutsatsen var att de olika könen ska ha jämlika möjligheter och minoriteternas rättigheter behöver drivas vidare.

Presidiets ministermöten under sessionsveckan

Presidiet och de nordiska statsministrarna, utrikesministrarna och samarbetsministrarna träffas regelbundet bland annat vid rådets sessioner. Presidiet höll under höstsessionsveckan separata möten med de ovannämnda nordiska ministrarna. Temat för mötena var det aktuella nordiska samarbetet. Presidiet träffade Finlands statsminister Sanna Marin den 3 november. Vid mötet diskuterades resultaten av rådets toppmöte dagen innan och hur de ska följas upp, budgeten för det nordiska samarbetet och Nordiska ministerrådets beredskap att inrätta ett transportpolitiskt ministerråd. Statsminister Marins initiativ om nordiskt försörjningsberedskapssamarbete antogs vid statsministrarnas möte.

Presidiets möte med utrikesministrarna hölls den 2 november. Temat var nordiskt samarbete i internationella frågor, inklusive arktiska frågor, EU och Östersjöregionen. I mötet deltog Pekka Haavisto från Finland, Jeppe Kofod från Danmark, Guðlaugur Þór Þórðarson från Island, Annika Huitfeldt från Norge och Ann Linde från Sverige.

Vid presidiets möte den 2 november med de ministrar som ansvarar för nordiskt samarbete diskuterades Nordiska ministerrådets budget för 2023, den fyraåriga budgetramen och framtidens budgetprocess. I presidiets möte deltog alla samarbetsministrar och de självstyrande områdenas ministrar.

4.3 Övriga sessionsärenden

4.3.1 Gränshinderredogörelse

Sveriges samarbetsminister Anna Hallberg presenterade en redogörelse om gränshinder. Passunionen i Norden infördes redan på 1950-talet, och medborgarna har haft fri rörlighet sedan dess. Därför har stängningarna av gränserna på grund av coronapandemin varit oväntade och förvirrande. Hallberg berättade att många invånare i gränsområdena har känt av följderna av stängningarna i sitt dagliga liv. Det har dock

funnits gränshinder redan före pandemin och man strävar hela tiden efter att motarbeta dem på alla förvaltningsnivåer. Mandatet för Gränshinderrådet, som lyder under ministerrådet, ska förlängas. Man har hittat goda lösningar på några problem. Hallberg betonade vikten av att gränshinder står högt på den politiska agendan.

Efter ministerns redogörelse betonade Bertel Haarder, medlem i gränshinderarbetsgruppen, att det är viktigt att regeringarna satsar på att avveckla gränshinder. Medborgarnas kritik mot den nordiska samordningen under coronatiden bör tas på allvar. Anförandena lyfte fram betydelsen av den nordiska fria rörligheten med tanke på arbetsmarknaden, bristen på en gemensam lägesbild, återuppbyggnaden av det nordiska förtroendet, gränshindrens förhållande till visionen, gränsrådgivningens roll och behovet av bättre beredskap. Minister Thomas Blomqvist besvarade de synpunkter som framförts och betonade vikten av kollegialt lärande med tanke på framtiden: bättre samordning behövs i fortsättningen. Det behövs också mer verktyg för att genomföra visionsarbetet bättre – vi måste satsa mer på djupare integration i Norden.

4.3.2 Godkännande av ministerrådets budget för 2022

Finlands samarbetsminister Thomas Blomqvist berättade om budgetkompromissen för 2022. Ministern konstaterade att en bra kompromiss nåddes om budgeten för 2022 som ett resultat av långa förhandlingar. Diskussionen lyfte fram kultursektorns betydelse för verksamheten på gräsrotsnivå. Kulturen anses vara som ett kitt i det nordiska samarbetet och det lönar sig att satsa på den. Minister Blomqvist berättade att avsikten är att ytterligare diskutera budgetprocessen mellan institutionerna under det kommande året.

4.3.3 Samhällssäkerhet

I inslaget om samhällssäkerhet granskades sex betänkanden. De gällde fri rörlighet i Norden, bekämpning av cyberattacker, nordiskt beredskapssamarbete, stärkande av den nordiska krisberedskapen, nordisk säkerhetsupplagring och nordisk vaccinproduktion.

I debatten lyftes det fram att särskilt de nordiska gränsområdena har lidit av pandemin. Det beror på att möjligheterna att resa över gränserna är kraftigt begränsade och att medborgarna inte är övertygade om det nordiska samarbetets effektivitet under pandemin. De nordiska länderna måste bättre kunna förbereda sig på kriser genom förebyggande åtgärder. Dessutom diskuterades bland annat bättre gemensam beredskap, digital integration, behovet av gemensam säkerhetsupplagring och önskan att få en rapport om den inre säkerheten.

4.3.4 Finlands ordförandeskapsprogram 2022 och valen till uppdrag

Finland innehar ordförandeskapet i Nordiska rådet 2022. Vid sessionen valdes Erkki Tuomioja till president och Lulu Ranne till vice president. Till president väljs för ett kalenderår en medlem i rådet från det land där nästa ordinarie session ska hållas. Sessionen beslutade att rådets session hålls i Helsingfors 2022.

Huvudteman för Finlands ordförandeskapsprogram är ett socialt och ekologiskt hållbart Norden, ett säkert och gränslöst Norden samt ett internationellt och framtidsorienterat Norden. Ledamot Tuomioja presenterade Finlands ordförandeskapsprogram med ett hållbart Norden och välfärdsmodellens framtid som viktigaste teman. I programmet står det att den nordiska välfärdsmodellen betraktas som en av de nordiska ländernas viktigaste landvinningar. Finland vill under sitt ordförandeskap göra en kritisk bedömning av ämnet och analysera den nordiska modellens nuvarande tillstånd och dess utmaningar. Ledamot Tuomioja berättade också att Finland kommer att satsa på att människor och tjänster efter pandemin åter ska kunna röra sig fritt och obehindrat. Nya effektiva verktyg måste tas i bruk för att avveckla gränshinder och främja rörligheten.

I samband med sessionsveckan höll talmännen i de nordiska parlamenten den 3 november ett traditionellt möte där Nordiska rådets president Bertel Haarder berättade om aktuella teman i rådet. Talmannen i det polska parlamentets överhus, Tomasz Grodzki, deltog i debatten. Från Finlands riksdag deltog vice talman Antti Rinne i mötet.

5. Nordiska rådets presidium och utskott

5.1 Presidiet

Presidiet ansvarar för allmänna politiska och administrativa frågor, budgeten samt utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiken. Dessutom fungerar presidiet som plenarförsamling mellan sessionerna. Presidiet leder rådets arbete och ansvarar för samordningen av arbetet i samarbete med parlamenten och internationella organisationer. På grund av distansmötena hade presidiet många möten under året, sammanlagt 12. Aktuella teman under året var bland annat nordisk civil beredskap, samhällssäkerhet, försvarspolitik och avveckling av nordiska gränshinder.

5.1.1 Presidiets diskussioner om visioner

Under det danska ordförandeskapet diskuterades visionerna för det nordiska samarbetet vid presidiets ordinarie möten. Presidiet hade som mål att i sina diskussioner behandla frågor som stärker det nordiska samarbetet. Presidiet ville också lyfta fram gemensamma utmaningar som genom att lösa dessa kan bidra till visionen om Norden som världens mest integrerade och hållbara region. Samarbetet med utskotten intensifierades och ordförandena för de utskott som svarade för respektive ämnesområden kallades till presidiets möte för att delta i visionsdiskussionen. Teman för visionsdebatten 2021 var coronapandemin och dess inverkan på de politiska besluten i de nordiska länderna, nordisk kulturkanon, ojämlikhet i de nordiska länderna samt stärkt krisberedskapssamarbete mellan de nordiska länderna.

Presidiets sista möte den 14 december gästades av utredaren Jan-Erik Enestam. Han berättade om innehållet och rekommendationerna i den strategiska utredningen om den civila beredskapen i Norden. Enligt den har pandemin påverkat det nordiska samarbetet negativt på många sätt. I rapporten konstateras att medborgarnas förtroende för myndigheternas beredskap att upprätthålla den fria rörligheten i Norden under kristider har minskat. Detta inverkar negativt på människors vilja att studera eller arbeta i ett annat nordiskt land samt på företagens vilja att investera i andra nordiska länder. Dessutom har invånarnas förtroende för varandra försämrats, vilket på lång sikt försvagar förutsättningarna för nordiskt samarbete. Intresset för stora gemensamma gränsöverskridande infrastrukturinvesteringar har minskat. Detta visar sig på kommunal, regional och nationell nivå och gäller till exempel infrastruktur för energi, transport och vattenförsörjning. Den nordiska modellen omfattar öppna gränser och en allt djupare integration. Dess trovärdighet har dock fått sig en törn, vilket kan försvaga Nordens internationella ställning som förebild för öppenhet och integration. Presidiet noterade slutsatserna och rekommendationerna i den strategiska utredningen. Presidiet rekommenderade Nordiska ministerrådet att rapportera till Nordiska rådet om vilka åtgärder som planeras för att verkställa de konkreta rekommendationerna.

5.1.2 Den nordiska försvarspolitiska konferensen

I Danmarks ordförandeskapsprogram betonas det nordiska försvars- och beredskapssamarbetet. I programmet konstateras att brittisk och amerikansk isolationism har skapat en ledarskapssituation i Europa där det behövs en nordisk vision och element av nordiskt ledarskap. Enligt programmet gäller detta inte enbart inom klimat- och miljöområdet, men också i fråga om säkerheten i ordets bredaste betydelse. Vidare är de nordiska ländernas alliansförhållanden enligt programmet helt olika, men detta utgör inget hinder för att de inom ramen för Nordefco ökar sitt inflytande genom ett betydligt tätare samarbete kring försvar och säkerhet.

Nordiska rådets och Danmarks konferens om nordiskt försvarspolitiskt samarbete hölls i Frederiksbergs slott i Köpenhamn den 16 september. Konferensens centrala teman var säkerhetsfaktorer i Norden och det nordiska samarbetet kring Östersjön och i Arktis. Konferensens fyra separata teman var 1) Nordefco-samarbetet, 2) Arktissamarbetet, 3) Östersjösamarbetet och 4) cybersamarbetet. I konferensen deltog ledamot Hilikka Kemppe och ledamot Jouni Ovaska, medlem i Finlands delegation i Nordiska rådet.

Vid konferensen behandlades det nordiska försvarssamarbetsprojektet Nordic Defence Cooperation, dvs. Nordefco, och dess framtidsutsikter. Temat behandlades av Håkon Saxi från norska försvarshögskolan (Forsvarets høyskole). Till Nordefco hör Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Målet är att stärka de deltagande ländernas nationella försvar, finna synergieffekter och främja effektiva gemensamma lösningar. Vid mötet behandlades också Nordefcos framtida utmaningar.

Richard Bengtson från Lunds universitet och Martin La Cour-Andersen från danska försvarsmakten berättade om det arktiska samarbetet, utmaningarna i regionen och hur de kan lösas samt om ett ökat nordiskt samarbete. Enligt talarna syns den tilltagande stormaktskonkurrensen mellan Kina och Ryssland också i den arktiska regionen. Därför måste man fundera över hur de nordiska länderna kan agera i regionen när spänningarna ökar. Jørgen Staun från danska försvarsakademien (Forsvarsakademiet) och Ulrich Hellebjerg redogjorde för säkerhetsläget i Östersjön. Statligt stödda cyberattacker är en växande global utmaning också för de nordiska länderna. Konferensen behandlade hotet om sådana cyberattacker och hur de nordiska länderna i samarbete har berett sig på att avvärja attacker. Eneken Tikk från Cyber Policy Institute (CPI) i Jyväskylä och Peter Knøster från Danmarks cybersäkerhetscentrum i Danmark (Center for Cybersikkerhed) behandlade ämnet.

Finland var ordförande för Nordefco 2021. Nordefco fortsatte att genomföra den vision som antogs 2019 och strävade efter att främja dess mål i praktiken.

5.1.3 Rådets EU-samarbete

I Nordiska rådets internationella strategi (2018–2022) betonas utöver Östersjön och den arktiska regionen också samarbetet med EU. För Nordiska rådet är EU ett särskilt fokusområde, eftersom det är viktigt för de nordiska länderna att stärka kontakterna med nära vänner och pålitliga samarbetspartner. Nordiska rådet har stärkt kontakterna med europaparlamentariker och EU:s institutioner. År 2020 upprättade rådet officiella förbindelser med Europaparlamentet. Det första mötet med en delegation från Europaparlamentet i september 2021 ställdes in på grund av coronasituationen. Ett motsvarande möte planeras äga rum i Finland i februari 2022.

Presidiets årliga möte med de nordiska EU-utskotten hölls på distans den 26 april. Från riksdagen deltog stora utskottets vice ordförande, ledamot Merja Kyllönen, samt ledamöterna Tuomioja, Rydman och Ovaska, medlemmar i rådets presidium. Nordiska rådet ordnade tre temaseminarier om energi, digitalisering och antibiotikaresistens. De hölls på distans i mars.

Nordiska rådet har sedan september 2017 haft en anställd som tillsammans med de nordiska parlamenten främjar kontakterna med EU. Vid Nordiska rådets session 2016 beslutade man att för en treårsperiod inrätta ett kontor med en anställd EU-rådgivare i Bryssel. Kontoret och rådgivaren har under 2017–2020 arbetat utifrån rådets interna beslut och det medlemsförslag som ligger till grund för beslutet.

Presidiet beslutade i september 2020 att kontorets mandattid förlängs till högst den 31 december 2021 och att det slutgiltiga beslutet om förslaget om en förlängning av mandattiden ska fattas vid den första fysiska sessionen. För närvarande sköts uppdraget som EU-rådgivare av en tjänsteman vid sekretariatet i Köpenhamn. Tjänstemannen tillbringar en del av sin arbetstid i Bryssel. Vid årets temasession vecka 26 beslutades på förslag av presidiet (A 1844/presidiet) att EU-kontorets mandatperiod skulle förlängas med ytterligare tre år (1 januari 2021–31 december 2023). Efter en livlig debatt antogs förslaget genom omröstning med siffrorna 36–31.

Vid höstsessionen behandlades förslaget att stärka samernas möjligheter att delta i rådets verksamhet. Sessionen behandlade och röstade om presidiets betänkande om samernas representation i Nordiska rådet (A 1870/presidiet). Presidiet föreslog att Nordiska rådet ändrar sin arbetsordning så att sametinget i Finland, Sverige och Norge via Samiska parlamentariska rådet och sin utvidgade observatörsstatus får rätt att delta i utskottens och presidiets möten. Företrädarna för sametinget ska ha yttranderätt, men inte rösträtt.

Utifrån tidigare erfarenheter har sametingets företrädare sällan deltagit i Nordiska rådets möten. Förslaget antogs enhälligt vid omröstningen.

5.1.4 Genomförandet av den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin

År 2020 färdigställdes den nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategin, som var en fortsättning på Thorvald Stoltenbergs rapport från 2009. Utredningen beställdes av de nordiska utrikesministrarna och gjordes av den tidigare isländska ministern Björn Bjarnason. Hans rapport *Nordic Foreign and Security Policy 2020: Climate Change, Hybrid & Cyber Threats and Challenges to the Multilateral, Rules-Based World Order* innehåller förslag till utveckling av det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. Rådet följde under året noga genomförandet av strategin och de nordiska regeringarnas åtgärder för att genomföra den. Enligt strategin finns det behov av ett starkt nordiskt ledarskap inom utrikes- och säkerhetspolitiken och de nordiska länderna kan samarbeta ännu mer i utrikes- och säkerhetsärenden.

Bjarnasons rapport fokuserar på bekämpningen av den globala klimatförändringen, hybridhot och kommunikationsnätfrågor, stärkande och översyn av multilateralismen samt på en regelbaserad internationell ordning. Rapporten föreslår 14 konkreta åtgärder. De gäller till exempel begränsning av klimatförändringen och havsforskning, beredskap inför pandemier, demokratisk och regelbaserad cyberrymd, reform och modernisering av multilaterala organisationer, gemensam nordisk diplomati, stärkande av diplomatiska beskickningars roll samt ökad forskning i och analys av utrikes- och säkerhetspolitik.

Utrikespolitiskt seminarium om den utrikes- och säkerhetspolitiska strategin

Nordiska rådet ordnade den 8 februari ett utrikespolitiskt distansseminarium om Björn Bjarnasons nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska strategi. Bekämpningen av klimatförändringen, cybersäkerheten och det regelbaserade samhällssystemet spelar en viktig roll. Aktuella utrikespolitiska frågor av relevans för de nordiska länderna som togs upp var den geopolitiska situationen i Arktis, som håller på att förändras i och med Kinas ökande intresse och den ökade amerikanska sjöfarten. Under seminariet fick deltagarna också höra om cybersäkerhetssituationen i Norden. Major Mikkel Storm Jensen höll ett inledande anförande om ämnet. Särskilt uppmärksammades principen om sektorsansvar och statens roll i bekämpningen av cyberhot. Cyberresiliensen bör utökas. Från Finland deltog bland annat ledamöterna Erkki Tuomioja och Wille Rydman, finländska medlemmar i Nordiska rådets presidium.

5.2 Kunskap och kultur i Norden

Utskottet för kunskap och kultur i Norden sammanträdde fem gånger under året. Centrala teman för utskottets arbete 2021 var grannspråksförståelse, desinformation och falska nyheter, att göra yrkesutbildningen mer attraktiv och att stärka ställningen för de små nordiska språken. Utskottet behandlade vid sina möten flera medlemsförslag och betänkanden.

5.2.1 Nordiska kulturnedskärningar

Utskottet träffade Finlands forsknings- och kulturminister Annika Saarikko vid sitt möte i januari. Vid mötet diskuterades framför allt nedskärningarna inom kultursektorn. Ministern berättade att budgeten för nordiskt utbildnings- och forskningssamarbete skärs ned med 5,5 procent och budgeten för nordiskt kultursamarbete med 6 procent 2021. Detta hänför sig till den nya budgeten enligt visionsarbetet. I praktiken innebär det att budgeten för undervisnings- och kultursektorn skärs ned, medan budgeten för miljösektorn ökas.

Nordiska rådets president Bertel Haarder, vice president Annette Lind och nya rådsdirektören Kristina Háfoss deltog i aprilmötet. De berättade om det danska ordförandeskapsprogrammet 2021. Vid mötet behandlades medlemsförslag om att minska geoblockering, digitala lösningar inom utbildningssektorn, en gemensam strategi för idrottsevenemang samt jämlika utbildnings- och välfärdstjänster för personer med hörselnedsättning i Norden. Dessutom diskuterade utskottet ett projekt i anslutning till tankesmedjor i Norden och en konferens om erkännande av branschspecifika yrkeskvalifikationer och examina.

Vid mötet i juni diskuterade utskottet förbättrande av medie- och informationskompetensen. Målet med det projekt som ministerrådet startat är att utarbeta ett MIK-index (eng. MIL: media and information literacy), med hjälp av vilket befolkningens medie- och informationskunnighet systematiskt kan mätas. Utskottet diskuterade också möjligheten att lämna utlåtande om ett medlemsförslag om att inleda nordisk vaccinproduktion.

Fokus vid mötet i september låg på att främja läsandet i Norden. Mikaela Wickström från Kulturkontakt Nord presenterade projektet Den nordiska bokslukaren. Syftet med projektet är dels att främja läsandet av nordisk barnlitteratur i alla nordiska länder, dels att göra nordisk barn- och ungdomslitteratur känd och profilerad bland vuxna och barn. Utskottet diskuterade också sitt utlåtande om den finländska delegationens förslag till ett nytt studieprogram för belarusiska studerande.

Vid novembermötet diskuterades nordiskheten och stärkandet av den i den grundläggande utbildningen. Enligt ett medlemsförslag har den nordiska grannspråksförståelsen försämrats under de senaste åren. För att de nordiska språken ska få en starkare ställning bör man sträva efter att påverka i synnerhet barn och unga. Som metoder nämns i medlemsförslaget utveckling av läromedel och inrättande av ett gemensamt centrum för nordiska språk och grannspråk. Utskottet diskuterade också den nordiska kulturkanonen och behandlade ett medlemsförslag om musikaliska talanger. Förslaget syftar till att utvidga rekryteringen av unga begåvade musiker till alla nordiska länder. Målet är att erbjuda digitala kurser och fysiska kurser på olika nivåer för barn och unga i Norden som spelar ett instrument, studerar komposition eller ska ta kapellmästarexamen.

Under året diskuterades också geoblockering flera gånger på utskottets möten. I ett medlemsförslag föreslås det att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att minska geoblockeringen av digitala tevetjänster mellan de nordiska länderna på det sätt som föreslås i rapporten *Nordisk TV på tvärs af grænser*. En omröstning om förslaget förrättades vid plenarmötet och förslaget antogs.

Vid temasessionen den 29 juni röstade rådet om ett medlemsförslag. I detta föreslogs att centret för undersökande journalistik (Senter for undersøkende journalistikk) vid universitetet i Bergen ska bli ett nordiskt centrum för undersökande journalistik. Det kunde i samarbete med andra nordiska institutioner, såsom Nordiska journalistcentret (NJC) i Århus och journalistprogrammet vid Göteborgs universitet, ordna regionala workshopar. Temana kunde vara till exempel ledning av en featureredaktion som fokuserar på undersökande journalistik, utbytesprogram och magisterprogram inom undersökande journalistik. Förslaget presenterades av den norska ledamoten Jorodd Asphjell. Enligt Asphjell ökar den undersökande journalistiken globalt och det är viktigt att de nordiska länderna är aktiva i utvecklingen på området. De nordiska länderna har också en stark internationell roll som befästs av den gemensamma kompetensen och satsningarna. Medlemsförslaget fick tillräckligt stöd och blev antaget.

5.2.2 Digitala lösningar på utbildningsområdet och nordiskt samarbete i skolorna

De förslag som hörde till utskottet för kunskap och kultur i Norden togs upp till omröstning vid plenarmötet den 4 november. De var tre stycken och samtliga antogs. Det första förslaget gällde ett utskottsförslag om digitala lösningar på utbildningsområdet. Syftet är att uppmuntra till livslångt lärande. Pandemin har direkt berört framför allt unga och man har märkt att det finns stora skillnader i distansundervisning beroende på region och lärare. Utskottsordförande Kjell-Arne Ottoson betonade att goda och fungerande digitala lösningar är en konkurrensfördel som det lönar sig att dra nytta av.

Ett annat utskottsförslag gällde ett initiativ om mer Norden i skolorna. Lärare bör erbjudas stöd och information om hur man bättre kan lyfta fram grannlänternas språk i skolorna. Undersökningar visar att grannspråksförståelsen har minskat i Norden. Enligt många ledamöter som höll anföranden är grannspråksförståelsen ett av fundamenten för integrationen.

Det tredje utskottsförslaget gällde medlemsförslaget om minskning av geoblockering. Denna fråga har diskuterats mycket och det har visat sig att det inte är möjligt att helt och hållet förhindra geoblockering. När man driver på frågan är det viktigt att ta hänsyn till upphovsrätten. Dessutom måste de nordiska rundradionalanerna samarbeta i frågan. Utskottets förhoppning är att få de unga att engagera sig i Norden. Det fördes en livlig diskussion om televisionens och mediernas oberoende och frihet att bestämma över sina program. Olika aktörer tolkade utskottsförslagets syfte på olika sätt, men det ursprungliga förslaget antogs trots ett förbehåll.

5.3 Ett hållbart Norden

Utskottet för ett hållbart Norden sammanträdde fem gånger, en gång till ett fysiskt möte och fyra gånger på distans. Utskottet behandlar miljö, natur och hållbar användning av naturresurser inom jordbruket, fisket och skogsbruket. Utskottet behandlade ett brett spektrum av teman, bland annat hur den cirkulära ekonomin kan erbjuda lösningar på tillståndet i haven, de gemensamma nordiska klimat- och biodiversitetsmålen samt klimatsmart byggande. Utskottet behandlade 15 medlemsförslag och många rapporter och deltog i internationella möten och evenemang, såsom Nordic Climate Action Weeks i Helsingfors och tematiska videoseminarier ordnade av Nordiska rådet. Under året stödde utskottet aktivt de ungas delaktighet i utarbetandet av den globala konventionen om biologisk mångfald.

Vid januarsessionen behandlade utskottet betänkanden om bland annat förebyggande av eutrofiering i Östersjön, minskning av koldioxidutsläppen från nybyggnader samt en samnordisk strategi för nedtagning av vindkraftverk och återvinning av avfall från vindkraftsindustrin.

Utskottet för ett hållbart Norden diskuterade vid sitt distansmöte i april ett medlemsförslag om ekocidlagstiftning. Enligt medlemsförslaget bör ekocidbrott, dvs. storskalig miljöförstörelse, kriminaliseras och åtal väckas vid Internationella brottmålsdomstolen i Haag. Medlemsförslaget framhäver oron över den ökande konsumtionen, bland annat överfisket och bottentrållningen som förgör marina livsmiljöer. Också omfattande skövling av skogar och industriellt jordbruk är enligt förslaget allvarliga exempel på storskalig och långvarig verksamhet som skadar miljön. Om en internationell ekocidlagstiftning införs och storskalig miljöförstörelse kriminaliseras, skulle det enligt medlemsförslaget lösa ett globalt problem. Behandlingen fortsatte genom utfrågning av sakkunniga vid höstens utskottsmöte och avsikten är att behandlingen ska fortsätta i form av ett miniseminarium.

Vid sitt distansmöte behandlade utskottet också ett medlemsförslag om skyddet av Östersjön. Enligt förslaget bör de nordiska länderna i samarbete med de baltiska länderna se till att gips och strukturstyvel sprids på jordbruksmark som gränsar till Östersjön. Målet är att förhindra fosforutsläpp och övergödning i Östersjön.

Vid mötet i juni behandlade utskottet ett medlemsförslag om miljömärket Svanen på förpackningar. Syftet med medlemsförslaget är att det ska ställas krav på Svanenmärkning av emballage och att användningen av märket ska utvidgas till att gälla all förpackningsproduktion. Utskottet beslutade att fortsätta behandlingen genom att höra sakkunniga. Utskottet diskuterade också ett förslag om gemensamma klimatmål i Norden. Utskottsmedlemmarna var av olika åsikt om nyttan med dessa mål, men beslutade ändå att fortsätta behandlingen. Utskottet behandlade också de nordiska ländernas åtgärder för de arktiska havsområdena. Enligt förslaget ska det utarbetas en gemensam havsförvaltningsplan för det arktiska havsområdet och dess avrinningsområden. Planen ska komplettera de bilaterala vattenförvaltningsavtalen mellan de nordiska länderna och Arktiska rådets havsvårdsarbete. En del av utskottsmedlemmarna ansåg att de föreslagna åtgärderna överlappar bland annat det arbete som staterna redan har utfört. Utskottet röstade om den fortsatta behandlingen av förslaget. Rösterna föll jämnt, så ordförandens röst blev avgörande till förmån för fortsatt behandling. Det beslutades att behandlingen fortsätter i form av en dialog med Arktiska rådet. Utskottet behandlade också ministerrådets svar på Nordiska rådets rekommendationer. Utskottet

beslutade till exempel att fortsätta behandlingen av återanvändningstrategin i den politiska dialogen med ministerrådet.

Vid septembermötet behandlade utskottet för ett hållbart Norden åter medlemsförslaget om Svanmärket på förpackningar. Utskottet hörde sakkunniga inom branschen om vilka kriterier förpackningsproduktionen borde uppfylla för att få det nordiska Svanmärket. Avsikten är att behandlingen av ämnet ska fortsätta vid en rundabordsdiskussion 2022. Vid mötet behandlades också utskottets betänkanden om klimatsmart bygande i Norden och mikroplaster som hamnar i kroppen.

Under Nordiska rådets sessionsvecka behandlade utskottet bland annat inrättandet av en nordisk klimat- och biodiversitetfond för unga. Förslaget om att inrätta fonden har drivits på i samarbete med Ungdomens Nordiska råd (UNR) sedan början av 2021. Utskottet träffade också i enlighet med etablerad praxis de nordiska klimat- och miljöministrarna. Inrättandet av en klimat- och biodiversitetsfond för unga var ett centralt tema också vid mötet med ministrarna.

5.3.1 Framtidens energilösningar

Nordiska rådet ordnade tre webbseminarier den 2–3 mars. Under seminarierna fördes en dialog med företrädare för Europaparlamentet och kommissionen. Nordiska rådet vill stärka kontakterna med europaparlamentariker och EU:s institutioner. Vid energiseminarier behandlades omställningen till fossilfri energiproduktion och en gränsöverskridande elmarknad. Omvälvningarna inom energiproduktionen och elmarknaden i EU är en enorm förändring där de nordiska länderna vill vara föregångare. Det är fråga om en övergång från kol- och stålgemenskapen till en hållbar energiproduktion. Den europeiska gröna given spelar en viktig roll när det gäller att minska koldioxidutsläppen i unionen. Målet är att minska utsläppen med 55 procent fram till 2030 jämfört med 1990 års nivå. Målpåfyllelsen påverkas bland annat av energibeskattningen och Europeiska unionens politik för markanvändningen och ändringar i den samt skogarnas klimatpåverkan.

Simon-Erik Ollus, chef för Fortums elhandel och produktionsstyrning, konstaterade att den nordiska elmarknaden ger verkliga nordiska fördelar. Det behövs dock enorma investeringar för att utveckla en utsläppsfri nordisk elmarknad. Under de närmaste två årtiondena bör elproduktionen fördubblas. Genom en gemensam elmarknad kan de nordiska länderna bli föregångare i Europa också när det gäller väte. Det skulle dock kräva en starkare samordning mellan länderna. De nordiska länderna har haft något olika mål i fråga om tidsplanen för sina energiomställningar.

EU:s energikommissionär Kadri Simson konstaterade att de nordiska länderna är förebilder för EU:s regionala energisamarbete. Simson prisade de nordiska ländernas leveranssäkerhet och lösningar för att integrera förnybar energi i sina system. Morten Petersen, vice ordförande i Europaparlamentets utskott för industrifrågor, forskning och energi, talade om energiproduktion till havs. Han sade att Norden teoretiskt sett har stor potential att i Nordsjön och Östersjön producera väte i stor skala och bränslen som baserar sig på Power to-x-teknik för transportsektorns behov. Som ett konkret exempel nämndes Danmarks plan för en konstgjord energi-ö i Nordsjön, som godkändes i februari 2021. I det första skedet ska ön producera vindkraft för tre miljoner hushåll och i det senare skedet rentav för tio miljoner. Ön ska också producera miljövänligt väte från havsvatten.

Ministerrådets generalsekreterare Paula Lehtomäki konstaterade att 87 procent av elproduktionen i Norden redan är utsläppsfri. Hon betonade behovet av samordning och samarbete mellan de nordiska länderna på energiområdet; tväradministrativa gränsöverskridande frågor kan inte besvaras med nationella vertikala lösningar.

Henna Virkkunen, medlem i Europaparlamentets utskott för industrifrågor, forskning och energi, menade i sitt anförande att det nordiska energisamarbetet är en energisjälvförsörjningsmodell för Europa. Det nordiska samarbetet bör tas som förebild när EU:s energunion äntligen genomförs och unionens beroende av energi från tredjeländer minskas.

5.3.2 Minskning av koldioxidutsläppen från nya byggnader

Vid temasessionen i juni behandlades två betänkanden. Det första betänkandet gällde medlemsförslaget om att minska koldioxidutsläppen från nya byggnader. Det andra betänkandet gällde medlemsförslaget om samarbete kring förvaltningen av vargstammen i Finland, Sverige och Norge.

Kasper Roug från Danmark presenterade det första betänkandet. Enligt betänkandet ska man tänka om kring byggandet i syfte att minska koldioxidutsläppen. Detta kan främjas bland annat genom val av material, till exempel genom ökad användning av trä i byggandet i stället för betong. Alla nya byggnader bör omfattas av en livscykelanalys som bör kombineras med de nationella klimatmålen. Dessutom bör man ställa upp mål för livscykelekonomin i nya byggnader och sprida god praxis om utsläppsfria byggarbetsplatser till andra länder. Trots en reservation antogs betänkandet, och en rekommendation utfärdades till de nordiska regeringarna.

Ledamot Mikko Kinnunen presenterade betänkandet från utskottet för ett hållbart Norden om samarbete kring förvaltningen av vargstammen. I medlemsförslaget togs det ursprungligen upp att Finland, Sverige och Norge ska verka för en ökad samförvaltning av vargstammen och att man ska verka för ett ökat lokalt inflytande vid besluten om vargjakt. Utskottet var dock oenigt om förslagets innehåll och beslutade att endast gå vidare med förslaget om gemensam förvaltning av vargstammen. Till temasessionen lades ännu ett ändringsförslag fram. Där föreslogs att man i stället för gemensam förvaltning av vargstammen främjar utbytet av erfarenheter mellan Finland, Sverige och Norge i fråga om förvaltningen av vargstammarna. Ändringsförslaget antogs.

5.3.3 Ungdomsfond för klimat och biodiversitet

Vid sessionen behandlades följande frågor som gällde utskottet för ett hållbart Norden: ungdomsfonden för klimat och biodiversitet, den nordiska strategin för återvinning av avfall från vindkraftsindustrin och Nordens gemensamma slutförvaringsplats för NORM-avfall. Utskottsordförande Magnus Ek presenterade utskottets förslag till ungdomsfonden för klimat och biodiversitet i session i november. Det är ett mycket viktigt initiativ för ungdomar och det startade efter att Greta Thunberg vägrade ta emot Nordiska rådets miljöpris 2019. Fondens syfte är att främja klimat- och biodiversitetsprojekt och anknytande initiativ. Målet är också att de unga ska kunna påverka och konkret delta i de politiska beslutsprocesserna. Syftet är också att hjälpa unga, företag och den akademiska världen att kombinera sina satsningar på klimat- och miljöarbete. I förslaget tas det upp en modell där ungdomarna själva kan leda fonden. Fonden har beviljats 800 000 danska kronor i startkapital. Det krävs dock tillräckliga resurser för att uppnå verkliga resultat, och därför är det av största vikt att externa finansiärer involveras. Den osäkra finansieringen var ett bekymmer för två partigrupper. 52 personer röstade för förslaget och 16 ledamöter stödde reservationen.

Förslaget till en nordisk strategi för återvinning av avfall från vindkraftsindustrin presenterades i session. Enbart i de svenska vindkraftverken måste 6 800 ton material ersättas före 2025. En så stor mängd material måste kunna återvinnas. Danmark har gjort upp planer för världens största gröna ö för energiproduktion. Frågan om materialåtervinning fick understöd. Rotorblad för vindkraftverk är dock material som tål hårt slitage, vilket innebär att de är svåra att återvinna. Trots detta är 85–90 procent av materialet i nuläget återvinningsbart. Vid omröstningen antogs förslaget enhälligt.

Det tredje temat var slutförvaringsplatsen för NORM-avfall i Norden. Till följd av den gröna omställningen börjar oljeindustrin avvecklas. När oljeriggar tas ur drift uppstår stora mängder lågradioaktivt NORM-avfall. I många nordiska länder finns det inga behandlingsanläggningar eller slutförvaringsplatser för sådant avfall. Vid omröstningen antogs förslaget enhälligt.

5.4 Tillväxt och utveckling i Norden

Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden hörde i januari nordiska myndigheter och sakkunniga om ett gemensamt nordiskt elektroniskt identifieringssystem (e-ID). Utfrågningarna gällde ett medlemsförslag från Finlands delegation i Nordiska rådet. Enligt detta medlemsförslag bör utvecklingen av nya digitala identifieringssystem samordnas mellan de nordiska länderna. Därvid bör man beakta kompatibiliteten, funktionen, informationssäkerheten och kostnadseffektiviteten hos systemen i olika länder. Specialsakkunnig Jens Oldgard presenterade resultaten av Nordiska ministerrådets projekt för framtidens arbetsliv och digital förändring av traditionella arbetsmetoder (2017–2020). Resultaten gällde bland annat aktörer på den nya arbetsmarknaden (digitala plattformar), säkerhet och hälsa på arbetsplatsen samt lagstiftning och framtidens arbetsmarknad. Vid sidan av utfrågningarna granskade utskottet bland annat sådana begränsningar av den fria rörligheten som införts i Norden till följd av coronakrisen samt de negativa konsekvenserna av begränsningarna uttryckligen för näringslivet. Dessutom behandlade utskottet bekämpning av brottslighet inom byggbranschen, Nordiska ministerrådets samarbetsprogram för jord- och skogsbruk, fiske, vattenbruk och livsmedel 2021–2024 samt harmonisering av lotsutbildningen i de nordiska länderna.

I april hörde utskottet en sakkunnig från ministerrådet. Temat var samarbetet mellan de nordiska länderna inom turismsektorn, som lidit av coronaviruspandemin. År 2014 fattade rådet beslut om två rekommendationer. Den ena gällde hållbarhetscertifiering av turistmål och den andra de nordiska länderna som turistmål. År 2016 fattades ett beslut om en rekommendation som gällde turistrådens mandat och att det lönar sig att marknadsföra de nordiska länderna tillsammans som turistmål. År 2018 beslutade rådet rekommendera att ett turistkluster ska skapas i det arktiska området. Dessutom är målet för samarbetsplanen för turism (2019–2023) att stödja utvecklingen av den nordiska turismen i enlighet med FN:s mål för hållbar utveckling 2030. Utskottets mål var att få fart på diskussionen om det nordiska turismsamarbetet och särskilt om arktisk turism, inleda en dialog med de ansvariga ministrarna och ge sitt politiska stöd till det nordiska turismsamarbetet. Dessutom behandlade utskottet vid sitt sammanträde bland annat en översikt över planerna på att inrätta en tullmekanism för koldioxidutsläpp inom EU, ett program för energisamarbete (2022–2024) som är under utveckling i Nordiska ministerrådet, ett medlemsförslag om 5 procents biobränslehalt på flygen i Norden, ett medlemsförslag om en nordisk plan för höghastighetståg samt ett betänkande om medlemsförslaget för att bekämpa brottslighet inom byggbranschen.

5.4.1 Digitalisering

De nordiska och baltiska länderna vill förena sina krafter och vara föregångare i den digitala gröna återhämtningen. Detta framgick av det virtuella temaseminarier i mars. Seminariet öppnades av Europeiska kommissionens vice ordförande Margrethe Vestager. I seminariet deltog bland annat ländernas ministrar, Nordiska ministerrådets generalsekreterare och medlemmar i Nordiska rådet. Ländernas offentliga sektor är bland de mest digitaliserade i världen, de flesta av världens mest framgångsrika IT-företag finns just i Norden, och de nordiska ländernas tekniska infrastruktur är utan like. Detsamma gäller den gröna ekonomin. Ekonomisk återhämtning och ekonomisk tillväxt kräver dock en närmare synkronisering av båda sektorernas resurser för att deras synergieffekter ska kunna utnyttjas på ett effektivare sätt. Gemensamma satsningar på båda sektorerna skulle också bidra till uppnåendet av EU:s ambitiösa mål för koldioxidneutralitet.

Seminarierets första del närmade sig digitaliseringen ur industrins, konsumenternas och de samhälleliga förändringarnas synvinkel. Huvudbudskapet var att Europa måste ta itu med de nya utmaningar som digitaliseringen för med sig för att kunna utnyttja digitaliseringens möjligheter och undvika fallgropar. Elektronisk identifiering, teknikjättarnas monopolställning samt tryggheten av arbetsförhållandena och konsumenternas rättigheter är sådana utmaningar. På grund av sin ställning och för att bevara sin ekonomiska konkurrenskraft måste de nordiska länderna tillsammans med EU ta itu med dessa utmaningar.

Den andra delen av seminariet handlade om utbildning och den digitala framtiden. Coronaviruspandemin har tvingat undervisningssystemen att bli digitala i rekordfart. Skolorna kunde anpassa sig till situationen

rätt snabbt och började utnyttja digitala plattformar och verktyg i distansundervisningen. En del elever och lärare anpassade sig till den rådande situationen, medan andra ofrivilligt hamnade i kläm. Den digitala klyftan bör täppas till också inom utbildningen. Europeiska kommissionen har publicerat en handlingsplan för digital utbildning 2021–2027. De nordiska länderna vill inta en ledande roll i genomförandet av handlingsplanen.

5.4.2 Halvering av koldioxidutsläppen och banktjänster i realtid

Vid plenarsammanträdet diskuterades halveringen av koldioxidutsläppen fram till 2030. Detta skulle kräva en närmare nordisk samordning. På grund av sitt läge är de nordiska länderna beroende av inrikesflyg, men med hjälp av en gemensam strategi kan de minska klimateffekterna, främja fossilfrihet och utveckla elektroniska lösningar som lämpar sig för flygtrafik. En del av ledamöterna ansåg att de nordiska länderna inte bör sträva efter att bli världens första fossilfria område. De motiverade sin ståndpunkt med att luftfartssektorn befinner sig i svårigheter på grund av pandemin och att sådana ansträngningar skulle äventyra branschens konkurrenskraft i Norden. I diskussionerna lyfte man fram dels den koldioxidfria teknik som är under utveckling, dels marknaden för nya bränslen. Flygtrafiken förändras och utsläppen minskar, eftersom biobränslen blandas i drivmedlet. Airbus testar redan nu flygplan som drivs med hundra procentiga biobränslen. I Sverige utvecklas ett eldrivet flygplan. Politikerna bör därför sätta upp ambitiösa mål för att minska koldioxidutsläppen. Producenterna är redan nu beredda att öka sina investeringar i biobränslen. Detta kan leda till en situation där alla vinner: passagerarna, flygbolagen och klimatet.

Ett annat av de centrala mål som utskottet för tillväxt och utveckling i Norden arbetade för under berättelseåret hänför sig till banktjänster i realtid i Norden och det så kallade P27-initiativet. P27 syftar till att skapa en gemensam plattform för betalningar mellan länderna, med stöd av flera stora banker i regionen. Utskottet har länge bevakat frågan. Förhoppningen är att det nya avgiftssystemet ska ha en positiv inverkan på den gränsöverskridande handeln och stärka de nordiska ländernas konkurrenskraft och förenkla invårnarnas vardag.

5.4.3 Hållbar turism och godstrafik, en nordisk digital plattform för betalningar

Vid sessionen i november presenterades fem medlemsförslag som efter föredragningsanförandet remitterades till utskotten för närmare behandling. Det första medlemsförslaget gällde certifieringssystemet för hållbar turism (A 1893/tillväxt). I förslaget hoppas man att Nordiska rådet ska rekommendera Nordiska ministerrådet att införa ett certifieringssystem för hållbar turism. Dessutom bör rådet rekommendera de nordiska regeringarna att utarbeta enhetliga kriterier som avser hållbar turism och som omfattar hela turistsektorn. När nordiska turistföretag följer enhetliga kriterier för hållbar turism kan de marknadsföra sina tjänster med hållbarhetsargument.

Det andra medlemsförslaget gällde godkännande av studentrabatter på resor i hela Norden (A 1891/tillväxt). Enligt förslaget ska rådet rekommendera ministerrådet att utreda hur studenter i Norden kan beviljas studentrabatt i ländernas kollektivtrafik. Dessutom bör möjligheten att införa ett gemensamt nordiskt digitalt studentkort utredas. Det tredje medlemsförslaget gällde en sådan nordisk digital plattform för betalningar som fungerar inte bara i ett enskilt land utan också mellan olika länder (A 1897/tillväxt). Alla nordiska länder använder digitala betalningssätt, men problemet har varit att dessa system inte är kompatibla med varandra. Enligt förslaget ska rådet rekommendera ministerrådet att arbeta för en gemensam, nordisk, digital betalplattform, arbeta för att samtliga nordiska länder ställer sig bakom idén om en gemensam nordisk digital betalplattform och verka för ökad samsyn på hur tillsyn och övervakning ska bedrivas på den nordiska betalningsmarknaden.

Medlemsförslaget om hållbar godstrafik togs också upp (A 1895/tillväxt). Syftet med förslaget är att Nordiska rådet ska rekommendera de nordiska regeringarna att verka för att EU-kommissionens förslag till CEF-förordning för ett sammanlänkat Europa för 2021–2027 även ska möjliggöra en ytterligare järnvägsutbyggnad i Barentsregionen i syfte att stärka hållbara godstransporter i regionen. Det ligger i de nordiska ländernas intresse att de som en del av TEN-T-projektet främjar de så kallade transportkorridorerna för

EU:s järnvägstrafik norrut via de arktiska områdena i Norden. Det femte medlemsförslaget gällde vänskapsrelationer mellan skolor och läroanstalter (A 1880/kultur). Enligt förslaget ska rådet rekommendera ministerrådet att försöka konkretisera ramarna för det nordiska samarbetet på utbildningsområdet och att försöka skapa ramar i synnerhet för vänskolor och vänskapsrelationer mellan nordiska läroanstalter för att stärka den nordiska samhörigheten och identiteten.

5.4.4 Initiativ på arbetsmarknadsområdet

Ålands näringsminister Fredrik Karlström lämnade vid sessionen ministerrådets redogörelse om det nordiska projektet för framtidens arbetsliv (2017–2021). Han rapporterade om nya arbetsplattformar och framtidens arbetsformer som har påverkats av coronapandemin och av förändringarna i arbetslivet. Ministern konstaterade att tekniken utvecklas i snabb takt och medför nya typer av anställningsförhållanden som avviker från det normala. Dessa nya fenomen har enligt Karlström ännu inte analyserats, men man vet redan nu att tidigare kriser har lett till innovationer. Förändringstakten kan också leda till marginalisering av olika grupper, tränga de här grupperna bort från arbetsmarknaden och skapa ojämlikhet. Automatiseringen å sin sida kan skapa en sådan arbetsmarknad som vi inte tidigare haft. Vi bör anpassa oss till digitaliseringen, men den får inte öka ojämlikheten. Dessutom måste kompetensen utvecklas och livslångt lärande utökas. Den nordiska arbetslivsmodellen är stabil, men megatrenderna som kan skönjas i horisonten utmanar denna modell. I den diskussion som följde på presentationen aktualiserades till exempel pandemins konsekvenser för arbetsmarknaden, den digitala omvälvningen och dess konsekvenser för arbetslivet samt utbildningens betydelse för arbetslivet.

Näringsminister Karlström berättade om regeringssamarbetsprogrammet inom branschen, där prioriterade sektorer står i fokus under de kommande tre åren. Arbetslivet genomgår förändringar, och också bekämpningen av klimatförändringen är förknippad med mål som tillsammans med digitaliseringen och den tekniska utvecklingen skapar tryck. De nordiska ländernas gemensamma mål är att bibehålla en hög sysselsättningsnivå för att upprätthålla välfärdssamhällena. Treparsammarbetet gör samarbetet fungerande och smidigt, samtidigt som det stöder utvecklingen av politiken. Gränshinder bör undanröjas och gemensamma ståndpunkter bör hittas också i fortsättningen. Ledamot Mikko Kinnunen berättade om Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning, som är underställt undervisnings- och kulturministeriet i Finland och vars syfte är att stödja regional utbildning, rådgivning inom branschen och regionala nätverk. Fri rörlighet är här ett grundläggande verktyg, eftersom arbetstagare måste kunna resa över gränserna.

5.5 Valfärd i Norden

Utskottet för välfärd i Norden sammanträdde fem gånger under berättelseåret. Fokus i utskottets arbete ligger på den nordiska välfärdsmodellen. Utskottets ansvarsområde omfattar barn, unga, personer med funktionsnedsättning och äldre samt berusningsmedel och missbruk av dem. Utskottet behandlar också jämställdhetsfrågor, medborgerliga rättigheter, demokrati, mänskliga rättigheter och förebyggande av brottslighet.

5.5.1 Digitala hälsotjänster och nordisk vaccinproduktion

Den nordiska ministern för samarbete och jämställdhet Thomas Blomqvist var med som gäst på utskottets möte i januari. Han berättade om aktuella jämställdhetsfrågor. Utskottet godkände ett betänkande om medlemsförslaget om blindskrift av veterinärmedicinska läkemedel. Vid mötet diskuterades dessutom en översikt av användningen av nätläkartjänster i de nordiska länderna. I översikten utreds hur användningen av nätläkartjänster påverkar sjukvården med avseende på jämlik tillgång, patientsäkerhet, och förskrivning av antibiotika och andra läkemedel. Dessutom godkände utskottet ett medlemsförslag om lika tillgång till utbildnings- och välfärdstjänster för hörselskadade i Norden.

Utskottet för välfärd i Norden fokuserade i sitt arbetsprogram 2021 på digitala trakasserier och hot. Frågan diskuterades vid mötet i april. I de nordiska länderna hade det förts en politisk diskussion om att hot och hatretorik på nätet kan tysta ner debatten i det offentliga rummet. Fenomenet är omfattande och utgör

ett hot mot demokratin, den rättsliga ställningen och jämställdheten. Dessutom diskuterade utskottsmedlemmarna situationen för kvinnor som vill göra abort på Färöarna. Utskottet godkände också uppmaningen till de nordiska parlamenten att på nationellt plan debattera antibiotikaresistens.

Ett av årets centrala teman var inledandet av nordisk vaccinproduktion. Syftet med förslaget var att säkerställa den offentliga finansieringen av vaccinforskning i de nordiska länderna och att de nordiska regeringarna inleder ett samarbete om vaccinproduktion. Dessutom föreslogs det att de nordiska regeringarna tar en aktiv roll för att förhindra att patentrestriktioner samt brist på kunskapsöverföring och teknik blir ett hinder för en snabb och kostnadseffektiv bekämpning av pandemier. Utskottet var enigt om att de nordiska länderna utgör ett idealiskt område för forskning och utveckling av vacciner, och att förslaget och dess fördelar är ytterst viktiga för ett ännu mer intensivt nordiskt samarbete.

Vid sammanträdet i september diskuterade utskottet mikroplaster som hamnar i människokroppen. Medlemsförslaget har behandlats flera gånger under berättelseåret och under 2020. Dessutom diskuterade utskottet på eget initiativ vilka frågor det prioriterar i Nordiska ministerrådets budget för 2023 bland de frågor som ska främjas på lång sikt.

5.5.2 Antibiotikaresistens

Nordiska rådet anordnade en serie med tre EU-webbseminarier i mars 2021. Seminariernas teman var antibiotikaresistens, digitalisering och klimatfrågor. Temat för webbseminariet den 3 mars var antibiotikaresistens. Med antibiotikaresistens avses bakteriens resistens mot ett antibiotikum som tidigare kunde bota en sjukdom som orsakats av denna bakterie. Sådan antibiotika kan därför inte längre användas för att behandla infektioner orsakade av denna bakterie. Omkring 33 000 människor dör varje år i Europa av infektioner som antibiotika inte längre är effektiva mot. Överdriven användning och missbruk av antibiotika påskyndar uppkomsten och spridningen av bakterier som är resistenta mot läkemedel.

Vid webbseminariet betonades att problemet har skapats av människorna själva och därför också kan åtgärdas av människor. Ett stort antal talare från både EU och Nordiska rådet deltog i webbseminariet. Nina Sandberg, vice ordförande för utskottet för välfärd i Norden, sade att ämnet är tacksamt i det avseendet att det har diskuterats länge i Norden och att man redan lagt ner mycket arbete på det. Till exempel i Norge har användningen av antibiotika minskats kraftigt under de senaste åren, med över 30 procent.

Annikka Ojala var med som talare från Europeiska kommissionen. Enligt henne finns det många sådana projekt inom EU som stöder en minskning av antibiotika. Detta nämns till exempel i åtgärdsprogrammet med titeln EU för hälsa, där det också fästs uppmärksamhet vid att antibiotika ges till djur i alltför stor utsträckning inom jordbruket. På webbseminariet talade också företrädare för intressentgrupper och läkemedelsföretag. Dessa talare betonade att även om användningen av antibiotika måste minskas, är utvecklingen av antibiotika långsam och kostsam och har också många positiva och önskvärda effekter. I många inlägg betonades coronaepidemiens inverkan, eftersom ämnet nu är mycket mer välkänt för den breda allmänheten. Vid seminariet konstaterades att det behövs ett starkt politiskt ledarskap och att Norden tillsammans med EU är en föregångare i denna fråga.

5.5.3 Asylpolitik, abort och olämpligt innehåll på internet

Utskottet för välfärd i Norden behandlade vid temasessionen i juni sammanlagt tre medlemsförslag och betänkanden. Först och främst behandlades betänkandet över medlemsförslaget om att minska barn och ungas tillgång till porr i samhället. Vid diskussionen konstaterades att lägesbilden i frågan är densamma för alla mötesdeltagare: allt yngre barn ser porr på internet alltför tidigt, och det har negativa konsekvenser för barnets utveckling och självbild. Ledamöterna som talade var eniga om att man bör ingripa, men det framfördes olika åsikter om metoderna och på vilken nivå man bör ingripa (nationell nivå eller nordisk nivå). Betänkandet antogs slutligen med rösterna 39–12 och en rekommendation sändes till ministerrådet.

Det andra medlemsförslaget gällde asylpolitiken. Utskottet föreslog att Nordiska rådet inte fortsätter behandlingen av medlemsförslaget om mottagande och integration av flyktingar och asylsökande. Norges representant och utskottets ordförande Bente Stein Mathisen presenterade frågan och motiverade avslaget med att asylpolitiken är nationell politik och att flyktingarnas problem måste lösas på europeisk och global nivå. Betänkandet antogs trots motstånd från en grupp och kommer därför inte att fortsätta behandlas. Den tredje omröstningen inom välfärdsutskottet gällde förhållningssättet till abort. Utskottet föreslog att Nordiska rådet skulle rekommendera de nordiska regeringarna att ta ställning mot The Global Gag Rule och bygga ett starkare nordiskt samarbete i det internationella arbetet för kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Betänkandet antogs.

5.5.4 Ambulans- och sjuktransporter mellan länderna

Under den tredje dagen av det danska ordförandeskapets plenarsession, den 4 november, behandlades två medlemsförslag som berörde utskottet för välfärd i Norden. Ledamot Kim Berg presenterade betänkandet om medlemsförslaget, enligt vilket en översyn av samtliga författningar som berör gränsöverskridande ambulans- och sjuktransporter i Norden bör genomföras. Alla har rätt till hälso- och sjukvård på lika villkor, gemensamma resurser i gränsområdena måste användas effektivt och det krävs arbete för att jämlikheten inom branschen ska säkerställas. Ledamot Kaisa Juuso presenterade betänkandet om ett medlemsförslag enligt vilket samarbetet mellan nordiska ambassader bör ökas för att hjälpa barn och ungdomar utsatta för hedersförtryck att komma hem. I medlemsförslaget konstaterades att det krävs bra lokal-kännedom och kontakter med lokala myndigheter för att hjälpa ett barn eller en ungdom i ett påtvingat äktenskap att ta sig hem. De nordiska ambassaderna bör kunna samarbeta och samordna sin verksamhet för att kunna ge hjälp snabbt och effektivt till barn och unga som tvingats gifta sig utomlands, så att de kan återvända hem. Båda medlemsförslagen antogs.

Ministerrådet för social- och hälsopolitik lämnar årligen en redogörelse till Nordiska rådet om samarbetet inom social- och hälsovården. Den åländska ministern Annette Holmberg-Jansson presenterade ärendet. Av redogörelsen framgår att social- och hälsovårdssektorn deltar i flera nya åtgärder som har ett starkt samband med de tre huvudprioriteringarna i Vision 2030, dvs. ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. I kölvattnet av den pågående coronapandemin har man fäst uppmärksamhet vid beredskapsåtgärderna inom hälso- och sjukvården samt vid projekt som fokuserar på informations- och erfarenhetsutbyte om coronakrisen. Under diskussionen i salen lyftes följande punkter fram: användningen av antibiotika har ökat, olika typer av tjänster måste vara lättillgängliga i syfte att förebygga självmord, och de unga är en särskilt sårbar grupp vars psykiska hälsa man bör koncentrera sig på i efterdyningarna av pandemitiden.

5.5.5 Hållbar demokrati ur de självstyrande områdenas synvinkel

Som en del av Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet ordnades onsdagen den 8 december evenemanget "Grönland, Åland och Färöarna som exempel på hållbar demokrati" i Köpenhamn. Konferensen genomfördes i samarbete med Nordiska ministerrådet och Finlands utrikespolitiska institut. Dagens program fokuserade på hållbar demokrati med tanke på det nordiska samarbetet och särskilt Åland, Färöarna och Grönland. Konferensen öppnades av de nordiska samarbetsministrarna Thomas Blomqvist och Annette Holmberg-Jansson. Bland annat president Tarja Halonen och Nordiska rådets president Bertel Haarder höll anföranden. I konferensen deltog på distans ledamöterna Minna Reijonen och Sebastian Tynkkynen från Finlands delegation i Nordiska rådet.

6. Gränshinder och rörlighet i Norden

Nordiska rådet skapar tryck på regeringarna att undanröja gränshinder mellan de nordiska länderna genom att aktivt ha aktuella gränshinderfrågor på den politiska agendan. Rådsmedlemmarna övervakar också att

regeringarna inte skapar nya, onödiga gränshinder. Sådana gränshinder är till exempel skillnader i lagstiftningen eller dess genomförande mellan de nordiska länderna. Detta leder till att möjligheterna för individer eller företag att agera på lika villkor inskränks, till exempel i fråga om personers rörlighet eller företags gränsöverskridande verksamhet i ett annat nordiskt land. Ur medborgarnas synvinkel hänför sig de mest betydande gränshindren till gränsöverskridande beskattning, sociala förmåner, tillgången till social- och hälsovårdstjänster samt olika begränsningar i arbetslivet.

Fri rörlighet i Norden, en gemensam arbetsmarknad samt möjlighet att studera och bo i alla nordiska länder är för närvarande förmåner som medborgarna anser vara självklara. Dessa förmåner har dock uppnåtts som ett resultat av ett långsiktigt och målmedvetet politiskt arbete. Rörligheten mellan de nordiska länderna är viktig. Den har ett starkt samband med ekonomisk tillväxt och ökande sysselsättning. De nordiska statsministrarna har fastställt målet att de nordiska länderna ska vara världens mest integrerade region. Den nordiska traditionen av fri rörlighet över gränserna måste värnas och prioriteras även i framtiden. Också enligt det grundläggande samarbetsavtalet mellan de nordiska länderna (1962) ska länderna särskilt eftersträva ökad inbördes samordning av lagstiftningen inom vissa områden. Där betonas likabehandlingen av medborgarna och konstateras att hinder för handel och kapitalrörelser mellan länderna bör undanröjas.

På parlamentarisk nivå utförs gränshinderarbetet i Nordiska rådets utskott och i synnerhet i gränshindergruppen, som består av representanter för rådets utskott och alla medlemsländer. Vice ordföranden för Finlands delegation, ledamot Lulu Ranne, är ordförande för gränshindergruppen. Den andra finländska medlemmen i gränshindergruppen är ledamot Heli Järvinen. Under berättelseåret intensifierade gruppen sitt samarbete med andra myndigheter och intressentgrupper. Gränshindergruppen höll inte bara ordinarie möten utan också flera samordningsmöten med Gränshinderrådet, som lyder under ministerrådet. Dessutom beslutade gränshindergruppen att följa upp fem konkreta gränshinder mer intensivt.

Gränshindergruppens ordförande Lulu Ranne har efterlyst ett intensifierat nordiskt samarbete och en intensifierad dialog under coronaviruspandemin för att inga nya gränshinder ska uppstå. Under berättelseåret diskuterades också det planerade toppmötet om coronaviruspandemins konsekvenser för gränshinder och öppnandet av det nordiska skatteavtalet. Digitala gränshinder har också blivit en utmaning som i väsentlig grad försvårar rörligheten mellan de nordiska länderna. Cybersäkerheten i en allt mer digital värld och de nordiska ländernas gemensamma digitala betalningssystem väckte också diskussion. En separat gränshinderfråga som togs upp igen en gång under berättelseåret var geoblockering. När det gäller Danmark har situationen förbättrats avsevärt, eftersom 75 procent av den lokala tv-produktionen finns tillgänglig i de övriga nordiska länderna. Dessutom har dubbelbeskattning blivit ett akut problem under coronatiden (då frågan lyder om arbetet ska beskattas i det land där arbetet utförs eller i det land där man bor). Öppnandet av det nordiska skatteavtalet diskuterades senast 2016, men då framskred frågan inte i ministerrådet.

Med medlemmarna i Gränshinderrådet diskuterades prioriteringarna för 2021: digitalisering, ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer mellan de nordiska länderna, samt gränsöverskridande nordiska statistikuppgifter. Särskilt coronaviruspandemin och därmed sammanhängande nationella åtgärder har hindrat den fria rörligheten. Gränshindergruppen granskade dessa åtgärder och dryftade hur effektivt samarbetet under kriser är på ett bredare plan. Dessutom ordnade Nordiska rådet i februari ett seminarium om rörlighet och statistikföring av rörlighet. I samband med detta publicerades rapporten *Nordic Mobility Report*, som behandlar rörlighet mellan de nordiska länderna.

Gränshinderrådet är ett politiskt organ under Nordiska ministerrådet, och har fått i uppdrag av de nordiska ländernas regeringar att arbeta för fri rörlighet för enskilda personer och företag i Norden. Temaområden som Gränshinderrådet prioriterade 2021 var digitala tjänster med myndigheter i ett annat nordiskt land, olika byggbestämmelser i de nordiska länderna, ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer, undanröjande av landsvisa hinder (geoblockering), statistik över gränsområden samt gränsöverskridande trafiksam-

arbete. Gränshinderproblemen avgörs av de nationella företrädarna för rådet tillsammans med de ansvariga ministrarna och ministerierna samt myndigheterna. Före detta riksdagsledamoten Kimmo Sasi var ordförande för Gränshinderrådet under berättelseåret. Utöver ovannämnda temaområden prioriterar Gränshinderrådet fler än 40 egentliga gränshinder, varav 12 kunde lösas eller konstaterades vara olösbara.

I Finland är det Pohjola-Nordens rådgivningskommitté som är specialiserad på nordiskt arbete mot gränshinder. Kommittén består av företrädare för flera förvaltningsområden och ministerier samt sakkunniga från rådgivningstjänster. Rådgivningskommittén bereder nationellt Gränshinderrådets möten och sammanfattar regelbundet experter på gränshinder från olika förvaltningsområden och ministerier samt rådgivningstjänster. På förslag av Finlands delegation godkände Nordiska rådet i session i Oslo rekommendation 25/2018, där de övriga nordiska länderna uppmanades att organisera gränshinderarbetet tvärsektoriellt i enlighet med den väl beprövade finländska modellen.

7. Regionalt samarbete

Nordiska rådet samarbetar nära med många internationella och regionala parlamentariska organisationer. Presidiet svarar för internationella relationer och utser rådets medlemmar för internationella rapporteringsuppdrag. Bland de finländska presidiemedlemmarna var ledamot Erkki Tuomioja under berättelseåret Nordiska rådets rapportör för Ryssland och Belarus samt vice rapportör för fredsmedling. Ledamot Wille Rydman ansvarade för rådets arbete med samhällssäkerhet och civil beredskap. Han var dessutom rapportör för Kanada och vice rapportör för Ryssland och USA.

Nordiska rådets internationella strategi fokuserar 2018–2022 på närområdena, dvs. Baltikum, Arktis och EU. I strategin konstateras det att Nordiska rådet i sitt internationella arbete vill arbeta för att demokrati, rättsstatsprincipen, jämlikhet och mänskliga rättigheter alltid står högt på den internationella agendan. De nordiska länderna strävar efter att vara föregångare i arbetet mot extremistiska rörelser, odemokratiska attityder, rasism och alla andra former av hat och diskriminering. Under Finlands kommande ordförandeskap uppdateras rådets internationella strategi. Arbetet under ledning av rådets president inleds i februari 2022.

Den svåra situationen på grund av coronarestriktionerna fortsatte 2021, och en del av rådets internationella möten ändrades till distansmöten. Internationella gäster bjöds in till höstsessionen i Köpenhamn, och internationella möten hölls på traditionellt sätt i samband med sessionen. Kontakterna med andra internationella organisationer var aktiva, och under berättelseåret höll rådet regelbundet digitala möten i synnerhet med företrädare för Baltiska församlingen.

7.1 Samarbete med Baltiska församlingen och Beneluxparlamentet

Nordiska rådet bedriver ett samarbete med ett flertal internationella, regionala och nationella organisationer utanför de nordiska länderna. Baltiska församlingen, som är ett gemensamt organ för parlamentarikerna i Estland, Lettland och Litauen, är en av Nordiska rådets viktigaste samarbetspartners, och Nordiska rådet har ett tätt samarbete med dem. Parlamentarikerna i Nordiska rådet deltar aktivt i samarbetet kring Östersjöregionen och stöder på så sätt utvecklingen i området. Nordiska rådet har också ett nära samarbete med Beneluxparlamentet, som grundades 1955. Det består av 49 ledamöter, som är belgiska, nederländska och luxemburgska parlamentariker. Syftet med det interparlamentariska samarbetet är att upprätthålla nära kontakter också med de nordiska länderna. I februari och maj under berättelseåret träffade Nordiska rådet representanter för Baltiska församlingen och Beneluxparlamentet för att diskutera aktuella frågor.

Nordiska rådets, Baltiska församlingens och Beneluxparlamentets gemensamma möte ordnades den 26 februari 2021 på distans. Vid mötet behandlades epidemiläget i allmänhet samt arbetet mot hybridpåverkan i de baltiska länderna, de nordiska länderna och Beneluxländerna. Från Finland deltog ledamot Erkki

Tuomioja, som är ordförande för Finlands delegation i Nordiska rådet. Till mötet hade inte bara de tre organisationernas presidier inbjudits, utan också till exempel medlemmar i utskottet för välfärd i Norden, vilket ingår i Nordiska rådet.

Ordförande för mötet var Baltiska församlingens president Andrius Kupčinskas. Många riksdagsledamöter från alla tre parlamentariska organisationer deltog aktivt i debatten under mötet. Den första punkten på dagordningen för det gemensamma mötet gällde dialog och bästa praxis i fråga om hanteringen av coronaepidemin och vaccinationer. Vid mötet presenterade företrädare för olika länder sina respektive länders coronastrategier samt aktuell statistik över coronavacciner och vaccinationsprogram. I många länder fanns det ett stort behov av att få fler vacciner som köpts av EU och att få dem snabbare i bruk. Särskilt i de baltiska länderna cirkulerade rykten om vissa coronavacciner. Det andra temat för mötet var samhällets resiliens och kampen mot desinformation. Företrädarna för de baltiska länderna berättade om ryska försök att påverka, särskilt i tv-sändningar. I de baltiska länderna har man försökt minska hybridpåverkan genom lagstiftning och förbud mot koncessioner för vissa kanaler på kabel-tv. Beneluxparlamentarikerna berättade om sin session i mars och sina diskussioner om att motverka desinformation. Det tredje temat för mötet var en senareläggning av säkerhets- och försvarskonferensen. Baltiska församlingen föreslog att mötet skulle hållas på distans i maj 2021. Mötets teman skulle vara cybersamarbete och säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete. Under punkten övriga ärenden diskuterades situationen i Belarus och den resa som EU:s höga representant för utrikes frågor skulle företa till Ryssland.

Baltiska församlingen, Nordiska rådet och Beneluxparlamentet ordnade en gemensam virtuell konferens den 21 maj. Säkerhets- och försvarssamarbetet var mötets centrala tema. Under konferensen diskuterades bland annat de föränderliga hotbilderna i fråga om cybersäkerheten och beredskapen inför en digital miljö som utvecklas i snabb takt. Vid mötet diskuterades också hur länderna har förberett sig på cyberhot och det ständigt föränderliga säkerhetsläget. Från Nordiska rådets presidium deltog Christian Juhl, Linda Modig och Michael Tetzschner. Rådets president Bertel Haarder talade om betydelsen av internationellt samarbete. Han konstaterade att multilateralismen och de regler som styr den globala ordningen är hotade. Vicepresident Annette Lind talade om cyber- och hybridhot och tog också upp den strategi om samhällssäkerhet som rådet godkände 2019. Jouni Ovaska, som är medlem i Finlands delegation i Nordiska rådet, deltog också i mötet. Han höll ett anförande om cybersäkerhet. I sitt anförande berättade ledamot Ovaska om digitaliseringens möjligheter och risker samt om Finlands informationssäkerhets- och cyberstrategier. Enligt honom äventyrar hybrid- och cyberhoten samhällets kritiska infrastruktur. Hoten riktar sig till exempel mot val och påverkan på dem, samt mot logistik och energiproduktion. Ledamot Ovaska betonade också vikten av nordiskt samarbete för att lösa cyber- och hybridutmaningar. Europeiska kompetenscentret för motverkande av hybridhot i Helsingfors är en viktig aktör.

7.2 Arktiskt samarbete

I Danmarks program för ordförandeskapet i Nordiska rådet betonas det nordiska samarbetet kring arktiska frågor. I programmet konstateras följande: "Det har uppstått stormaktsrivaliteter i Arktis som Norden bör reagera på via samarbete för att säkra Arktis som ett lågspänningsområde. Det förtjänar större fokus i Nordiska rådet." Även i Nordiska rådets internationella strategi betonas det nordiska samarbetet kring arktiska frågor, eftersom det är av stor betydelse för hela Norden. Dessutom är det en självklar del av det nordiska internationella samarbetet. Nordiska rådet vill prioritera samarbetet inom Nordens närområden. Alla nordiska länder är med i Arktiska rådet, och Nordiska rådet är observatör i Arktiska parlamentarikerkonferensen CPAR.

År 2022 kommer rådet att intensifiera det nordiska samarbetet inom EU:s arktiska politik genom att arrangera ett rundabordsmöte i frågan. Arktiska frågor är viktiga, och de geopolitiska orsakerna och klimatförändringen har ökat behovet av att ta itu med de utmaningar som befolkningen och ekosystemen i regionen står inför. Dessutom bör man få en bättre uppfattning om vilka gemensamma synpunkter de nordiska län-

derna har på alla olika typer av utmaningar som den arktiska regionen ställs inför. Efter debatten och omröstningen beslutade rådet vid höstsessionen 2021 rekommendera ministerrådet att före genomförandet av EU:s nya arktiska strategi anordna en rundabordsdiskussion med företrädare för Nordiska rådet, Arktiska parlamentarikerkonferensen, Västnordiska rådet, EU-utskotten och regeringarna.

7.3 Östersjön

Den parlamentariska Östersjökonferensen (Baltic Sea Parliamentary Conference, BSPC) grundades 1991 och främjar samarbetet genom politisk dialog mellan elva nationella parlament, elva regionala lagstiftande organ och fem interparlamentariska organisationer i länderna kring Östersjön. BSPC strävar efter att slå broar mellan parlament i EU-länder och parlament i områden som inte hör till EU. Ordförandeskapet i BSPC cirkulerar och byts i samband med den årliga Östersjökonferensen, som också är organisationens högsta beslutande organ. Konferensen utmynnar i en resolution med politiska rekommendationer till regeringarna i Östersjöländerna.

Nordiska rådet och BSPC lever redan traditionellt i ett slags symbios, även om de sammanträder under olika former. Vardera av dessa parlamentariska organisationer deltar regelbundet som observatör i systemorganisationens möten och sessioner. Under berättelseåret var Michael Tetzschner från Norge Östersjörapportör för Nordiska rådets presidium.

BSPC:s centrala mål har länge varit bland annat att öka de ungas delaktighet och höra de ungas budskap. Därför hade företrädarna för Baltic Sea Parliamentary Youth Forum, som anordnades den 28 augusti, en central roll vid den egentliga BSPC-konferensen. Bland de unga Östersjöaktivisterna riktades den skarpaste kritiken i synnerhet mot att beslutsfattarna inte har hanterat klimat- och miljöfrågor tillräckligt effektivt. Effektiva verksamhetsmodeller kan hittas bland de snabba och omfattande nationella åtgärder som tillämpades även vid bekämpningen av covid-19-pandemin.

Trots spänningar, förändringar och utmaningar upplevs den parlamentariska debatten och samarbetet fortfarande som betydelsefulla, även om resultaten av dem numera tas för givna. Samarbetets miljödimension kräver fortfarande stora satsningar: Östersjön är ett av världens mest förorenade hav, även om man med parlamentariskernas medverkan har gjort mycket för att rädda den marina miljön. Den livliga sjöfarten är nu säkrare och beredskapen inför eventuella olyckor har varit bättre och mer samordnad än tidigare – även eftersom det har skapats ett fungerande och pragmatiskt nätverk med bred bas mellan de viktigaste aktörerna. Detta nätverk baseras uttryckligen på samarbete, dialog och utbyte av bästa praxis.

I det parlamentariska Östersjösamarbetet kan man inte undvika att maktpolitiken på nytt öppnar upp geopolitiska skiljelinjer. Detta återspeglades i retoriken vid 30-årsjubileumskonferensens sessioner i augusti. Men de motstridiga skildringarna har hittills inte skadat det parlamentariska samarbetet avseende demokrati, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet. Inte heller diskussionen om miljön eller vikten av samarbete har äventyrats. Båda parterna är överens om att de är helt oense om vissa frågor.

8. Budgeten för nordiskt samarbete

Med den nordiska budgeten finansieras det samarbete som bedrivs i Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och inom de nordiska institutioner som finansieras med budgetmedel. Nordiska rådets årliga budget uppgår till 37,5 miljoner danska kronor (omkring 5 miljoner euro) och ministerrådets budget till drygt 967 miljoner danska kronor (omkring 130 miljoner euro). Enligt Helsingforsavtalet betalar medlemsstaternas regeringar och parlament en årlig medlemsavgift till Nordiska ministerrådet respektive Nordiska rådet. Re-geringarna betalar en medlemsavgift till ministerrådet och de nationella parlamenten i de nordiska länderna betalar en medlemsavgift till Nordiska rådet. Fördelningen bestäms utifrån de nordiska ländernas fastställda bruttonationalinkomst under de två föregående åren. År 2021 var fördelningen i procent följande: Danmark 21,8; Finland 16,7; Island 1,6; Norge 27,8 och Sverige 32,1.

8.1 Nordiska rådets och ministerrådets budgetprocess

Nordiska ministerrådet beslutar om sin totala budget, som ska godkännas av Nordiska rådet. Generalsekretären för ministerrådet upprättar ett budgetförslag i överensstämmelse med budgetreglerna. Ministerrådet och rådet för en diskussion om förslaget och det behandlas i utskotten och partigrupperna. Rådet och ministerrådet förhandlar om budgeten innan rådet samlas till session. Rådets betänkande om budgetförslaget behandlas vid höstsessionen innan budgeten slutgiltigt godkänns. Rådet har möjlighet att föreslå ändringar i prioriteringarna i budgeten och kräva precisering av vissa budgetposter. Däremot kan rådet inte påverka själva budgetramen.

Presidiet ansvarar för budgetarbetet i rådet. Rådets president leder budgetarbetet och ansvarar för förhandlingarna med ministerrådet. Rådet och ministerrådet förhandlar under hela kalenderåret om budgeten för det följande året. Ministerrådets och rådets svåra budgetförhandlingar under berättelseåret påverkade budgetprocessen och dess tidsplan. Händelserna under åren med coronapandemin i kombination med visionen och prioriteringarna i den nya strategi som ministerrådet godkände 2019 har i betydande grad påverkat ministerrådets budget. Budgeten byggdes upp kring visionens tre teman: ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Den nya budgeten påverkar både enskilda budgetposter och den egentliga budgetprocessen. En nyhet i ministerrådets budgetarbete är att budgetens tidsperspektiv är fyra år, vilket innebär att den inkluderar bedömningar av budgetramarna för de kommande åren.

Under berättelseåret förde rådet och ministerrådet intensiva och svåra förhandlingar om ministerrådets budget för 2022. Ministerrådets budgetförslag innebär stora nedskärningar i finansieringen av kultur- och undervisningssektorerna, vilket rådet inte kunde godkänna. Strax före rådets höstsession nådde rådet och ministerrådet äntligen en kompromiss, och vid höstsessionen godkände rådet ministerrådets budget. Parterna har en bred enighet kring att den etablerade budgetprocessen måste ändras. Diskussionerna om det nya samarbets sättet har redan inletts. Nordiska rådets finländska president leder rådets budgetarbete och ansvarar för förhandlingarna med ministerrådet 2022, då ministerrådets budget för 2023 utarbetas. Dessutom ansvarar presidenten för utvecklingen av den nya budgetprocessen i samarbete med Norges minister med ansvar för nordiskt samarbete. Förhandlingarna om den nya budgetprocessen inleddes i december 2021 och fortsätter under Finlands ordförandeskap. Den nya budgetprocessen träder i kraft 2023, då man förhandlar om ministerrådets budget för 2024.

8.2 Nordiska rådets budget

Nordiska rådets budget är betydligt mindre än Nordiska ministerrådets. Rådets budget är administrativ. Där ingår bland annat följande utgifter: bidrag till partigrupperna, mötes- och resekostnader, utskottsarbete, tolkning och översättning, publikationer, samt administrativa utgifter inklusive personal vid rådets sekretariat. Budgeten fastställs årligen av rådets presidium. Presidiet godkände rådets budget för 2022 vid sitt möte den 14–15 december.

Kontrollkommittén vid rådet har en viktig roll i behandlingen av ekonomiska frågor i både ministerrådet och rådet. Kontrollkommitténs särskilda uppgift är dessutom att ge presidiet utlåtanden om tolkningen av rådets arbetsordning, Helsingforsavtalet och andra avtal om nordiskt samarbete.

9. Teman i det nordiska samarbetet 2022

9.1 Norge som ordförandeland i ministerrådet

Norge följer Finland som ordförandeland i Nordiska ministerrådet 2022. Norges nyvalda premiärminister Jonas Gahr Støre presenterade ministerrådets ordförandeskapsprogram för 2022 vid sessionen i Köpenhamn den 3 november 2021. De tre temana i det nordiska regeringssamarbetet följer prioriteringarna i Nordiska ministerrådets strategi. Dessa teman är ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden. Ministerrådets vision är att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region före 2030.

Statsminister Gahr Støre betonade att framgången med den gröna omställningen, konkurrenskraften och den sociala hållbarheten baserar sig på att man tar väl hand om den nordiska samhällsmodellen. Syftet med ett grönt Norden är att sörja för klimatet och minska utsläppen, men också att värna om naturens mångfald. De nordiska länderna har en unik ställning när det gäller att utveckla grönt bränsle för sjöfarten. Inom energisamarbetet är de nordiska länderna föregångare, eftersom den nordiska elmarknaden skapades redan för 30 år sedan. Man måste dock omsorgsfullt värna om detta. Ett konkurrenskraftigt Norden innebär att man inte är rädd för ny teknik, utan i stället är oroad för gammal teknik. I fråga om den nordiska arbetsmarknadsmodellen är det viktigt att de nordiska länderna försvarar den och tar upp den när europeisk lagstiftning utarbetas. Social rättvisa är viktigt. Det handlar om huruvida man i samhället anser att åtgärder mot klimatförändringen är rättvisa. Ett socialt hållbart Norden handlar om välfärdsstaten och dess konkurrenskraft. Därför måste man finna lösningar på nya utmaningar, såsom brist på arbetskraft, arbetslöshet och ökade behov av tjänster för äldre. Man får inte glömma bort den nordiska kulturen och de nordiska traditionerna eller de nordiska språken.

Ledamot Erkki Tuomioja, som är rådets president 2022, kommenterade statsminister Gahr Støres anförande vid sessionen. Enligt honom var det glädjande att notera att ministerrådets och rådets program innehåller samma teman 2022. Som exempel kan nämnas den nordiska välfärdsmodellen och dess utmaningar, de unga och arbetslösheten, klimatet och cybersäkerheten. Detta ger goda möjligheter att fortsätta samarbetet mellan ministerrådet och rådet.

9.2 Finlands ordförandeskapsprogram

Ett hållbart Norden med dess olika dimensioner är den röda tråden i Finlands ordförandeskapsprogram i Nordiska rådet 2022. Den nordiska välfärdsmodellen är allmänt uppskattad som Nordens största framgång. Ändå har till exempel coronapandemin, som förändrat världen, ställt även de nordiska länderna inför nya utmaningar. I detta läge har den nordiska modellens hållbarhet prövats, och Finlands delegation hoppas på en aktiv diskussion om denna enorma utmaning.

Under Finlands ordförandeskap 2022 firas Nordiska rådets 70:e verksamhetsår. Helsingforsavtalet, som är viktigt för det nordiska samarbetet, fyller dessutom 60 år under Finlands ordförandeskap. Ett samarbetsavtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige undertecknades den 23 mars 1962. Detta högtidligt hålls som Nordens dag. Jubileumsåret för avtalet firas också på sommaren under Finlands ordförandeskap. Ålands självstyrelse fyller 100 år den 9 juni 2022. Detta jubileumsår kommer att synas under Finlands ordförandeskap.

I sitt ordförandeskapsprogram driver Finland ett strategiskt och långsiktigt utrikespolitiskt samarbete, och under Finlands ledning uppdateras Nordiska rådets internationella strategi 2022. Ett framtidsorienterat Norden är en av prioriteringarna i ordförandeskapsprogrammet. Därför har det föreslagits att man i samband med toppmötet vid höstsessionen för diskussioner om framtiden med de nordiska statsministrarna. De nordiska länderna har till exempel aldrig arrangerat något framtidskonvent enligt modellen i EU. Ordförandeskapsprogrammet sin helhet finns i bilaga 4.

BILAGA 1 Finlands delegation 1.1. – 31.12.2021

Medlemmar

Valda medlemmar

Alanko-Kahiluoto, Outi, gröna

Eriksson, Anders, ÅF

Heinäluoma, Eveliina, sd

Ikonen, Anna-Kaisa, saml (t.o.m. 7.9)

Juuso, Kaisa, saf

Kaleva, Atte, saml (fr.o.m. 14.9)

Kinnunen, Mikko, cent

Nurminen, Ilmari, sd (t.o.m. 1.7)

Purra, Riikka, saf

Rydman, Wille, saml

Tuomioja, Erkki, sd, ordförande

Viljanen, Heidi, sd

Berg, Kim, sd (fr.o.m. 2.7)

Gunell, Camilla, ÅSD

Honkasalo, Veronika, vänst

Junnila, Vilhelm, saf

Järvinen, Heli, gröna

Kaunisto, Ville, saml (fr.o.m. 14.9)

Kärnä, Mikko, cent

Ovaska, Jouni, cent

Ranne, Lulu, saf, viceordförande

Strand, Joakim, sv

Vartiainen, Juhana, saml (t.o.m. 7.9)

Suppleanter

Adlercreutz, Anders, sv

Arhinmäki, Paavo, vänst (t.o.m. 8.9)

Filatov, Tarja, sd

Kemppi, Hilikka, cent (t.o.m. 8.2)

Koskela, Jari, saf

Mustajärvi, Markus, vänst (fr.o.m. 18.6)

Petelius, Pirkka-Pekka, gröna

Reijonen, Minna, saf

Sarkkinen, Hanna, vänst (t.o.m. 17.6)

Sirén, Saara-Sofia, saml

Valve, Wille, MSÅ

Wallinheimo, Sinuhe, saml

Aittakumpu, Pekka, cent

Berg, Kim, sd (t.o.m. 1.7)

Holmström, Simon, Hl

Kivisaari, Pasi, cent (fr.o.m. 9.2)

Kvarnström, Johan, sd

Nurminen, Ilmari, sd (fr.o.m. 2.7)

Pitko, Jenni, gröna

Saramo, Jussi, vänst (fr.o.m. 9.9)

Satonen, Arto, saml

Tynkkynen, Sebastian, saf

Vestman, Heikki, saml

Werning, Paula, sd

Delegationens arbetsutskott

Tuomioja, Erkki, sd, ordförande

Ranne, Lulu, saf, viceordförande

Alanko-Kahiluoto, Outi, gröna

Eriksson, Anders, ÅF

Honkasalo, Veronika, vänst

Ovaska, Jouni, cent

Rydman, Wille, saml

Strand, Joakim, sv

Medlemmar i presidiet, utskott, kommittéer och arbetsgrupper

Presidiet

Ovaska, Jouni, cent (fr.o.m. 7.9)

Rydman, Wille, saml

Tuomioja, Erkki, sd

Utskottet för kunskap och kultur i Norden

Alanko-Kahiluoto, Outi, gröna (fr.o.m. 7.9)

Gunell, Camilla, ÅSD

Honkasalo, Veronika, vänst

Kinnunen, Mikko, cent

Ovaska, Jouni, cent (t.o.m. 6.9)

Purra, Riikka, saf

Viljanen, Heidi, sd

Utskottet för ett hållbart Norden

Ikonen, Anna-Kaisa, saml (t.o.m. 7.9)

Junnila, Vilhelm, saf

Kaleva, Atte, saml (fr.om. 14.9)

Kärnä, Mikko, cent

Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden

Eriksson, Anders, ÅF, viceordförande

Heinäluoma, Eveliina, sd

Kaunisto, Ville, saml (fr.o.m. 14.9)

Ranne, Lulu, saf

Strand, Joakim, sv

Vartiainen, Juhana, saml (t.o.m. 7.9)

Utskottet för välfärd i Norden

Alanko-Kahiluoto, Outi, gröna (t.o.m. 6.9)

Berg, Kim, sd (fr.o.m. 2.7)

Juuso, Kaisa, saf

Järvinen, Heli, gröna

Nurminen, Ilmari, sd (t.o.m. 1.7)

Kontrollkommitté

Juuso, Kaisa, saf

suppleant Alanko-Kahiluoto, Outi, gröna

Gränshinder-grupp

Järvinen, Heli, gröna

Ranne, Lulu, saf, ordförande

Arbetsgrupp för samhällssäkerhet

Rydman, Wille, saml, ordförande

Nordiska kulturfondens styrelse

Gunell, Camilla, ÅSD

suppleant Valve, Wille, MSÅ

Honkasalo, Veronika, vänst

suppleant Viljanen, Heidi, sd

Nordiska Investeringsbankens kontrollkommitté

Rydman, Wille, saml

BILAGA 2 Nordiska rådets rekommendationer och interna beslut 2021

Rekommendation 1/2021: FJLS Samarbejdsprogram 2021 - 2024 (B 335/hållbart)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Nordisk Ministerråds FJLS samarbejdsprogram 2021 - 2024 og at tage hensyn til Nordisk Råds synspunkter der fremgår af betænkningen ved udformningen og implementeringen af de konkrete tiltag.

Rekommendation 2/2021: Nordiskt samarbete om utnyttjande av kolsänkor för att förbättra effektiviteten av klimatarbetet (A 1773/hållbart)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att jobba för att de nordiska nationella klimatpolitiska riktlinjerna betonar vikten av att öka kolsänkorna i kampen mot klimatförändringen.

att jobba för en gemensam ståndpunkt i Norden beträffande utsläppskompensation i kolsänkor och -lager samt inom Norden och i samarbete med EU jobba för att dessa målsättningar blir en del av den internationella klimatpolitiska överenskommelsen.

att samarbejde med relevante aktører om at udvikle forretningsmodeller for at øge investeringer i og samarbejde omkring kulstofslagring og -optag med henblik på langsigtet værdiskabelse i forbindelse med udvikling, afprøvning og implementering af nye metoder for kulstofslagring.

Rekommendation 3/2021: Nordisk strategi för vätgas (A 1839/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka på vilket sätt man kunde främja användningen av vätgas på nordisk nivå genom att framställa en nordisk strategi för vätgas.

att utreda i vilken grad de nordiska länderna tillsammans kan utnyttja sig av EU- finansiering i användningen av vätgas.

Rekommendation 4/2021: Användning av vätgas (A 1839/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att utreda sätt man kan främja användning av vätgas samt utväxla erfarenheter med de andra nordiska länder.

Rekommendation 5/2021: Styrkelse av de nordiske mediers kompetanse på undersøkende journalistikk (A 1814/kultur)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Senter for Undersøkende journalistikk ved Universitetet i Bergen etableres som et Nordisk senter for undersøkende journalistikk, som i samarbeid med institusjoner i andre nordiske land som Nordisk Journalistcenter i Århus (NJC) og journalistprogrammet ved Gøteborgs universitet kan tilby Regionale workshops i reportasjeledelse av undersøkende journalistiske prosjekter, hospitering og Masterprogram i undersøkende journalistikk.

Rekommendation 6/2021: CO2-reduktioner i nybyggeri (A 1812/hållbart)

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

at anvende LCA for alle nye bygninger.

at koble LCA for nye bygninger til de nationale klimamål.

at sætte mål for den maksimalt tilladte LivsCyklusUdledning (LCE) for nye bygninger.

at udbrede erfaringerne med emissionsfrie byggepladser.

Rekommendation 7/2021: Erfaringsudveksling omkring vargstammen mellem de nordiske lande i Finland, Sverige och Norge (A 1838/hållbart)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att værke for erfaringsudveksling omkring vargstammen mellem de nordiske lande i Finland, Sverige och Norge.

Rekommendation 8/2021: Minska barn och ungas tillgång till porr i samhället (A 1797/välfärd)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att en utredning för att undersöka hur barn och unga påverkas av porrkonsumtion i Norden tillsätts.

att det utreds hur en åldersverifiering (till exempel via bank-id) kan införas för den som vill få tillgång till porr via tredje part för att säkerställa att användaren är 18 år.

att arbeta för att skolor och förskolor i Norden är porrfri, genom att till exempel installera porrfilter eller liknande tekniska lösningar på datorer och surfplattor som finns i dessa miljöer.

att krav ställs på internetleverantörer att erbjuda kostnadsfria porrfilter för sina kunder.

Rekommendation 9/2021: The Global Gag Rule (A 1837/välfärd)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att ta ställning mot The Global Gag Rule.

att bygga ett starkare nordiskt samarbete i det internationella arbetet för kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter.

Rekommendation 10/2021: Utveksling, utvikling och samordning för motverkandet av arbetsmarknads-kriminalitet i byggsektorn (A 1857/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

å styrke samarbeid og utveksling av informasjon som underletter tilsyn med bedrifter i byggsektoren som operer i flere nordiske land, og kan bidra til å effektivisere arbeidet med å identifisere og unngå arbeidsmarkeds kriminalitet.

å utvikle nasjonale register over bedrifter i byggsektoren til bruk for offentlige og private anbud og at det åpnes for gjensidig tilgang til disse register mellom de respektive myndigheter i de nordiske land.

å samordne sin politikk i forhold til europeisk plattform mot svart arbeid.

Rekommendation 11/2021: Tiltak för motverkandet av arbetsmarknadskriminalitet i byggsektorn (A 1857/tillväxt)

Nordisk råd rekommenderer Nordisk ministerråd

å styrke og videreutvikle nordiske samarbeidet om tiltak for å hindre arbeidsmarkeds-kriminalitet, med vekt på byggsektoren.

Rekommendation 12/2021: Elektrifisering av Norden (A 1775/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att komma överens om gemensamma mål för främjande av elektronisk trafik mellan de nordiska länderna genom att skapa ett rikstäckande nätverk (Evägar) med snabb laddning (50 kW eller mer).

att vid offentlig upphandling främja e-lösningar och övergången till fossilfri trafik.

att påbörja ett arbete om att standardisera kostnaderna och betalningslösningarna vid laddningsstationerna.

Rekommendation 13/2021: Gemensam nordisk linje kopplat till säkerheten i femte generationens mobilnät (A 1819/pres)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att de nordiska länderna utvecklar en gemensam linje i synen på säkerhetsriskerna kopplat till leverantörer av 5G-nätet.

att de nordiska länderna koordinerar sitt agerande och sina ställningstagande vid internationella förhandlingar om säkerhetsaspekter kopplade till 5G-nätets utbyggnad.

att de nordiska länderna strävar efter att hålla varandra informerade om utvecklingen av 5G-frågan inom EU och NATO.

att de nordiska länderna skapar förutsättningar för att även kunna väga in säkerhetspolitiska faktorer vid upphandlingen eller utaktioneringen av kritisk infrastruktur.

Rekommendation 14/2021: Nordiska insatser mot högerextremism (A 1822/pres)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet

att fördjupa det nordiska samarbetet mot högerextremism och alla andra former för extremism som hotar våra demokratier.

att utreda vilka insatser över landsgränser som kunde förstärka arbetet mot högerextremism och andra former för extremism.

Rekommendation 15/2021: Hanteringen av coronakrisen i ett nordiskt perspektiv (A 1854/pres)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta fram en gemensam nordisk sammanställning av hanteringen av coronakrisen i ett nordiskt perspektiv.

Rekommendation 16/2021: Nordiskt samarbete inför EU:s arktiska strategi (A 1876/pres)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att föra rundabordssamtal mellan samtliga nordiska länders representanter till Nordiska rådet, den Arktiska Parlamentarikerkonferens (CPAR), Västnordiska rådet, EU-utskott och regeringsrepresentanter inför genomförelsen av EU:s nya arktiska strategi och med respekt för Arktiska rådets befogenheter.

Rekommendation 17/2021: Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram 2022 – 2024 (B 336/pres)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram 2022 - 2024, og sikre at målsætningerne i Vision 2030 tydeliggøres i Arktis.

Rekommendation 18/2021: Statsstøtteregele i Norden (A 1800/tillväxt)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å foreta en gjennomgang av praktiseringen av statsstøtteregele i de nordiske land for å sikre bedre samordning og felles praksis i fremtiden, og også for å forebygge unødvendige og ressurskrevende konflikter.

Rekommendation 19/2021: Utgått

Rekommendation 20/2021: Utbyte av information vad gäller stora internationella evenemang som äger rum i auktoritära stater och icke-demokratier samt försöka eftersträva en likartad gemensam nordisk hållning (A 1884/pres)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att inleda ett utbyte av information vad gäller stora internationella evenemang som äger rum i auktoritära stater och icke-demokratier eller andra länder där mänskliga rättigheter inte efterlevs samt försöka eftersträva en likartad gemensam nordisk hållning.

Rekommendation 21/2021: Ökat samarbete mellan nordiska ambassader för att hjälpa barn och ungdomar utsatta för hedersförtryck att komma hem (A 1816/välfärd)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

*att ta initiativ till att deras respektive utlandsbeskickningar samarbetar och samordnar sin verksamhet för att kunna ge hjälp snabbt och effektivt till dem som utsatts för tvångs-
äktenskap.*

Rekommendation 22/2021: Bevara den fria rörligheten i Norden i krissituationer (A 1850/pres)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at styrke Grænsehindringsrådets mandat og rolle.

at etablere et permanent grænseregionalt statistiksamarbejde.

Rekommendation 23/2021: Utgått

Rekommendation 24/2021: Ökad nordisk säkerhet mot cyberattacker (A 1885/pres)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att gemensamt omsätta så många som möjligt av de förslag som Bjarnasonrapporten föreslår för att öka det nordiska samarbetet mot hybrid och cyberangrepp.

Rekommendation 25/2021: Utgått

Rekommendation 26/2021: Nordiskt beredskapssamarbete (A 1866/pres)

Nordiska rådet beslutar

*att be om en årlig rapport från ministrarna med ansvar för samhällssäkerhet och kris-
och katastrofberedskap.*

Rekommendation 27/2021: Nordiska beredskapslager för att användas vid kriser (A 1882/pres)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

*att sammanställa en utredning om möjligheterna för gemensamma beredskapslager av
exempelvis skyddsutrustning, läkemedel och livsmedel.*

Rekommendation 28/2021: Et styrket kriseberedskab i Norden (A 1883/pres)

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

at statsministeren i det land der har formandskabet i Nordisk Ministerråd, i tilfælde af en alvorlig krisesituation, omgående tager initiativ til et samråd mellem den nordiske statsministre med henblik på at analysere den aktuelle situation og ud fra dette undersøge, om der findes forudsætninger for et nært samarbejde mellem myndighederne i de nordiske lande.

at statsministrene forpligter hinanden på at holde hinanden gensidigt orienterede med mindst et døgn's varsel om ethvert tiltag, som skønnes at påvirke situationen hos en nordisk nabo, nabolandets befolkning eller det nordiske samarbejde som helhed – eksempelvis ved indrejserestriktioner.

at de nordiske beredskabsenheder styrkes ved at nuværende nordiske netværk og institutioner udbygges og styrkes til at vitalisere og omfatte et beredskabssamarbejde og krisehåndtering.

at kriseberedskab og samfundssikkerhed bliver en formel del af Nordisk ministerråd.

Rekommendation 29/2021: Nordisk vaccinproduktion (A 1871/välfärd)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att de nordiska regeringarna säkrar finansieringen av vaccinforskning i de nordiska länderna.

att de nordiska regeringarna inleder ett samarbete om nordisk vaccinproduktion.

att de nordiska regeringarna tar en aktiv roll i det multilaterala arbetet för att förhindra att patentrestriktioner samt brist på kunskapsöverföring och teknik blir ett hinder för en snabb och kostnadseffektiv bekämpning av pandemier.

Rekommendation 30/2021: Nordisk Ministerråds samarbejdsprogram ang. Arbejdsliv 2022-2024 (B 337/tillväxt)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre nytt samarbejdsprogram for arbejdsliv 2022-2024.

Rekommendation 31/2021: Nordiske banktjenester i sanntid (A 1864/tillväxt)

Nordisk råd rekommanderer de nordiske regjeringene

å redegjøre på Nordisk råds sesjon for dialogen med P27-prosjektet og hva som gjøres for å tilrettelegge for dette og eventuelle andre betalingstjenester i realtid mellom de nordiske landene.

Rekommendation 32/2021: Minska geoblockering (A 1865/kultur)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

*att reducera geoblockering av digitala tjänster mellan de nordiska ländernas public service-kanaler, som det föreslås i rapporten *Nordisk TV på tvärs af grænser*.*

att den svenska och finska regeringen finner en lösning som möjliggör att den åländska befolkningen kan ta del av svenska SVT Play.

Rekommendation 33/2021: Norden for 5 % biojetfuel (A 1867/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att de nordiska regeringarna tillsammans verkar för att utveckla en gemensam nordisk plan i syfte att reducera flygsektorns klimatpåverkan.

att ta fram en gemensam plan för att göra Norden till världens första fossilfria flygmarknad 2040 med ett gemensamt nordiskt krav om 5 % biodrivmedel i allt flygbränsle, baserat på nordiska råvaror, för inlandsflygningar och flygningar mellan de nordiska länderna från och med 2025.

*att rapporten *Nordic Sustainable Aviation* översätts till ett skandinaviskt språk samt att en sammanfattning av de politiska rekommendationerna översätts till ett skandinaviskt språk samt finska och isländska.*

Rekommendation 34/2021: Felles nordisk strategi for nedtaking av vindmøller og resirkulering av avfall fra vindmølleindustrien (A 1852/hållbart)

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

å skape en felles strategi for håndtering av avfall fra vindmøller i de nordiske lande som er gått ut på dato med særlig vekt på propellene og resirkulering av avfall fra vindmølleindustrien.

Rekommendation 35/2021: Ministerrådsforslag till Nordisk Ministerråds budget 2022 (B 314/pres)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at MR-SAM afsætter 6,5 mDKK til en målrettet indsats på kulturområdet – bl.a. gennem de fællesnordiske kulturstøtteordninger og fællesnordiske kulturinstitutioner – som skal bidrage til at styrke arbejdet med et integreret Norden. Dette sker på bagkant af en pandemi, hvor lukkede grænser og nationale restriktioner har medført et særligt behov for at styrke tilgangen og kendskabet til de nordiske nabolandes kultur, kunst og sprog. Indsatsen vil blive udmøntet af kultursektoren. MR-SAM fordeler midlerne i tråd med visionens prioriteringer på baggrund af forslag fra MR-K efter dialog mellem kultursektoren og Nordisk Råds udvalg for Kundskab og Kultur i Norden.

at MR-SAM afsætter 4,45 mDKK til initiativer under MR-U. Initiativerne vil eksempelvis være inden for det nordiske forskningssamarbejde. MR-SAM fordeler midlerne i tråd

med visionens prioriteringer på baggrund af forslag fra MR-U efter dialog mellem uddannelses- og forskningssektoren og Nordisk Råds udvalg for Kundskab og Kultur i Norden.

at MR-SAM afsætter 250.000 DKK til Nordisk Journalistcenter til aktiviteter, som udvikler kvalitetsjournalistikken i Norden, og som herigennem modvirker falske nyheder og desinformation.

at MR-SAM – udover de afsatte midler i budgettet – afsætter 750.000 DKK til Nordisk Kulturfond til initiativer, der skal mildne de negative effekter af Covid-19 på kulturområdet.

at MR-SAM – udover de afsatte midler i budgettet – afsætter 50.000 DKK til Orkester Norden.

at MR-SAM afsætter 250.000 DKK til Nordisk Litteraturuge.

at MR-SAM – udover de afsatte midler i budgettet – afsætter 350.000 DKK til kulturstøtteprogrammet, som det nordiske institut på Grønland har dispositionsret over.

at MR-SAM – udover de afsatte midler i budgettet – afsætter 500.000 DKK til at styrke "Det nordiske sprogsamarbejde" under uddannelsessektoren.

at MR-SAM – udover de afsatte midler i budgettet – afsætter 200.000 DKK til finansieringen af undervisningsplatformen "Norden i Skolen" under virksomhedsbidrag til FNF. Dermed omfatter øremærkningen til "Norden i Skolen" samlet 1 mDKK på virksomhedsbidraget.

at MR-SAM afsætter 500.000 DKK til en særlig markering af Nordens Dag 2022 for unge i skoler i Norden.

at MR-SAM – udover de afsatte midler i budgettet – afsætter 500.000 DKK til at styrke NordJobb.

at MR-SAM afsætter 800.000 DKK til miljø- og klimasektoren med henblik på forberedelse og eventuel etablering af en nordisk ungdomsfond for klima- og biodiversitet. Som led i forberedelserne skal der ske dialog mellem relevante parter, herunder Nordisk Råds udvalg for et Holdbart Norden.

Rekommandation 36/2021: Fælles nordisk slutdepot for NORM-affald (A 1860/hållbart)

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

at identificere egnede lokationer til et eller flere fællesnordiske NORM-slutdepoter.

at identificerer evt. lovgivningshindringer og tilpasse lovgivningen, så den tillader import/eksport af NORM-affald til slutdepoterne.

at forhandle om en fælles finansiering af et eller flere fælles NORM-slutdepoter.

at etablere foranstaltninger med henblik på sikker forvaltning og håndtering af transport af NORM-affald.

Rekommendation 37/2021: Digitala lösningar inom utbildning (A 1861/kultur)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta fram en nordisk strategi för digitala lösningar inom högre utbildning.

Rekommendation 38/2021: Ungdommens fond for biodiversitet og klima (A 1862/hållbart)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i samarbejde med NR og UNR

at etablere Ungdommens fond for klima og biodiversitet i samarbejde med de nordiske miljøfinansieringsinstitutioner og invitere pensionskasser, fonde og interesserede til at bidrage til fonden

at der etableres en styringsmodel hvor ungdommen styrer og leder fonden og at unge involveres i projekterne, der bevilges penge til.

Rekommendation 39/2021: Nordens fremtidige arbejdsmarked (Future of Work) (A 1869/tillväxt)

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

å redegjøre for prosjekt om framtidens arbeidsliv (FoW) ved Nordisk råds sesjon.

Rekommendation 40/2021: Utskottsförslag om Mer Norden i skolan (A 1888/kultur)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att i enlighet med det som sägs i Deklarationen om nordisk språkpolitik förstärka grannspråksundervisningen i skolan, liksom undervisningen i skandinaviska språk som hjälpspråk och främmande språk.

Rekommendation 41/2021: Ungdommens fond for biodiversitet og klima (A 1862/hållbart)

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

at bidrage med yderligere offentlige penge til Ungdommens fond for klima og biodiversitet.

Rekommendation 42/2021: Ökad trygghet med New York-modellen (A 1818/välfärd)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att de nordiska länderna ser över vilka lärdomar som kan dras från New York-modellen och hur de kan användas i de nordiska länderna.

Rekommendation 43/2021: Bærekraftig nordisk gruve- og mineraldrift (A 1873/tillväxt)

Nordisk råd rekommanderer Nordisk ministerråd

att redogöra för hur studien Towards Sustainability in Nordic Mining' följts upp.

att redogöra för status i arbetet med att etablera gemensamma nordiska riktlinjer för hållbar gruv- och mineralnäring.

att redogöra för möjligheten till ökad spårkapacitet på malmбанan KirunaNarvik.

att redogöra och värdera om förbindelsen från Kiruna via Luleå och Finland kan stärka och bidra till en grön omställning och ökade transportaktiviteter i norr.

att redogöra hur urbefolkningens rättigheter tillvaratas vid mineralutvinning i de områden där urbefolkningen lever och verkar.

Rekommendation 44/2021: Nordiske satsninger på naturlige løsninger for at binde og lagre kuldioxid (A 1823/hållbart)

Nordiska rådet rekommanderer de nordiska regeringarna

att öka insatserna på kolinlagring i jord- och skogsbruk.

att prioritera naturliga lösningar för att binda och lagra koldioxid.

Rekommendation 45/2021: Utgått

Rekommendation 46/2021: Förenkling av processen når man vill använda vårdtjänster i ett annat nordiskt land (A 1832/tillväxt)

Nordiska rådet rekommanderer de nordiska regeringarna

att undersöka möjligheterna till att medborgare som bor i ett nordiskt land kan få planerad vård inom den allmänna sjukvården i ett annat nordiskt land för endast patientavgifter utan betalningsförbindelse från hemlandet. Detta skulle endast gälla vård inom den allmänna sjukvården.

Rekommendation 47/2021: Mærkning af veterinære medicinske produkter med blindskrift (brailleskrift) (A 1833/välfärd)

Nordisk råd rekommanderer de nordiske regeringer

at arbejde for en dialog med brancheforeninger for virksomheder, der markedsfører og sælger lægemidler til dyr om at indføre frivillig mærkning med blindskrift (brilleskrift) af pakninger med veterinære medicinalprodukter, således at blinde og svagtseende har mulighed for at identificere indholdet i pakninger med medicin til dyr.

at man i fællesskab indleder en dialog med EU-Kommissionen med henblik på at opfordre den til at fremlægge et forslag om revision af forordning 2019/6, således at det bliver muligt at stille krav om mærkning med blindskrift af veterinærlægemidler.

Rekommendation 48/2021: Utgått

Rekommendation 49/2021: Gemensam strategi för idrottsevenemang i Norden samt stöd till anordnade av idrottsevenemang för barn- och unga i Norden (A 1843/kultur)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att besluta en gemensam nordisk idrottsstrategi för ansökan om större idrottsevenemang.

att besluta möjligheten till finansiering via existerande fonder alternativt nya medel att främja idrottsligt utbyte för barn- och ungdomar i och de nordiska.

Rekommendation 50/2021: Gemensamt nordiskt elektroniskt identifieringssystem (e-ID) (A 1848/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att integrera sina nationella elektroniska identifieringssystem (e-ID) på ett informations-säkert och kostnadseffektivt sätt i linje med statsministrarnas vision 2030 om att främja medborgarnas fria rörlighet och avlägsna gränshinder.

Rekommendation 51/2021: Nordisk översikt av användningen av nätläkartjänster (A 1858/välfärd)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att göra en nordisk översikt av hur användningen av nätläkartjänster påverkar sjukvården med avseende på likvärdig tillgång, patientsäkerhet, och förskrivning av antibiotika och andra läkemedel.

Rekommendation 52/2021: Nordisk høyhastighetsjernbaneplan (A 1868/tillväxt)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utrede en felles nordisk plan for høyhastighetsjernbane som ser på både økonomiske gevinster og klimafordeler med et bedre utviklet og mer integrert høyhastighets-jernbanenett.

Rekommendation 53/2021: Nordiske energipolitiske samarbejdsprogram 2022 – 2024 (B 338/tillväxt)

Nordisk råd rekommenderer Nordisk ministerråd

å gjennomføre Nordisk ministerråds forslag til nordisk energipolitisk samarbeidsprogram for perioden 2022 - 2024.

å ta hensyn til Nordisk råds synspunkter som fremgår av betenkningen ved utformingen og implementeringen av de konkrete tiltak.

Rekommendation 54/2021: Åtgärder mot övergödningen av Östersjön (A 1805/holdbart)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att förhandla fram modeller för nordisk-baltisk samarbete för att använda klima- och miljövänliga metoder i Östersjöområdet med det gemensamma målet att avsevärt minska på fosforutsläppen.

Internt beslut 1/2021: Nordiska rådets verksamhet blir koldioxidneutral (A 1793/pres)

Nordisk Råd beslutar

at Nordisk Råd skal være kuldioxidneutral.

at Nordisk Råd arbejder sammen med Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond for at opnå sit mål om kuldioxidneutralitet, med udgangspunkt i tre overordnede indsatsområder, samt foreslåede aktiviteter.

Internt beslut 2/2021: Tydliggöra den nordiska nyttan i Nordiska rådets medlemsförslag (A 1801/pres)

Nordiska rådet beslutar

att det i alla medlems-, presidie- och utskottsförslag ska finnas en tydlig beskrivning om vilken gemensam nordisk nytta förslaget är tänkt att åstadkomma.

Internt beslut 3/2021: Nordiska Rådets EU-kontor (A 1844/pres)

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att EU-funktionen fastholdes, dog således at funktionen tidsbegrænses til en ny treårig periode fra 1. januar 2021 – 31. december 2023.

Internt beslut 4/2021: Samisk representation i Nordiska Rådet (A 1870/pres)

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att Nordiska rådet säkrar samisk representation i Nordiska rådets beslutsfattande organ.

Internt beslut 5/2021: Ændringer af Nordisk Råds forretningsorden 2021 (A 1887/pres)

Presidiet föreslår, at

Nordisk Råd beslutar

at per 1. januar 2022 ændre § 44 og § 65 i Nordisk Råds Forretningsorden, så at de har følgende ordlyd:

at § 44 Udnævnelse og sammensætning

at plenarforsamlingen udvælger en formand og en næstformand til Kontrolkomitéen samt yderligere fem medlemmer og personlige stedfortrædere for disse. Alle lande og parti-grupper skal være repræsenteret. Intet køn skal være repræsenteret med mindre end 40%.

at ingen af de valgte eller deres personlige suppleanter må være eller have været medlem af eller stedfortræder i Præsidiet, Nordisk Kulturfonds styrelse, eller partigruppernes styrelser i det foregående kalenderår.

at bestemmelserne i § 23 og § 30 gælder tilsvarende. Formanden kan tage beslutning om et ekstra møde, og der skal indkaldes til et ekstra møde, hvis tre medlemmer begærer det.

at såfremt både formanden og næstformanden er fraværende, vælger udvalget en mødeleder.

at § 65 indstillinger

at partigrupperne og medlemmer, som ikke tilhører nogen partigruppe, indstiller inden et tidspunkt bestemt af valgkomitéen kandidater til de valg, som foretages af plenarforsamlingen.

at delegationerne indstiller dog Nordisk Råds præsident og vicepræsident, samt medlemmer til den Nordiske Investeringsbanks kontrolkomité og Nordisk Kulturfonds styrelse.

at ved indstillingerne skal der efterstræbes balance mellem landene og mellem kvinder og mænd, og der skal om muligt tages hensyn til tilhørsforhold til nationale udvalg.

Internt beslut 6/2021: Avtaltolkning i nordisk rätt (A 1829/pres)

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att bestille en rapport af en ekstern juridisk ekspert for at belyse og lave anbefalinger angående hvilke områder kan være mest aktuelle angående Nordisk Råds arbejde for at styrke det nordiske lovsamarbejde, herunder i forhold til opfølgningen af Inge Lorange Backer rapporten.

att vurderingen kan være grundlag for politiske beslutninger i rådet angående hvilke områder rådet vil rekommandere regeringerne at indgå forhandlinger om med mere.

Internt beslut 7/2021: Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2020 (C 3/2021/kk)

Kontrolkomiteen foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at Nordisk Råd tager revisionsberetningen for 2020 til efterretning.

at opfordre til at Nordisk Ministerråd følger op på Rigsrevisionens anbefalinger.

Internt beslut 8/2021: Rigsrevisionens beretning om Nordisk Råds virksomhed 2020 (C 4/2021/kk)

Kontrolkomiteen foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at kontrolkomiteen godkender sekretariatets forslag til betænkning.

at kontrolkomiteen indstiller at Nordisk Råd beslutter at tage årsregnskabet og revisionsberetningen for Nordisk Råd 2020 til efterretning.

at kontrolkomiteen indstiller at Nordisk Råd følger op på Rigsrevisionens bemærkninger og anbefalinger.

Internt beslut 9/2021: Rigsrevisionens beretning om Nordisk KulturFond virksomhed 2020 (C 5/2021/kk)

Kontrolkomiteen föreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at tage regnskabet og revisionsberetningen for Nordisk Kulturfond 2020 til efterretning.

at kontrolkomiteen indstiller at Nordisk Råd noterer sig Rigsrevisionens bemærkninger og anbefalinger.

Internt beslut 10/2021: Nordisk koordinering kring relationerna mellan de nordiska länderna i förhållande til Folkrepubliken Kina (A 1855/pres)

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att Nordiska rådet genomför ett rundabordssamtal gällande gemensam hållning till Folkrepubliken Kina, erfarenheter av påtryckningar samt förhållningssätt och strategier där också relevanta aktörer som Baltikum och EU bjuds in.

Internt beslut 11/2021: Åtgärder mot övergödning av Östersjön (A 1805/hållbart)

Udvalget for et Holdbart Norden foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at vädja till de baltiska parlamentariska forumen att främja användningen av klima- og miljøvenlige metoder og innovationer for at minske fosforutsläppen och därmed övergödningen af Östersjön.

BILAGA 3 Nordiska rådets priser 2021

Niviaq Korneliussen, Elin Persson, Jonas Poher Rasmussen, Amin Nawabi, Charlotte de La Gournerie, Signe Byrge Sørensen, Eivør Pálsdóttir, Michael Minter fick Nordiska rådets priser vid årets prisutdelning i Köpenhamn den 2 november 2021.

Nordiska rådets litteraturpris 2021

Nordiska rådets litteraturpris 2021 tilldelades den grönländska författaren Niviaq Kornelius för sin roman Naasuliardarpi (Kukkaislaakso). Priset kom från ett verk som är vackert men brutalt smärtsamt.

Litteraturpriset delades ut av Grönlands och Färöarnas premiärministrar Múte B. Egede och Bárður á Steig Niel vid en ceremoni, som direktsändes från Köpenhamn. Det var första gången det litterära priset gick till Grönland.

Nordiska rådets barn – och ungdomslitteraturpris 2021

Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris 2021 tilldelades boken "De afghanska sönerna". ("Afghani Boys," översatt.) Verket skrevs av den svenska författaren Elin Persson. Priset kom från ett debutverk vars fiktiva narrativ skapar ett dokumentärt intryck och skickligt konstruerar en verklighet där ingen är bra eller dålig.

Barn- och ungdomslitteraturpriset delades ut av Hennes Kungliga Höghet Prinsessan Mary av Danmark.

Nordiska rådets filmpris 2021

Nordiska rådets filmpris 2021 gick till regissören-manusförfattaren Jonas Poher Rasmusen, manusförfattaren Amin och duon Charlotte de La Gournerie och Signe Byrge Sørensen till den danska filmen "Flee" ("Flugt").

Skådespelaren David Dencik delade ut filmpriset till regissören och manusförfattaren Jonas Poher Rasmusen, handskrivaren Amin och producentduon Charlotte de La Gournerie och Signe Byrge Sørensen vid prisutdelningen.

Nordiska rådets musikpris 2021

Den färöiska musikern Eivør Pálsdóttir fick Nordiska rådets musikpris 2021.

Eivør har haft en unik karriär sedan han kom in i de färöiska musikkretsarna som nästan färdig kompositör. Eivørs ihärdiga arbete har väckt uppmärksamhet till hans hemland de senaste åren, och han använder flitigt det musikaliska arvet från Färöarna och Färöarnas språk. Eivør är en fullblods "nordisk" artist, men han har samtidigt lyckats etablera ett namn som en internationell popstjärna som övertygar med sina scenframträdanden runt om i världen.

Nordiska rådets miljöpris 2021

Nordiska rådets miljöpris för 2021 tilldelades The Big Climate Database, en klimatbas som drivs av den danska Concito-inkubatorn.

Databasen ger enkel och tydlig information om olika livsmedels koldioxidavtryck och all information är fritt tillgänglig.

Den store klimadatabasen sticker ut från mängden eftersom den är så omfattande och fokuserad på livsmedelsindustrin och för att dess datainsamling är metodisk. Den förenklade implementeringen och utformningen av databasen, liksom beräkningsmetoderna, kan enkelt replikeras och införas i andra länder och inom andra sektorer, vilket kan bidra till multidisciplinära hållbarhetsinvesteringar. Kortfattat illustrerar databasen hur enkel tillgång till nödvändig information kan möjliggöra förändringar i konsumtionsbeteende.

Concito-inkubatorns databas Den Store Klimadatabas har utmärkt potential att förändra beteenden, så priskommittén ville ge den Nordiska rådets miljöpris 2021.

BILAGA 4 Ordförandeskapsprogrammet

Ett hållbart Norden

Den nordiska välfärdsmodellen uppskattas allmänt som en av de nordiska ländernas viktigaste landvinningar. De nordiska länderna ligger i täten när det gäller olika välfärds- och lyckoindikatorer. Coronavirus-epidemin har dock förändrat världen och ställt de nordiska länderna inför nya utmaningar. I den här situationen testas också hållbarheten hos den nordiska modellen. Vi behöver en gemensam vision om vart världen är på väg och vilken del vi har i den, så att vi kan lösa gemensamma utmaningar som en gemensam front.

Under Finlands ordförandeskap firar vi Nordiska rådets 70-årsjubileum, vilket ger oss ett utmärkt tillfälle att tillsammans hitta arbetssätt som kunde göra det nordiska samarbetet mer effektivt och strategiskt.

Dessutom firar Helsingforsavtalet, som är viktigt för det nordiska samarbetet, sitt 60-årsjubileum under Finlands ordförandeskap. Samarbetsavtalet mellan Island, Norge, Sverige, Finland och Danmark undertecknades 23.3.1962, vilket firas som Nordens dag.

Ålands självstyre fyller 100 år 9.6.2022. Åland är ett autonomt, demilitariserat och officiellt svenskspråkigt landskap i Finland. Självstyrets jubileumsår kommer att uppmärksammas under Finlands ordförandeskap i Nordiska rådet.

Ett socialt och ekologiskt hållbart Norden

När det gäller inrikespolitiken har de nordiska länderna ansetts vara likartade i det hänseendet att alla har en hög skattenivå, omfattande offentliga tjänster och att alla länderna försöker hålla arbetslösheten så låg som möjligt. I den berömda nordiska välfärdsmodellen har medborgarna en hög levnadsstandard och en välorganiserad social trygghet.

Den nordiska välfärdsmodellen ger goda förutsättningar att ekologiskt, socialt och ekonomiskt utveckla Norden som en föregångare inom hållbar utveckling. Alla dimensioner i den hållbara utvecklingen måste vara i balans. Det betyder att också ekonomisk stabilitet är en förutsättning för en hållbar välfärdsmodell.

De nordiska ländernas ekonomier står inför nya utmaningar och i det läget sätts även den nordiska modellen på prov. Till utmaningarna hör ekonomisk osäkerhet, ökad ojämlikhet och försämrade försörjningskvot till följd av att befolkningen åldras. Vi vill göra en kritisk bedömning av ämnet och analysera den nor-

diska modellens nuvarande tillstånd och dess utmaningar. Vi måste öppet ta itu med de problem välfärdsmodellen står inför under 2020-talet. Förutsättningarna för den nordiska välfärdsmodellen måste säkras även i framtiden.

Pandemins konsekvenser har prövat de nordiska ekonomierna. Många företag har tvingats stänga sina dörrar och arbetslösheten har stigit kraftigt i alla nordiska länder, särskilt inom tjänstesektorn. Vi måste utreda vad vi tillsammans kan göra åt arbetslösheten, särskilt ungdomsarbetslösheten, och hur vi kan dela god nordisk praxis mer effektivt. Baserat på styrkan i våra avtalssamhällen kan vi i samarbete med arbetsmarknadsorganisationer och näringsliv på bästa sätt stödja och främja hållbar ekonomisk utveckling.

De viktigaste uppgifterna i det nordiska samarbetet är att dämpa klimatförändringen, att bekämpa förlusten av biologisk mångfald och att bygga ett grönt Norden. Det tar dock tid att genomföra hållbara gröna lösningar. Under Finlands ordförandeskap betonas vikten av cirkulär ekonomi, ett hållbart skogsbruk och skyddet av haven. I Norden är vi pionjärer inom grön teknik och vi bör satsa ännu mer på dessa områden.

De nordiska länderna delar en gemensam kulturgrund, långtgående jämlikhet samt respekt för individen, talkoanda och livlig föreningsverksamhet. Vi värnar om rättsstatsprincipen, vi ser det som viktigt att medborgarna har förtroende för staten och vi har även i övrigt gemensamma värderingar. Det centrala är att tydliggöra det nordiska samarbetet och kommunicera det till medborgarna.

Den nordiska välfärdsmodellen är ett begrepp, men det saknas fortfarande en särskild verktygslåda för det nordiska samarbetet och för att göra dess prestationer kända. Genom att utveckla en exportprodukt av välfärdsmodellen och bygga upp en verktygslåda för det nordiska varumärket kan vi svara på önskemål som uttryckts runtom i världen.

Ett säkert Norden

Säkerhet är grunden och utgångspunkten för all välfärd. I dagens värld kan det förstås som fysisk säkerhet eller cybersäkerhet, och säkerheten kan hotas exempelvis av en global pandemi eller hybridpåverkan. Klimatförändringen inverkar på allt och alla, oavsett sektor. De nordiska länderna samarbetar redan nära på många säkerhetsområden, men samarbetet bör utvidgas och fördjupas. Nordiska rådet efterlyser ett starkt Norden där länderna är bättre gemensamt förberedda när pandemier och andra kriser slår till.

Fysisk säkerhet innebär proaktiv beredskap och en gemensam syn på försörjningsberedskapen. Coronapandemin har visat att vi fortfarande har mycket att göra här. Hanaholmen-initiativet måste utökas från samarbetet mellan Sverige och Finland till att omfatta alla nordiska länder. Samhällssäkerheten är viktig för Nordiska rådet och försörjningsberedskapen är ett tema som behöver behandlas mer ingående.

Under de senaste åren har vi haft flera allvarliga cyberattacker mot statliga institutioner och privatpersoner. Nordiska rådet måste medverka till att det tas fram en gemensam cybersäkerhetsstrategi och en tillhörande handlingsplan för Norden. Också de olika intressenterna inom sektorn bör aktivt delta i det förberedande arbetet.

Medborgarnas gränslösa Norden

Efter coronaepidemin måste vi återvända till ett gränslöst Norden så att människor och tjänster återigen kan röra sig fritt och obehindrat. Vi har en viktig uppgift i att fördjupa den nordiska integrationen och fokusera på att eliminera gränshinder.

Nya och effektiva verktyg måste tas i bruk för att undanröja gränshinder och främja rörligheten. Vi sätter målen för framtiden högt och föreslår en gemensam nordisk lägesbild och gemensamma plenarsammanträden för de nordiska regeringarna. I framtiden räcker det inte att länderna utarbetar egna nationella strategier inom olika områden, utan det krävs en plan för hur vi kan ta fram gemensamma nordiska strategier, eller åtminstone samråda med de andra länderna innan en nationell strategi utarbetas och godkänns.

Dessutom bör den offentliga förvaltningens och tjänstemännens nordiska kontakter samt samarbetet mellan tjänstemän på alla nivåer byggas ut i enlighet med Helsingforsavtalets anda.

Sedan 1950-talet har det i Norden funnits ett naturligt samarbete på medborgarnivå. Informellt samarbete har sin plats och utöver de goda språkkunskaperna är de många nätverken viktiga i de nordiska länderna. Det nordiska kultursamarbetet har drabbats av både coronarestriktioner och nedskärningar i kulturanslagen. Efter coronarestriktionerna står vi vid ett vägskäl. Vi måste fortsätta på den välkända nordiska vägen i en anda av förtroende.

Det internationella Norden

Det som händer på andra håll i världen och utvecklingen av det geopolitiska läget inverkar på de nordiska länderna. Under ordförandeskapet uppdateras rådets internationella strategi. Det är viktigt att strategin är långsiktig och ger nordiskt mervärde. Vi konkurrerar inte med andra internationella organisationer om internationell synlighet, utan vi tillför nordiskt mervärde till de åtgärder vi prioriterar.

Statsministrarnas vision om Norden som världens mest hållbara och integrerade region 2030 är ett viktigt mål. Därför bör vi bygga upp ett strategiskt och långsiktigt nordiskt utrikespolitiskt samarbete och lägga ambitionsnivån för samarbetet högre än i Bjarnasons rapport. Den nordiska modellen har mejslats ut under lång tid. I enlighet med visionen bör vi ta fram enhetlig landsbild för Norden, den nordiska modellen, och utveckla modellen till en exportprodukt.

Ett framtidsorienterat Norden

När vi möts under ordförandeskapsårets jubileer kan vi gärna stanna upp och diskutera arbetssätt som gör det nordiska samarbetet mer effektivt och strategiskt. Samarbetet med Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna måste intensifieras. Som små öppna exportekonomier är vi mycket beroende av den ekonomiska och maktpolitiska utvecklingen i världen. Vi anser det viktigt att Norden talar med en gemensam röst runt om i världen.

Vid EU:s framtidskonvent 2002 diskuterades EU:s framtid och snart är det dags för nya diskussioner. Ett nordiskt framtidskonvent har aldrig hållits. Frågan är viktig och det finns många skäl till att föra framtidsdiskussioner mellan regeringar och parlamentariker. Under ordförandeskapet kunde en framtidsdiskussion till exempel föras med statsministrarna vid plenarsammanträdet i toppmöte i oktober 2022. Det är angeläget att förtydliga rådets egen verksamhet och sätta upp långsiktiga strategiska mål samt att ta fram effektiva arbetssätt. Samarbetet särskilt med Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna kommer att främjas.

BILAGA 5 Nordisk civil krisberedskap (Jan-Erik Enestam)

STRATEGISK GENOMLYSNING: NORDISK CIVIL KRISBEREDSKAP

Jan-Erik Enestam

Problemformuleringar och rekommendationer

Nedanstående problemformuleringar och rekommendationer är riktade till samtliga nordiska länder. I många fall får åtgärderna bäst effekt om de genomförs av alla nordiska länder gemensamt.

En del rekommendationer är dock av sådan art att det av olika skäl kan vara svårt. Då bör det vara möjligt att tillämpa principen om *opting out / coalition of the willing* så att ett enskilt land kan välja att inte delta i genomförandet av en rekommendation eller att endast delta till vissa delar.

1 Ge samarbetsministrarna ansvar för det nordiska samarbetet inom civil krisberedskap!

Problem: Det saknas en tydlig och effektiv politisk styrning för den civila krisberedskapen på nordisk nivå. Det politiska beslutsfattandet under covid-19-krisen har till stor del skett utan föregående dialog eller samordning mellan de nordiska ländernas regeringar.

Två möjliga lösningar är att ett särskilt ministerråd för civil krisberedskap inrättas eller att samarbetsministrarna ges ett tydligt mandat inom området.

- Ett särskilt ministerråd innebär en utbyggnad av administrationen, och höjer sannolikt inte effektiviteten i beslutsfattandet.
- Ett stärkt mandat för samarbetsministrarna kan bidra till att effektivera beslutsfattandet på nordisk nivå och kommunikationen mellan regeringarna.

Rekommendation: Regeringarna bör ge samarbetsministrarna ett tydligt mandat att ansvara för den politiska styrningen av den gemensamma nordiska civila krisberedskapen.

2 Inrätta en nordisk enhet för civil krisberedskap!

Problem: Det finns ingen struktur för civil krisberedskap på nordisk nivå. Därför har de nordiska länderna inte haft färdiga scenarier, handlingsplaner och manualer för ett effektivt samarbete under krisförhållanden.

De nordiska länderna var inte tillräckligt väl förberedda för covid-19-krisen. Detsamma gällde flyktingkrisen 2015. Var för sig har de nordiska länderna inte tillräckliga resurser för global trendspaning, tidig varning, analys och preliminära scenarier.

Om de nordiska ländernas begränsade resurser kan användas gemensamt, stärks förmågan att reagera i ett tidigt skede och stå bättre rustad för kommande kriser.

Det finns ingen struktur på nordisk nivå för myndigheter och andra centrala aktörer för att

- definiera och uppdatera relevanta scenarier för civila kriser, och
- regelbundet öva för relevanta civila krisscenarier på nordisk nivå.

Rekommendation: En gemensam nordisk enhet för civil krisberedskap bör inrättas. Det kan antingen ske genom ett särskilt avtal mellan de nordiska länderna eller genom en revidering av Helsingforsavtalet.

Utifrån de positiva erfarenheterna av NORDEFCO-samarbetet kan modellen med ett särskilt avtal mellan de nordiska länderna rekommenderas.

Samarbetsministrarna svarar för den politiska styrningen. Enhetens ledningsgrupp består av en tjänsteinnehavare från varje nordiskt land, som utses av respektive regering. Enligt modell från NORDEFCO-samarbetet byggs ingen omfattande ny administration upp för samarbetet.

Den nordiska enheten för civil krisberedskap bör ges i uppdrag

- att utveckla samarbetet kring tidig varning, analys och preliminära scenarier för händelseförlopp i olika delar av världen som potentiellt kan leda till kriser av olika slag,
- att definiera och kontinuerligt uppdatera relevanta scenarier för civila kriser, såsom pandemier, extrema väderfenomen, översvämningar, skogsbränder, stora flykting- och migrationsrörelser, samt planer och manualer för dessa scenarier, och
- att skapa ett nordiskt system för regelbundna gemensamma övningar för relevanta civila krisscenarier för myndigheter och andra centrala aktörer.

3 Dela kunskap om samarbete mellan den offentliga, privata och frivilliga sektorn för civil krisberedskap!

Problem: De nordiska länderna har olika system för att engagera den privata och den frivilliga sektorn i den civila krisberedskapen på olika nivåer i samhället. Det finns därför en stor potential att lära sig av varandra. Däremot saknas rutiner för att systematiskt dela kunskap och erfarenheter inom detta område.

Rekommendation: De nordiska länderna bör skapa rutiner för att dela kunskap och erfarenheter om hur den privata och den frivilliga sektorn kan engageras i den civila krisberedskapen och hur samarbetet mellan den offentliga, privata och frivilliga sektorn kan byggas upp.

4 Inför ett gemensamt nordiskt reseintyg!

Problem: Tidigt under covid-19-krisen framfördes ett förslag om att de nordiska länderna skulle erkänna varandras testresultat för resa mellan länderna. Förslaget fick positiv respons från alla länder. Trots det har det inte genomförts.

Tekniskt torde det inte vara svårt att utöver de olika covid-intyg och andra hälsointyg som de nordiska länderna tillämpar också införa ett gemensamt nordiskt reseintyg, som ger den som uppfyller vissa kriterier rätt att resa inom Norden när rörelsefriheten undantagsvis måste begränsas av tvingande skäl.

Rekommendation: De nordiska länderna bör införa ett gemensamt nordiskt reseintyg, som ger nordiska invånare som uppfyller vissa kriterier rätt att resa inom Norden när rörelsefriheten undantagsvis måste begränsas av tvingande skäl.

5 Genomför ett pilotprojekt för gemensam upphandling av vaccin!

Problem: På den globala marknaden för medicinsk utrustning och materiel är de nordiska länderna vart för sig små aktörer med en relativt svag förhandlingsposition. Inför framtida pandemier eller andra medicinska kriser finns det skäl att skapa möjligheter för att vid behov upphandla vaccin och annan medicinsk utrustning och materiel gemensamt.

Ett pilotprojekt kan lämpligen beröra gemensam upphandling av vaccin mot säsonginfluensa. Den upphandlingen är förutsebar, behovet är känt på förhand, och processen är bekant. Då kan pilotprojektet i hög grad koncentreras på själva samarbetsmodellen.

Rekommendation: De nordiska länderna bör inleda ett pilotprojekt för gemensam upphandling av vaccin mot säsonginfluensa, med målet att skapa förutsättningar för gemensam upphandling av olika slags medicinsk utrustning och materiel.

För att ge tillräcklig tid för gemensam projektplanering och erfarenhetsutbyte kan pilotprojektet till exempel ta sikte på influensasäsongen 2024–2025.

6 Undersök möjligheten till gemensamma beredskapslager!

Problem: Under covid-19-krisen har det blivit tydligt att de nordiska ländernas system för beredskapslager och försörjningsberedskap är väldigt olika.

När man plötsligt stod inför behovet av skyddsutrustning och annan materiel, visade det sig att beredskapslagren inte höll den nivå man hade trott. Den globala marknaden för de aktuella produkterna var kraftigt överhettad, och varje nordiskt land för sig var en liten aktör med en svag förhandlingsposition.

Rekommendation: De nordiska länderna bör undersöka möjligheten att inrätta gemensamma beredskapslager för medicinsk utrustning och materiel samt andra sådana produkter som med kort varsel kan behövas i stora mängder enligt relevanta krisscenarier.

Lagren kan vara gemensamma för två eller flera länder, enligt vad som bedöms som logistiskt mest ändamålsenligt. Samarbetet kan också organiseras så att de fysiska lagren finns i varje enskilt land, men systemen för upphandling, kvalitetssäkring, lagerhållning, uppdatering, distribution etc. är gemensamma.

7 Lyft upp civil krisberedskap i Nordatlanten och den arktiska regionen på den nordiska agendan!

Problem: De nordiska länderna är var för sig för små för att ha en effektiv civil krisberedskap och intressebevakning i förhållande till de stora förändringar som pågår i Nordatlanten och den arktiska regionen.

Rekommendation: Trendspaning, analys, scenarioanalys och civil krisberedskap i Nordatlanten och den arktiska regionen bör göras till ett långsiktigt tema i det nordiska samarbetet, med målet att de nordiska länderna tillsammans ska kunna bygga upp en effektivare civil krisberedskap och intressebevakning i området.

8 Omvandla MR-DIGITAL till ett permanent ministerråd för infrastruktur!

Problem: Det saknas en tydlig politisk styrning för infrastruktur, såväl digital som fysisk, på nordisk nivå. Samarbete inom digital och fysisk infrastruktur är av central betydelse för samarbetet inom civil krisberedskap. I en tid av snabb digitalisering är det viktigt att hela infrastruktursektorn behandlas som en helhet.

Ett alternativ är att inrätta ett nytt ministerråd för infrastruktur. Det innebär att ministerrådets administration utökas, och bidrar inte nödvändigtvis till ett effektivare beslutsfattande.

Ett annat alternativ är att göra om det befintliga ad hoc-ministerrådet för digitalisering till ett permanent fackministerråd för infrastruktur. Då bör det beaktas att det nuvarande ad hoc-ministerrådet utöver de nordiska länderna också omfattar de baltiska länderna.

Rekommendation: Ad hoc-ministerrådet för digitalisering (MR-DIGITAL) bör omvandlas till ett permanent fackministerråd för infrastruktur, vilket inbegriper digital och fysisk infrastruktur.

Ministerrådet för infrastruktur kan, beroende på agenda, sammanträda antingen i en utvidgad sammansättning som omfattar de nordiska länderna och de baltiska länderna eller i en sammansättning som endast omfattar de nordiska länderna.

9 Modernisera lagstiftning och bilaterala avtal med tanke på hybridarbete över gränserna!

Problem: De nordiska ländernas lagstiftning om arbete, beskattning, pension, socialförsäkring och andra relaterade frågor är delvis föråldrade. Också de nuvarande bilaterala avtalen mellan nordiska länder om dessa frågor behöver moderniseras och kompletteras.

I en del nordiska gränsregioner finns inga avtal som reglerar dessa frågor. De avtal som finns är inte fullt ut anpassade för en modern arbetskultur med en flexibel kombination av gränsöverskridande pendling och distansarbete, eller för situationer där enskilda invånare och familjer har bostäder i två eller flera nordiska länder.

Personer som är bosatta i ett nordiskt land och arbetar i ett annat har därför fått problem när de övergått från pendling till distansarbete hemifrån, eller till en hybridmodell med varierande fördelning mellan pendling och distansarbete.

Rekommendation: De nordiska ländernas regeringar bör se över och modernisera den nationella lagstiftning och de bilaterala avtal som reglerar arbete, beskattning, pension, sociala förmåner och andra relaterade frågor i de nordiska gränsregionerna och för pendlare mellan de nordiska länderna så att de

- svarar mot invånarnas och arbetsgivarnas behov i en modern arbetskultur med en flexibel kombination av gränsöverskridande pendling och distansarbete, och
- betjänar en modern livsstil som innebär att enskilda invånare och familjer kan ha bostäder i två eller flera nordiska länder.

10 Trygga tillräcklig finansiering för nordiskt samarbete inom kultur-, forsknings-, fritids- och ungdomssektorer

Problem: När Nordiska ministerrådets budget omprioriteras i enlighet med handlingsplanen 2021–2024, minskar sannolikt finansieringen för nordiska kultur-, forsknings-, fritids- och ungdomssatsningar så att flera viktiga verksamhetsformer måste avslutas.

Nordiskt samarbete på vardaglig nivå har stor betydelse för den nordiska identiteten, samhörigheten och tilliten, som i sin tur utgör grunden för en gemensam nordisk civil krisberedskap.

Rekommendation: De nordiska regeringarna samt Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör trygga en tillräcklig finansiering för nordiskt samarbete inom kultur-, forsknings-, fritids- och ungdomssektorer för att upprätthålla och stärka den nordiska identiteten, samhörigheten och tilliten, som utgör grunden för en gemensam nordisk civil krisberedskap.

11 Stärk kunskaperna i nordiska språk

Problem: I flera nordiska länder har kunskaperna i nordiska språk försvagats under de senaste decennierna. Unga med icke-skandinaviska språk som modersmål lär sig allt oftare engelska som första språk i stället för ett skandinaviskt språk. Också vid universitet och högskolor har resurserna för forskning och undervisning i nordiska språk minskat.

Svagare kunskaper i nordiska språk inverkar direkt på de nordiska ländernas förutsättningar att samarbeta effektivt, dela information och kommunicera i realtid i ett krisläge. Ur detta perspektiv är språkkunskaperna hos politiska beslutsfattare, ledande tjänsteinnehavare och

experter särskilt viktiga. För att på lång sikt upprätthålla dessa kunskaper är också nordiskt utbyte för skolelever, studerande och lärare strategiskt viktigt.

Rekommendation: De nordiska länderna bör stärka undervisningen och forskningen i nordiska språk på alla nivåer i utbildningssystemet, och aktivt delta i nordiskt utbyte för ledande tjänsteinnehavare och experter samt för skolelever, studerande och lärare.

12 Gör det möjligt för en mindre grupp länder att genomföra rekommendationerna!

Problem: En del av rekommendationerna ovan är av sådan art att det i praktiken kan vara svårt att genomföra dem så att de fullt ut omfattar alla nordiska länder. Av olika skäl kan det vara nödvändigt för något nordiskt land att helt stå utanför genomförandet av någon rekommendation, eller att endast delta till vissa delar.

Rekommendation: Vid genomförandet av rekommendationerna ovan bör de nordiska länderna vid behov ha beredskap att tillämpa principen om *opting out / coalition of the willing* så, att ett enskilt land kan välja att inte delta i genomförandet av en viss rekommendation eller att endast delta till vissa delar.

NORDISKA RÅDET

Nordiska rådet grundades 1952. Rådet har 87 valda medlemmar från Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Färöarna, Grönland och Åland. Medlemmarna är indelade i ett presidium och fyra utskott. Ordförandeskapet alternerar mellan länderna. Den årliga ordinarie sessionen hålls i det land som har ordförandeskapet. Rådets beslut – rekommendationerna – sänds till Nordiska ministerrådet och regeringarna i de nordiska länderna, som beslutar hur de ska verkställas.

Presidiet ansvarar för övergripande politiska och administrativa frågor, budget, utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska frågor. Fungerar som plenarförsamling mellan sessionerna. Leder rådets arbete och svarar för samordningen av arbetet i samråd med parlamenten och internationella organisationer.

Utskottet för kunskap och kultur i Norden arbetar med ämnen inom kultur, forskning och utbildning, grundskola och gymnasium, vuxenutbildning och folkupplysning. Idrott, språk, film och medier, allmän och mångfaldig konst och kultur, samt barn- och ungdomskultur hör också till arbetsområdena.

Utskottet för välfärd i Norden har fokus på den nordiska välfärdsmodellen och på agendan står ämnen som omsorg om barn, ungdom, funktionshindrade och äldre samt alkohol, narkotika och missbruksfrågor. Vidare handlar arbetet om jämställdhet, medborgarrättigheter, demokrati, mänskliga rättigheter, bekämpning av kriminalitet, integration, migration och flyktingar ursprungsfolkens villkor i Norden samt bostadspolitik.

Utskottet för ett hållbart Norden arbetar med ämnen som berör miljö- och naturskydd, naturresurser samt klimatfrågor så som konsekvenserna av klimatförändringar. Konsumenträttigheter, fiskeriförvaltning, jordbrukspolitik, livsmedel, atomsäkerhet, biologisk mångfald och hållbarhet är också ämnen och teman som behandlas.

Utskottet för tillväxt och utveckling i Norden arbetar med ämnen som handlar om arbetsmarknad och arbetsmiljö, näringsliv, handel och industri, energi, bekämpning av gränshinder, transport och transportsäkerhet. Därtill behandlas frågor inom finans- och ekonomisk politik, regionalpolitik, kommunikation och IT.

Kontrollkommittén utövar den parlamentariska kontrollen över verksamhet som finansieras med gemensamma nordiska medel.

Valkommittén förbereder val som ska förrättas i plenarförsamlingen.

Partigrupperna i Nordiska rådet

Sedan 1973 har rådets valda medlemmar kunnat bilda partigrupper. I en partigrupp måste det finnas minst fyra medlemmar som representerar minst två länder. Det också medlemmar som inte tillhör någon registrerad nordisk partigrupp. Det är presidiet som beslutar om reglerna för registrering av partigrupperna.

Det finns fem partigrupper i Nordiska rådet:

- Socialdemokratiska gruppen
- Mittengruppen
- Konservativa gruppen
- Nordisk grön vänster
- Nordisk frihet

Nordisk nytta är en central princip i det nordiska samarbetet. Utgångspunkterna är:

- att de gemensamma lösningarna har väsentligt positivare verkan jämfört med att samma projekt skulle ha genomförts nationellt, "tillsammans är vi starkare än var och en var för sig"
- att få synlighet för och stärka den nordiska samhörigheten
- att förbättra nordiskt kunnande och konkurrenskraft
- att stärka de nordiska ländernas inflytande internationellt